

B. G. A.

XVIII. SPRAWOZDANIE

ZAKŁADU

NAUKOWO-WYCHOWAWCZEGO

OO. Jezuitów

w BĄKOWICACH pod CHYROWEM

upoważnionego jako „Prywatne gimnazjum“ do odbywania egzaminów dojrzałości i wydawania świadectw, mających znaczenie świadectw gimnazyów rządowych. (Reskrypt W. c. k. Minist. W. i O. z dnia 29. stycznia 1899 r. L. 1458).

ZA ROK SZKOLNY

1911.

13866



PRZEMYŚL.

Nakładem Zakładu naukowo-wychowawczego OO. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem.

Z drukarni Józefa Styfiego 1911.



Nr. 2225.
Str. 18.

TREŚĆ;

1. Konwikt chyrowski w latach 1886 — 1911. przez Ks. Józefa Sasa T. J.
2. Zaćmienie słońca 17. kwietnia 1912. roku przez Ks. Alexandra Gromadzkiego.
3. Statystyka Zakładu przez Dyrektora.

Konwikt chyrowski

w latach 1886 — 1911.

W rok po otwarciu tarnopolskiego gimnazjum otwarli wydalenii z Rosyi Jezuici także konwikt za zezwoleniem gubernium (25. list. 1821. r.) na „Privaterziehungshaus“¹⁾ z początku dla kilku dawnych konwiktów z zaboru rosyjskiego, potem także dla innych. W urzędzeniu tego konwiktu trzymano się tradycyi połockich z pewnem przystosowaniem do nowych warunków. Konwiktory uczyli się w gimnazyum a w konwiktach pobierali nadto lekcyje języka francuskiego, języka i literatury polskiej, którą później także do gimnazyum za zezwoleniem rządowem w godzinach pozaszkolnych wprowadzono.

Liczba konwiktów była niewielka.

W pierwszym roku było ich 12, w 1840. było 36.

Po rewolucyi lutowej i dekrete banicyjnym cesarza Ferdynanda z 7. maja 1848. r. musieli Jezuici wraz z gimnazyum zwinąć także konwikt. Rok szkolny zakończono 21. czerwca, a dzień później rektor Jan Zranicki oddał staroście Karolowi Sacherowi zbiory naukowe i akta szkolne. Budynek gimnazyalny zamieniono na koszary, a kollegium i konwikt objął w zarząd ks. Ortyński, proboszcz tarnopolski.

Po ośmiu latach konwikt znowu otwarto, ale już w innych warunkach. Rząd zwrócił wprawdzie Jezuitom budynek konwiktowy (rozp. minist. 15. czerwca 1853. r.) ale prawa publiczności odmówił; pozwolił jedynie na otwarciu internatu z początku dla czterech niższych klas (rozp. min. 17. czerwca 1856.), później dla czterech wyższych, z zastrzeżeniem, że przepisany austriacki system nauk ma być w konwiktach wprowadzony.

¹⁾ Załęski. Jezuici w Polsce V, 2. str. 025-55. Dr. Maurycy Maciszewski. „Historja gimnazyum tarnopolskiego“ Tarnopol 1896.

Dla zakładu, w którym połowę uczniów stanowili synowie obywatelscy z za kordonu, było to ograniczenie nie bardzo pożądane; dla tych zaś, którym zależało na świadectwach rządowych, zdawanie egzaminów w gimnazyum państwowem było połączone z większemi trudnościami, niż zwyczajne przechodzenie z klasy do klasy w szkołach publicznych.

Stąd też i liczba uczniów w konwiktie tarnopolskim w drugim jego okresie niewiele wzrosła. W pierwszym roku było ich 27, w 1863. r. było 56, dziesięć lat później 128, w latach następnych liczba ta zmalała i chwiała się między 110 a 90. Wszystkich uczniów wciągu trzydziestolecia konwiktu było 638.²⁾

Przyczyną niewielkiej stosunkowo liczby uczniów była także opłata dosyć wysoka (500 złr. rocznie) i dlatego to ks. Maryan Morawski, który już dawniej popierał projekt otwarcia drugiego tańszego konwiktu dla synów uboższej szlachty i część swego majątku na ten cel chciał przeznaczyć, gdy został rektorem tarnopolskiego konwikt (1880—84.) i przekonał się, że samo powiększenie budynku na niewieleby się przydało, a otwarcie drugiego odrębnego konwikt (1880—84.) było w ówczesnych warunkach niemożliwe, radził ks. prowincyałowi Henrykowi Jackowskiemu, żeby założyć nowy konwikt w innem dogodniejszym miejscu i przenieść tam konwikt tarnopolski. Gdy projekt ten został zatwierdzony przez Jenerała zakonu, ks. Jackowski z całą cechującą go energią i ufnością zabrał się do dzieła.

Zaraz po powrocie z Włoch w kwietniu 1882. r. zaczął objeżdżać różne miasteczka zachodniej Galicyi i szukać odpowiedniego miejsca pod konwikt wedle zasady, którą później w okólniku z 15. sierpnia 1883. r. zaznaczył, że zakład powinien stanąć „przy miasteczku małem raczej, niż w jakimś większem, a to nie tylko dla większej taniości, ale szczególnie dlatego, że będąc u siebie, będziemy mogli młodzieży nam powierzonej dać odpowiednią swobodę, dla rozwoju tak fizycznego jak duchowego równie korzystną, bez wystawienia jej na niebezpieczeństwa, na jakie większe centra obecnie niestety tak bardzo narażają.“

Przez kilka miesięcy szukano odpowiedniego miejsca. Układano się o nabycie Radłowa w tarnowskim, Machowy

²⁾ Pamiętnik zjazdu konwiktów tarnopolskich. Lwów. 1906.

pod Czarną, oglądano Równe, Żmigród, Nowe Miasto, Uherce, Polankę pod Krosnem, Gorajowice, Zagórz, Dębowiec pod Jasłem, ale z powodu różnych trudności, zwykle zbyt wysokich cen, układy do skutku nie dochodziły. Bardzo bliskiem urzeczywistnienia było nabycie Porudna koło Jaworowa; zyskano już nawet pozwolenie z Rzymu na podpisanie kontraktu, ale w ostatniej chwili sprawa poszła w odwłokę z przyczyn od ks. Jackowskiego niezależnych, a ponieważ tymczasem nastęczyło się kupno Bąkowic pod Chyrowem (właściwie Bońkowic, bo taka nazwa występuje w starych dokumentach z XVII i XVIII wieku, podobnie jak we wspomnianej odezwie ks. Jackowskiego a dotychczas także w szematyzmie dyecezyi przemyskiej) sprawa Porudna ostatecznie upadła.

W marcu 1883. r. nabyto od p. Fr. Topolnickiego Bońkowice z Suszycą Małą, Śliwnicą i Polaną (954 morgów, w czem 500 m. gruntów ornych za 60000 złr.) a w krótko potem zaczęto zwozić i przygotowywać materiały do budowy, według przygotowanych już planów ś. p. Antoniego Łuszczkiewicza, architekta z Krakowa. Koszta budowy miały być znaczne. Według kosztorysu p. Łuszczkiewicza na sam budynek wraz z urządzeniem potrzeba było około 450000 złr., nie licząc wydatków na kupno Bońkowic i zgromadzone już w części materiały, pokrytych z zapisu ks. Morawskiego, wynoszącego 105000 złr. Na inne wydatki pieniędzy nie było, nie było także fundatora, któryby, jak za czasów Rzeczypospolitej, wziął na się koszta budowy; trzeba się było zwrócić do ofiarności zbiorowej, co też uczynił ks. Jackowski w odezwie do społeczeństwa polskiego, datowanej w Krakowie 15. sierpnia 1883. r.

Zaznaczywszy niedogodności konwiktu tarnopolskiego (bliskość granicy, ostry klimat, drożyznę i brak miejsca na rozszerzenie zakładu,) jako też niemożliwość utrzymania dwu odrębnych konwiktów, o czem dawniej myślano, zapowiada, że obok konwiktu, przeniesionego z Tarnopola, ma stanąć pod Chyrowem drugi konwikt dla młodzieży mniej zamożnej; stara się osłabić zarzuty, jakie przeciw takiemu połączeniu dwu różnych konwiktów już wtedy się odzywały, wreszcie przedstawia, w jaki sposób spodziewa się zebrać potrzebne fundusze. Na pierwszym miejscu wymienia datki dobrowolne, przyznające ofiarodawcom tylko te prawa, jakie daje jałmużna na dobry cel

złożona, następnie udziały współfundatorskie po 1000 złr. z możliwością wniesienia ich na hypotekę Bońkowic i zwrotu z procentami na wypadek zniesienia konwiktu; dalej fundacye stypendyalne po 6000 złotych dla oddziału tańszego, po 12000 złr. dla droższego, wchodzące na hypotekę dla zabezpieczenia ewentualnego zwrotu kapitału na wypadek zwinięcia konwiktu i dające fundatorom prawo przedstawiania kandydatów na miejsce przez nich fundowane; wreszcie pożyczki na 10, 15 lub 20 lat po 4⁰/₀.

Gdyby potrzebne fundusze wpłynęły na czas, otwarcie klas przygotowawczych i dwu lub trzech klas gimnazyalnych miało nastąpić w jesieni 1885. r.

Rachuby te, jak się niedługo potem pokazało, nie ze wszystkim się sprawdziły: zawiodły nadzieje na nadzwyczajną ofiarność społeczeństwa a trudności przy budowie nie pozwoliły na otwarcie konwiktu w zapowiedzianym terminie.

Budowę zaczęto 1. sierpnia 1883. r. po uroczystem poświęceniu kamienia węgielnego przez ks. Jackowskiego. Robotami kierował bezinteresownie p. Antoni Łuszczkiewicz przez pierwsze trzy lata.

Po jego śmierci (14. grudnia 1886. r.) objął kierownictwo budowy śp. Jan Zakrzewski, budowniczy tarnopolski, który zmienił także plany frontu, ponieważ dla braku funduszy musiano odstąpić od zamiaru wybudowania w środku frontu wielkiej kaplicy.

Roboty postępowały dosyć wolno. Pod zimę 1883. r. wyciągnięto mury połowy collegium do powały pierwszego piętra, w roku następnym dla braku cegły, której założona tymczasem parowa cegielnia wskutek wadliwego urządzenia w dostatecznej ilości nie dostarczała, wykończono tylko pierwszą połowę collegium po kaplicę a pod część drugą założono fundamenta. W roku 1885. całe collegium było gotowe (15. sierpnia t. r. otwarto collegium dla zakonnych studyów filozofii) jakoteż część lewego skrzydła konwiktu, podczas gdy część skrzydła prawego wyciągnięto tylko pod dach i nakryto.

W roku 1886. wykończono budowę obu skrzydeł konwiktu i w lewym z nich otwarto konwikt 25. września. Następnego roku wybudowano środkową część frontu i zamknięto w ten sposób czworoboczny dziedziniec (68 m. długi, 60 m. szeroki), w którym mieściły się prowizorycznie urządzone rozmownice;

w roku 1888. wykończono lewy pawilon frontu, a w roku następnym wybudowano pawilon prawy i nakryto dachem, tak że do wykończenia niewiele już pozostawało; tymczasem wybuchł pożar 6. marca 1890. r., wywołany nieostrożnością rzemieślników i zniszczył w nim wszystko, prócz murów.

Całą wiosnę i lato następne prowadzono roboty restauracyjne tak, że dopiero pod jesień, po ośmiu latach budowy, cały budynek był wykończony. Południowo-wschodnią część budynku zajmuje kollegium 88 m. długości (w świetle), do którego przypierają dwa boki konwiktu o długości 84 m., zamknięte frontem z dwoma pawilonami o długości 172 m. Wysokość całego budynku do szczytu dachów wynosi 25 m.

Równocześnie z budową nowego gmachu wzniesiono w jego sąsiedztwie budynki mniejsze, jak cegielnię z piecem pierścieniowym, pralnię w 1888., dom parterowy obok drogi dojazdowej, wreszcie odosobniony piętrowy szpitalik, przeznaczony dla zakaźnie chorych, wybudowany w latach 1889—90.

Poprowadzono także drogi dojazdowe, urządzono wodociąg z trzema zbiornikami dla odcyszczania wody potoku leśnego, którego źródła, leżących poza obszarem dworskim, nie można było wówczas nabyć. Pozakładano sady i urządzono boiska dla zabaw.

Koszta budowy całego zakładu wraz z otoczeniem przeniosły znacznie pierwotny kosztorys; bo wraz z całym wewnętrznym urządzeniem doszły do 780000 złr.

Skąd się znalazło pokrycie na te wydatki? Przed wydaniem wspomnianego już okólnika, po którym ks. Jackowski bardzo wiele się spodziewał, miał zamiar zwrócić się z osobną odezwą do panów i szlachty polskiej o poparcie dla konwiktu, którego droższy oddział przeważnie dla młodzieży z tych sfer miał być przeznaczony.

Myśl tę jednakże zarzucił i poprzestawszy na ogólnej odezwie z 15. sierpnia, próbował zebrać część potrzebnych funduszków przez kwestę, na którą zyskał zezwolenie Namiestnictwa. Na kwestę przeznaczył ks. Baczyńskiego i ks. Habeniego, którzy objeżdżali znajome dwory, sam zaś wybrał się do Niemiec, Francji i Anglii, tak dla zbierania funduszków, jak dla przypatrzenia się zagranicznym zakładom naukowym. Za granicą bawił 6 tygodni i powrócił bogaty w doświadczenie, ale

bez pieniędzy. Kwesta galicyjska z tego czasu także niewiele przyniosła, tylko 2600 złr. i to przeważnie z drobniejszych ofiar.

Lepsze rezultaty przyniosła odezwa do zelatorów i członków Apostolstwa Modlitwy z dnia 8. grudnia 1884. r., bo z tych drobnych składek wpłynęło 18350 złr., zebranych i poza Europą. Z Australii np. nadesłał ks. Leon Rogalski T. J. jako składkę swoich parafian — między nimi kilku Irlandczyków — 250 złr.

Większe jałmużny napłynęły później od rozmaitych ofiarodawców, między którymi napotykamy ludzi ze wszystkich sfer społecznych: z pośród duchowieństwa, panów świeckich, a zwłaszcza pań, które nie tyle przez mniejsze jałmużny, ile przez kilka zapisów i pożyczek sprawę budowy konwiktów wydatniej poparły.¹⁾ Do dobroczyńców konwiktów należy także

¹⁾ Całej listy ofiarodawców, żeby się zbyt nie rozszerzać, podać nie możemy; ograniczymy się do wymienia tych, którym kollegium chyrowskie najwięcej zawdzięcza. Należeli do nich: ks. arcybiskup Morawski i ks. biskup Puzyna, którzy ofiarowali po 1000 złr., ks. biskup Łobos 1700 złr. (ze składek) ks. arcyb. Popiel 626 złr., ks. arcybiskup Wierchlejski, ks. biskup Solecki i Pukalski po 100 złr., ks. proboszcz Benedykt Titz z Łosowicza na Śląsku pruskim 7500 złr. (najhojniejszy datek ze sfer duchownych), kanonik wrocławski ks. Franz 300 złr., tyleż ks. Jan Guziński z diecezji chełmińskiej i 190 złr. tamtejszy kanonik ks. Prądkyński. Z Galicyi ks. Hoppe, Turzański i Motykiewicz po 100 złr., kilkunastu innych księży kanoników i proboszczów po kilkadziesiąt złr.; nadto ofiary kilku klasztorów żeńskich.

Z panów świeckich po 1000 złr. złożyli pp. Józef Michałowski, Zenon Stonecki, Teofil Wężyk, Stanisław Górski, Tytus Kielanowski i hr. Kazimierz Badeni; 625 złr. p. Jurjewicz, 581 złr. hr. Ludwik Plater, po 500 p. Grudziński i dwu N. N.; 300 p. Grotowski; 200 pp. Sciborowski z Krzeszowic i M. Jastrzębski; po 100 złr. pp. St. Polanowski, H. Romer, L. Wodzicki, Kłobasa, Fr. Mycielski, hr. Józef Baworowski, August Dzieduszycki i hr. Krasicki z Liska; 100 marek hr. Bogdan Czapski, 50 rubli hr. Alexander Fredro, 50 złr. księżę Roman Sanguszko.

Z pośród pań: Zofia X. 5911 złr., siostra ks. M. Morawskiego Marya Emilia 5000 złr., hr. Raczynska z Wielkiego Księstwa Poznańskiego 1800 złr., hr. Hompeschowa i hr. z Karnickich bar. Buol po 1000 złr., kilkaset złr. hr. Krasicka z Liska, po 500 złr. hr. Kamilla Tyszkiewiczowa i p. de Vigne, 385 złr. pani Róża Morawska z Oporowa, 120 złr. hr. Chołoniewska, po 100 złr. hr. N. Branicka, pp. Zadurówiczowa i Ign. Łuszczykiewiczowa.

Na restaurację spalonego skrzydła ofiarował między innymi p. Eugeniusz Iwanowski (Helleniusz) 3000 rubli, p. Jan Beyzym 400 złr.; ks. kanonik Skwierczyński, pp. Jędrzejowicz, Górski, Łapiński, hr. Tarnowski ze Śniatynki i księżna Matylda Windisch-Grätz po 100 złr.

Przez Redakcję „Czasu“ (po bezimiennej odezwie z 15. marca 1890.) 2631 złr., w tem 2000 od pani B. i 100 złr. od hr. Józefa Michałowskiego.

Najjaśniejszy Pan, który 3000 złr. przez Namiestnictwo (8. czerwca 1886. l. 5420) ofiarował, za co ks. Jackowski osobiście złożył podziękowanie i zaprosił Monarchę do zwiedzenia Chyrowa przy okazji manewrów w samborskiem.

Prócz jałmużn i składek na budowę konwiktu otrzymało kollegium 33138 złr., jako fundusz stypendyalny z obowiązkiem utrzymywania stypendystów na warunkach oznaczonych w okólniku ks. Jackowskiego z 15. sierpnia 1883. r. Na fundusz ten złożyły się zapisy hr. Artura Potockiego z Krzeszowic, hr. z Branickich Katarzyny Adamowej Potockiej, p. Eustachego Ścibor Rylskiego, p. Leopoldyny Horodyńskiej, hr. Anny Branickiej; ks. proboszcza Kuhna (1000 rubli) i 7878 złr., zebranych przez członków Apostolstwa po odezwie ks. Mycielskiego z dnia 24. stycznia 1889. r.

Wszystkie te jałmużny i zapisy wraz z zapisem ks. Maryana Morawskiego i kilku fundacyami mszalnemi, wynoszącemi około 8000 złr., nie wystarczyły nawet nu pokrycie trzeciej części kosztów budowy, — na pokrycie reszty zabrakło funduszów.

Pomocy państwowej trudno się było spodziewać i dlatego też nie czyniono nawet zabiegów o nią. Także „udawać się do sejmu z prośbą o stałą subwencję, — pisze ks. Jackowski w r. 1888. — nie zdawało nam się być na czasie w chwili, kiedy finanse krajowe bez tego już są nad miarę zapomogami i dodatkami do podatków obarczone“, zwłaszcza że nawet pertraktacye o przeniesienie na Chyrów pewnych stypendyów szkolnych, pochodzących jeszcze z czasów Rzeczypospolitej, a przeznaczonych na utrzymanie burs przy ówczesnych szkołach klasztornych, nie dały żadnego pozytywnego rezultatu mimo poparcia ś. p. marszałka Zyplikiewicza. Poddawano nam projekt urządzenia loteryi, ale w przekonaniu, że nasz kraj i bez tego na manię loteryi choruje, projektu tego nawet nie rozbiegaliśmy. Radzono nam wreszcie odwołać się do dobroczynności prywatnej i zorganizować stałe składki. Ale pomijając to, że niepodobna przecież wciąż na wszystkie strony naprzykrzać się zebranią, by też na cele najszczytniejsze, nie chcieliśmy opierać tak ważnej instytucyi na chwiejnej podstawie ciągłej subwencji“. (Przeł. Pow. XVII. str. 213.).

Ponieważ gotówki brakło, nie pozostawało nic innego, jak zaciągnąć znaczne pożyczki w bankach i u kilku osób prywatnych za granicą, bo nadzieje ks. Jackowskiego na pożyczki w kraju na 10, 15 lub 20 lat nie dopisały.

Na pokrycie tych długów miano obrócić część pensyi droższego konwiktu, po którym się ks. Jackowski wiele spodziewał, licząc także na dalszą ofiarność społeczeństwa polskiego. Że obok oddziału tańszego, w którym stała pensya miała pierwotnie wynosić 230 złr. rocznie, żeby umożliwić także mniej zamożnym rodzicom oddawanie synów do konwiktu, będzie otwarty oddział droższy, to zapowiedział już ks. Jackowski w pierwszym okólniku. Mimo, że pomysł ten nie znalazł przychylnego uznania w opinii publicznej, zaprowadzono przy otwarciu konwiktu dwa oddziały: tańszy z opłatą 250 złr. i droższy z opłatą 500 złr.

Głównym powodem tego podziału była nadzieja, że „wzbudzi się tym sposobem pomiędzy obydwoma konwiktami uczciwa emulacya, która równie na zachowanie się, jak i na postęp w naukach zbawiennie tylko wpłynie“. Ale był także powód uboczny, dla przyszłości konwiktu nieobojętny. Zaznacza go wyraźnie ks. Jackowski w artykule polemicznym Przeglądu Powszechnego, zbijając różne zarzuty podnoszone w dziennikach przeciw rzekomej kastowości w urzędzeniu konwiktu.¹⁾

Opłata tańszego konwiktu, pisze tamże, jedynie przy skrzętej administracyi wystarczyć może na utrzymanie konwiktów. „Na utrzymanie księży, na spłacenie znacznych długów, zaciągniętych na rzecz budowy, albo na jakiegokolwiek oprocentowanie kapitału w budowę włożonego, nikt nie przypuści, abyśmy coś znacniejszego mogli z tej pensyi oszczędzić“.

Dla oddziału droższego, przeznaczonego dla tych „co z pracy naszej korzystać chcą, ale ofiarności naszej nie potrzebują“, ustanowiono opłatę 500 złr., nie wygórowaną, a nawet mniejszą od opłaty nauczyciela domowego w domach zamożniejszych. „Jeżeli się więc sprawdzi nasze obliczenie, że na trzech uczniów w oddziale tańszym, będziemy miewali jednego w droższym, potrafimy zakład chyrowski z łatwością utrzymać i należyście go rozwinąć, nie żądając (rozumie się, po ukończeniu

¹⁾ Przegląd Powszechny. List z Chyrowa II. Tom XVII. 209-224.

budowy) żadnej już ani publicznej, ani prywatnej pomocy pieniężnej“.

Finansowe te kombinacje nie dały się sprawdzić, choćby dlatego, że w oddziale droższym liczba konwiktów była zbyt szczupła, a ponieważ uprzedzenia do takiego podziału nie ustawały, zniesiono z początkiem roku 1896/7. tę różnicę i ustanowiono jednakową dla wszystkich opłatę 600 k. rocznie, która jednakże przy wzrastającej drożyznie w latach późniejszych nie wystarczała nawet na utrzymanie konwiktów i dlatego z początku r. 1907/8. musiano ją podnieść do 700 k. rocznie.

* * *

Zanim do tego przyszło trzeba się było uporać z innymi trudnościami, bez czego o rozwoju konwiktów nie mogło być mowy.

Sama niższa opłata nie mogłaby wpłynąć na powiększenie liczby uczniów, jeśliby świadectwa szkolne konwiktów nie otrzymały takiego znaczenia jak świadectwa szkół publicznych, a do tego koniecznym było przygotowanie profesorów z kwalifikacją państwową.

Ks. Jackowski o tem dobrze wiedział i odpowiednie kroki w tym kierunku poczynił, ale zrobił to dosyć późno, licząc prawdopodobnie na ustępstwa i dyspenzy od obowiązujących ustaw w początkach konwiktów.

W tem przekonaniu wniósł 8. kwietnia 1886. r. podanie do Rady Szkolnej krajowej o pozwolenie na otwarcie konwiktów i ogłosił program p. t. „Zakład wychowawczy i naukowy Towarzystwa Jezusowego w Chyrowie“, w którym cel wychowawczy zakładu podkreśla i środki, jakich się użyje do tego, zaznacza. W pierwszym z ośmiu punktów programu zaznaczono, iż celem zakładu jest „chrześcijańskie wychowanie powierzonych sobie uczniów, tj. wszczepić w nich wiarę i zasady katolickie i wyrobić w nich cnoty z tych zasad wynikające, a więc bojaźń Bożą, sumiennosc, zamiłowanie pracy i obowiązków, siłę charakteru, rozumną miłość bliźniego w różnych jej kierunkach i t. p.“ Punkt 2. 3. i 4. omawiał środki, jakimi zakład do tego celu miał dążyć, punkt 5. wychowanie fizyczne, punkt 7. opłatę zwyczajną i nadzwyczajne wydatki, punkt 8. wyprawę konwiktową.

W części szkolnej programu (n. 2. i 6.) zaznaczono, że zakład zastosuje się do programu przyjętego w gimnazyach państwowych, chociaż nie bez pewnych zmian. „Język wykładowy będzie polski, z szczególnem jednak uwzględnieniem języka niemieckiego, w którym wykładać się będzie nauka tegoż języka i historia powszechna. Nauka języka francuskiego należy do przedmiotów obowiązkowych.“ „Na żądanie rodziców udzielane będą osobne lekcye języka ruskiego, rosyjskiego, angielskiego i włoskiego, tudzież sztuk pięknych, muzyki, śpiewu i rysunków, oraz szermierki i tańców.“ „Gimnastyka jest obowiązkową dla wszystkich, kaligrafia dla początkujących.“

Między warunkami przyjęcia umieszczono i ten, że zakład z zasady nie przyjmuje uczniów, którzy ósmego roku jeszcze nie skończyli albo trzynasty rok przekroczyli, a przyjęcie na rok 1886/7. ograniczono także przez wzgląd na brak miejsca i zapowiedziano, że do oddziału tańszego nie przyjmie się więcej jak stu uczniów, do droższego zaś tylko pięćdziesięciu.

Na otwarcie roku szkolnego naznaczono dzień 15. września, na egzamina wstępne 12. i 13. września, w którym nadeszło formalne pozwolenie Rady Szkolnej krajowej na otwarcie zakładu.

Pierwsza odpowiedź Rady Szkolnej krajowej na podanie z 8. kwietnia nadeszła wprawdzie wcześniej, bo 20. czerwca 1886. l. 7744, ale z zawiadomieniem, że w myśl upoważnienia Ministerstwa oświaty (5. czerwca l. 9560), otwarcie zakładu nie podlegnie żadnej trudności, jeżeli ks. Prowincyał „przedłoży spis nauczycieli mających działać w tym zakładzie z dowodami legalnymi, iż posiadają obywatelstwo austriackie i są pod względem moralnym i politycznym nieposzlakowani.“

„Jakkolwiek W. Ministerstwo ani Rada Szkolna krajowa nie zamierzają zabronić otwarcia zakładu, przecież Rada Szkolna kr. będzie mogła w myśl Najwyższego cesarskiego rozporządzenia z d. 27. czerwca 1850. l. 5248 § 10. doniesienie o jego otwarciu dopiero wtedy przyjąć do wiadomości, gdy jeszcze przed jego otwarciem przedłożony zostanie R. Szk. kr. powyż wskazany spis wszystkich nauczycieli z odnośnymi dokumentami, bez czego otwarcie zakładu nastąpićby nie mogło,“

Stosownie do danych wskazówek przesłał ks. Jackowski 25. sierpnia spis nauczycieli z dołączeniem potrzebnych dokumen-

tów. Kierownictwo nauk miało być powierzone ks. Jackowi Stopce; uczyć mieli: w klasie przygotowawczej ks. M. Kalman, w klasie pierwszej ks. Eug. Hełczyński, w klasie drugiej ks. Leopold Suchowski, dla języka niemieckiego i historii ks. J. Jaworski; liczba niewielka, bo ks. Jackowski był zwolennikiem dawnej praktyki profesorów „klasowych“ a nie fachowych.¹⁾

Pismem z 12. września 1886. l. 12051 otrzymał konwikt od Rady Szkolnej kraj. zatwierdzenie tego pierwszego grona profesorskiego, którego kierownikiem bezpośrednim i odpowiedzialnym wobec władz rządowych został ks. J. Stopka, jako posiadający od r. 1884. kwalifikację nauczycielską dla języka łacińskiego i greckiego.

Konwikt otwarto 15. września. Ówczesny wice-rektor ks. Juliusz Christian odprawił uroczyste nabożeństwo wstępne, poczem, zaznaczywszy w przemowie do licznie zgromadzonych gości celu zakładu, wezwał młodzież do usilnego współdziałania dla osiągnięcia tych celów.

Uczniów przyjęto 131; w tem 16 eksternistów. Otwarto dwie klasy przygotowawcze, dwa oddziały klasy pierwszej i klasę drugą. Oprócz wymienionych wyżej profesorów czynnymi byli także w konwikcie: ks. Alojzy Horzak, jako prefekt nauk, ks. Ignacy Miskiewicz, jako prefekt konwiktów i zależni od niego trzej prefekci oddziałowi: jeden, któremu powierzono konwikt droższy, dwaj inni przełożeni oddziałów konwiktów tańszego.

Na rok 1887/8. miano wedle pierwotnego planu dodać klasę trzecią, ponieważ jednak tymczasem postanowiono zwinąć tarnopolski konwikt, a wszystkich tamtejszych uczniów trudno było rozpuścić, przeniesiono klasę czwartą i piątą z Tarnopola do Chyrowa, co Rada Szkolna krajowa przyjęła do wiadomości wraz z listą nowych ośmiu profesorów (20. września 1887. l. 12336).

Do Chyrowa też przeniesiono część zbiorów naukowych z Tarnopola tj. część biblioteki konwiktowej, zbiór numizmatyczny, etnograficzny i część zbiorów historii naturalnej, których uporządkowaniem zajął się ks. Tomasz Wall, a po nim

¹⁾ Listy z Chyrowa I. Przegląd Powszechny, l. c. str. 78-84, gdzie rozwija poglądy na katolicką szkołę a wyraża się ujemnie o państwowym monopolu szkolnym i przymusie szkolnym.

ks. Leon Jakubiński, który też z wielkim nakładem pracy katalogi numizmatyczne ułożył. Gabinet fizyczny był już na miejscu, jako pozostałość po zakonnych studiach filozoficznych, przeniesionych w roku 1887. z Chyrowa do Tarnopola.

Wszystkich uczniów chyrowskich wraz 18 eksternistami było na początku roku 272 (z braku miejsca odmówiono przyjęcia 142 innym), wskutek czego w konwikcie tańszym także liczbę oddziałów powiększono na cztery.

W miesiąc po rozpoczęciu roku szkolnego miał konwikt sposobność powitać takich gości, jacy chyba nigdy przedtem do Chyrowa nie zaglądali, bo cały prawie Episkopat galicyjski a równocześnie także ministra oświaty dr. Gautscha. Okazją do tego zjazdu była uroczystość religijna, mianowicie wprowadzenie do cerkwi sąsiedniego monasteru OO. Bazylianów w Dobromiłu relikwii św. Passywa, przysłanych przez papieża Leona XIII. Skorzystał z tej sposobności ks. Jackowski, wówczas już rektor chyrowskiego kolegium (od lipca 1887, do lipca 91. r.) i zaprosił księży biskupów do konwiktu na uroczystość poświęcenia kamienia węgielnego pod przyszłą kaplicę, zaprosił także bawiącego wówczas w Galicyi ministra oświaty.

Na godne przyjęcie tych gości miasteczko poczyniło odpowiednie przygotowania. Przystrojono dworzec kolejowy, ustawiono dwie bramy tryumfalne: jedną przy wjeździe do miasta, drugą przed mostem na Strwiążu, a dalszą drogę do konwiktu wysadzono po obu stronach świerkami. Na sąsiednich wzgórzach przygotowano materiały do rozpalenia ognisk, podobnie jak na ruinach zamku Herburtów. Pierwsi przybyli 1-go października ks. arcybiskup Morawski i ks. biskup Dunajewski. Wieczorem przybył minister oświaty, powitany na dworcu kolejowym przez ks. prowincyała Mycielskiego i liczne grono duchowieństwa obu obrządków, a przy wjeździe do kolegium przez konwiktorów i kapelę zakładową. Nazajutrz zwiedził konwikt, wysłuchał trzech przemów powitalnych uczniów chyrowskich i przed południem opuścił Chyrów, odprowadzony na dworzec przez konwiktorów i grono profesorskie.

Pozostali goście wyjechali zaraz potem do Dobromiła, a po skończonych tamże uroczystościach powrócili do Chyrowa z wyjątkiem ks. biskupa Stupnickiego. Kamień węgielny pod kaplicę poświęcił ks. biskup Solecki w asystencyi trzech arcy-

biskupów lwowskich: ks. Morawskiego, Sembratowicza, Issakowicza i ks. biskupa Dunajewskiego.

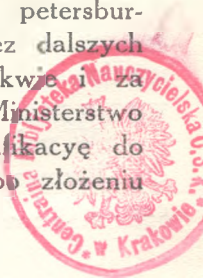
Po skończonych ceremoniach podejmowano bardzo licznych gości w refektarzu kollegiackim, przyczem ks. Jackowski, dziękując za odwiedziny Książętom Kościoła, przedstawicielom duchowieństwa i zgromadzonej szlachcie, także za poparcie konwiktu dziękował, a p. Paweł Popiel z uznaniem tego, co już zrobiono, łączył nadzieje i życzenia dalszego rozwoju.

Do dalszego rozwoju koniecznem było uzyskanie prawa publiczności, co jednakże w ówczesnych warunkach nie było rzeczą łatwą, bo w krótkim czasie nie można było przygotować dostatecznej liczby profesorów z kwalifikacją państwową. Młodzież zakonna nie składała wówczas egzaminu maturalnego, bo do studyów teologicznych takiego egzaminu nie było potrzeba, a przygotowawcze studia zakonne t. j. trzyletni kurs humaniorów z retoryką i trzyletni kurs filozofii nie mature, ale teologię miał na celu.

Dlatego też klerycy, wyznaczeni na przyszłych profesorów w Chyrowie, musieli się wprzód do egzaminu maturalnego przygotować, następnie czekały ich studia uniwersyteckie i teologia, na co przynajmniej ośmiu lat było potrzeba.

Prócz ks. Stopki nikt inny wówczas kwalifikacji do uczenia w gimnazjum nie posiadał. Spodziewano się otrzymać ją w drodze wyjątkowego zezwolenia dla ks. Alojzego Horzaka, który studia teologiczne we Francyi ukończył, uczył tam czas jakiś w konwikcie, a później był przez szereg lat prefektem nauk w tarnopolskim konwikcie; ale na podanie wniesione w tej sprawie do Ministerstwa przyszła odpowiedź odmowna (z 31. maja 1888. l. 10722).

Niewiele od tego różniła się odpowiedź na podanie ks. Aleksandra Gromadzkiego, który po ukończonych studiach uniwersyteckich w Kijowie przez pięć lat miał posadę astronoma w Pułkowej, a uzyskawszy na uniwersytecie petersburskim stopień magistra astronomii i mechaniki, przez dalszych ośm lat był astronomem-obszernikiem w Moskwie i za różne prace naukowe dostał order św. Stanisława. Ministerstwo zwolniło go tylko od zdawania matury, ale kwalifikację do nauczania w gimnazjum mógł otrzymać dopiero po złożeniu egzaminu nauczycielskiego.



Wobec braku profesorów dodano do klas istniejących z początkiem roku 1888/9. tylko klasę szóstą (reskrypt Rady Szk. kr. l. września l. 11281), ale już kilka miesięcy później wysłał ks. Jackowski podanie do Ministerstwa o nadanie prawa szkół publicznych czterem niższym klasom zakładu, zapewniwszy sobie przedtem pomoc kilku profesorów świeckich.

Odpowiedź z 15. sierpnia 1889. l. 14543 była odmowna. Czterem niższym klasom zakładu nie przyznano prawa publiczności, ponieważ zakład nie dopełnił warunków §§. 5. i 15. ustawy o nauce prywatnej z dnia 27. czerwca 1850., potrzebnych do uzyskania nazwy gimnazjum i praw szkoły publicznej; przyrzeczono jednakże udzielić klasie pierwszej i drugiej prawa publiczności na razie na przeciąg roku 1889/90. pod warunkiem, że plan nauk w tych dwu klasach i metoda nauczania odpowie wymaganiom instrukcyi, t. j. że oprócz ks. Stopki będą uczyć w tych dwu klasach wyłącznie nauczyciele posiadający legalną kwalifikację nauczycielską i że zakład postara się także o osobnego nauczyciela do historii naturalnej.

Od wyniku inspekcji, która się miała odbyć przed upływem 1889. r. i stwierdzić, o ile warunki te spełniono, zależeć miało powzięcie dalszej decyzji. (reskrypt Rady Szkol. z 23. sierpnia 1889. l. 14161).

Rok szkolny 1889/0., w którym dodano klasę siódmą, otwierano więc z nadzieją otrzymania dla konwiktów częściowego prawa publiczności. Mimo trudności w pozyskaniu profesorów świeckich, bo reskrypt ministeryalny z początku nie pozwolił nawet wliczać im lat nauki w konwikcie do lat służbowych, pozyskano pomoc czterech profesorów z kwalifikacją: pp. Franciszka Bizonia, Michała Markiewicza, Jana Ralskiego i Wacława Zawadila.

W myśl reskryptu ministeryalnego posłano też na życzenie Rady Szk. kr. (z 10. paźdz. 1889. r. l. 18263) spis wszystkich nauczycieli z podaniem ich kwalifikacyi, dokładny program nauk z podaniem liczby godzin dla każdego przedmiotu, wykaz książek szkolnych i wykaz szkół państwowych, w których uczniowie konwiktów egzamina wstępne lub prywatne składali, wraz z podaniem wyniku tychże egzaminów.

W połowie grudnia zjechał na zapowiedzianą lustrację do Chyrowa inspektor dr. Zygmunt Samolewicz, a po jej ukończeniu (od 13—20. t. m.) złożył widocznie korzystne sprawozda-

nie, skoro na wniosek Rady Szkolnej krajowej, jak wspomina reskrypt z dn. 21. stycznia 1890. r. l. 1208 przyznało Ministerstwo dnia 11. stycznia t. r. l. 374 na razie na rok bieżący, wliczając także pierwsze półrocze, dla klasy pierwszej i drugiej prawo do nazwy klas gimnazjalnych i wydawania świadectw o różnym znaczeniu ze świadectwami gimnazyów państwowych.

Pierwsze więc lody zostały szczęśliwie przełamane i to mimo alarmu, podniesionego w niektórych dziennikach na samą wiadomość, że Ministerstwo skłonne jest do nadania zakładowi prawa publiczności. Protest przeciw takiemu stanowisku Ministerstwa wyszedł z uprzedzonych dla konwiktu pewnych sfer pedagogicznych a zamieszczono go między innymi także w „Nowej Reformie“ z dnia 28. września 1889. nr. 223. p. t. „Zakład OO. Jezuitów w Chyrowie.

Autor owego artykułu, zaznaczywszy na wstępie dodatnie strony internatów wogóle, „gdyż nauka przy dozorze, rozciągniętym także poza godziny szkolne i wychowanie w inną dosadniejszą mogą być ujęte formę, niż w zwykłej szkole“, utrzymuje, że temu zadaniu mogą sprostać jedynie zakłady publiczne, w których „profesorowie i kierownicy młodzieży są publicznymi, krajowymi lub państwowymi urzędnikami i jeżeli zakład fundowany i utrzymywany jest przez kraj lub państwo,“ bo tylko wtedy może mieć cechę bezstronności i bezwzględności, ponieważ tacy nauczyciele będą zupełnie niezależni od opinii rodziców ucznia. Takie zakłady powinny mieć prawo publiczności. Jeżeli jednak internat zakłada osoba prywatna, czy kongregacja zakonna „prawa publiczności nigdy internat taki, mieć nie powinien, zważywszy, że nauczyciele i dyrekcyja zakładu krępowani są tutaj w swobodzie sądu i klasyfikacyj, albowiem są stroną interesowaną i wyrokującymi sędziami równocześnie“.

Zasadę tę przypomniał nauczycielom szkół średnich p. minister Gautsch, zakazując brać na stancyę uczniów tego samego zakładu, w którym są nauczycielami. „Jeżeli więc teraz internatowi OO. Jezuitów przyznaje minister prawo publiczności, to jest to pogwałceniem ustaw szkolnych, interpretowanych przed paru laty przez tego samego ministra w duchu wręcz przeciwnym.“ Jeżeli zatem zakład chyrowski ma się stosować do obowiązujących przepisów, to musiałby się i do tego

przepisu zastosować, — a ponieważ temu warunkowi nie może zadość uczynić, więc i prawa publiczności mieć, nie powinien, a uczniowie jego „zdawać powinni egzamina w gimnazyach rządowych, jak to czynili dotychczas.“ Artykuł kończy się zwrotem do Rady Szk. kraj., że „nie powinna cierpieć tego, aby pod jej okiem wyłamywano się z pod ogólnie obowiązujących ustaw szkolnych, jak i reprezentacye nasze, którym równomierne tych ustaw zastosowanie leżeć powinno na sercu.“

Odpowiedź na te wywody prawnicze zamieścił „Czas“ z 4. października 1889., podając naprzód w wątpliwość nadzwyczajne zaufanie ich autora w moc charakteru urzędniczego, jako takiego, skoro i profesorowie gimnazyalni „stoją ponad interesowymi względami nie mocą pozycyi swojej urzędowej, ale li tylko mocą osobistego charakteru i sumienia“, które i zakonnikom, składającym ślub ubóstwa, przynajmniej w równym stopniu przyznać należy. Sam zakaz trzymania studentów na stancyi nie jest żadną interpretacją ustawy, tylko prostym zakazem, wydanym do ograniczonej sfery w szczegółowym wypadku, niemającym nic wspólnego z ustawą z 27. czerwca 1850., na podstawie której wiele prywatnych zakładów w Austrii, a także kilka w Krakowie istnieje. Naciągać zakaz ministeryalny do internatów w tym celu, „żeby uczniowie jako prywatyści zdawali co roku egzamin po egzaminie jest to narażać ich na podróże i koszta, które przenoszą możność największej części rodzin i sprzeciwiają się zasadzie taniości, na której konwikt stanął, a także stoi w sprzeczności z korzyściami internatów wogóle, jakie autor sam uznał.

Podobnej treści, tylko krótszą odpowiedź, zamieścił „Vaterland“ (powtórzoną w „Gazecie lwowskiej“ Nr. 228) z uwagą, że przez założenie zakładu w Chyrowie „uczyniono tylko zadość wyrażonemu niejednokrotnie przez polskich posłów do Rady państwa życzeniu w sprawie powiększenia szkół średnich w Galicyi, a uczyniono to bez obarczenia budżetu państwowego“.

Protest liberalnych dzienników nie wpłynął na zmianę zapatrywań Ministra oświaty, skoro reskryptem z 11. stycznia 1890. r. dwom klasom prawo publiczności nadał, a w roku następnym, gdy już konwikt miał i ósmą klasę, po inspekcji dr. Zygmunta Samolewicza (21—30. paźdz.) i na wniosek Rady Szk. kr. przy-

znał czterem niższym klasom na przeciąg trzech lat prawo szkół państwowych, z zastrzeżeniem wypełniania potrzebnych warunków (reskr. z dnia 2. stycz. 1891. l. 24354).

Inne oddziały klasowe (1b, 2b, 3b) nie otrzymały prawa do nazwy klas gimnazjalnych, co miało być wyraźnie zaznaczone przez odpowiednie napisy nad temi klasami a ich uczniowie (bez wyjątku tylko wychowankowie konwikt) mieli zdawać egzamina wstępne i prywatne przed profesorami klas gimnazjalnych wobec komisarza delegowanego przez Radę Szk. kr.¹⁾). Uczniowie klas wyższych wyjeżdżali zdawać egzamina do Sambora, co trwało tak długo, dopóki prawa publiczności na całe gimnazjum nie rozciągnięto.

Po lustracyi inspektora Jana Lewickiego (17—25. listopada 1891.) na wniosek Rady Szkolnej krajowej nadał Minister reskryptem z 28. grudnia, t. r. l. 27583 także klasie piątej prawo publiczności na dwa lata, później reskryptem z 21. stycznia 1893. l. 1093 klasie szóstej i siódmej także prawo na rok jeden, a przy końcu tegoż roku 16. grudnia l. 27655 prawo publiczności wszystkim ośmiu klasom i prawo do egzaminów maturalnych na przeciąg trzech lat. Prawo to przedłużone zostało reskryptem z 9. kwietnia 1896. l. 7189 na dalsze trzy lata, wreszcie reskryptem z 29. stycznia 1899. l. 1458 przedłużone na tak długo, „dopóki wypełniane będą warunki prawem przepisane“.

* * *

W miarę zwiększania się liczby klas z prawem publiczności, wzrastała także liczba kwalifikowanych profesorów świeckich. W roku 1890. i 91. było ich czterech, w 1892. pięciu, w 1893. i 94. ośmiu, w 1895. siedmiu, w 1896. pięciu, w 1897. dwu, w 1898. jeden.²⁾ W roku następnym konwikt stał już o

¹⁾ Delegatami byli następujący pp. Dyrektorowie szkół średnich: w 1891. Dr. Ignacy Petelenz i Em. Dworski; w 1892. St. Piątkiewicz, i T. Tokarski; w 1883 Dr. K. Benoni i Dr. T. Gerstman, w 1894. Dr. Ludomił German, inspektor szkół średnich i Dr. K. Petelenz; w 1895. Dr. L. German i T. Tokarski; w 1896. Kl. Sienkiewicz. W latach następnych egzaminom tym przewodniczy już dyrektor zakładu.

²⁾ Po czterech wymienionych wyżej profesorach gimnazjalnych przybywali kolejno następujący p. p. profesorowie: Jan Kubliński, Franciszek Wali-górski, Mikołaj Winowski, ks. Jan Łopuszyński, Jan Pryjma, Andrzej Klisiecki, Joachim Poselt, Józef Kannenberg, Wojciech Cachel, Włodzimierz Służewski, Tadeusz Wiśniowski, Władysław Krukowski.

własnych siłach, tylko gimnastyki i muzyki uczyli i uczą nadal profesorowie świeccy.

Wzrastała także stale liczba uczniów, zwłaszcza od roku 1891., w którym stoczono większą kampanię dziennikarską w sprawie konwiktu chyrowskiego, przez co ogół mógł lepiej obznajomić się z urządzeniami i dążeniami konwiktu. Sposobność do tego dał szereg artykułów w Kuryerze lwowskim z końcem lipca 1891. (w nr. 205, 207 — 210, 212,) pt. „Zakład chyrowski. Kilka słów o jezuickim sposobie wychowania młodzieży“.

Bezimienny autor tych artykułów, podający się za byłego wychowanka konwiktu tarnopolskiego, znającego także dobrze stosunki chyrowskie, bo oddał syna do Chyrowa i bardzo często go tam odwiedzał, postanowił „jedynie dla miłości prawdy“ podzielić się swemi spostrzeżeniami z ogółem społeczeństwa, chcąc się przyczynić „do otrzeźwienia niejednych rodziców z urojeń i mrzonek“ o wartości wychowania jezuickiego i przestrzedz ich, „aby nie narażali przyszłości swych dzieci przez oddawanie ich do konwiktu“.

Uzasadnienie tej przestrogi było bardzo jasne. Jezuici nie potrafią sprostać naukowemu zadaniu konwiktu, bo sami niewiele umieją; nie potrafią być dobrymi wychowawcami, bo sami nie mają wychowania. Na udowodnienie pierwszej przesłanki przytacza różne słabe strony ówczesnego zakonnego studyum (znał je dobrze, bo sam te studia w zakonie ukończył, mianowicie retorykę w Starejwsi a filozofię w Chyrowie), uogólnia przytem sporadyczne wypadki i przychodzi do wniosku, że kleryk jezuicki po ukończeniu filozofii nie wytrzymuje porównania z ukończonym gimnazjalistą. Kleryk taki „una lectione prior“ od swego ucznia nie może dobrze uczyć i dlatego też konwiktorzy tarnopolscy uważani byli w gimnazyach za największych nieuków, mimo orderów, jakie im w konwikcie nadawano za celujący postęp, a jakiś konwiktor chyrowski po ukończonej piątej klasie ledwie zdał w gimnazyum egzamin do klasy trzeciej.

System wychowawczy jeszcze jest gorszy. Nie wpaja zasad i przekonań religijnych, ale polega wyłącznie na pobożnych praktykach, na przesiadywaniu godzinami w kaplicy (w większe święta po 5 godzin), obwieszaniu się różańcami i oddawaniu pod opiekę różnych świętych patronów jak n. p. Ireneusza, Be-

nedykta, Hermenegilda i innych. Wychowanie społeczne zupełnie spaczone. Wychowankowie „wychodzą z zakładu istotami społecznie chorobliwymi“, bo ich wychowawcy, ludzie ze wsi lub z gminu mieszczańskiego, przytem niewiele starsi wiekiem od swych wychowanków a pilnujący jedynie rygoru zewnętrznego, mogą tylko ujemnie wpływać na charakter powierzonych ich opiece chłopców.

Taka jest treść tych dosyć długich wywodów.

Odpowiedział na nie w imieniu byłych tarnopolczyków śp. Władysław Wszelaczyński.¹⁾

Odsłoniwszy na wstępie „incognito“ autora, dla zaznaczenia, jak należy rozumieć jego zapewnienia o miłości prawdy, bierze w obronę swych dawnych kolegów i zaznacza, że matury nie zdawali z tarnopolczyków przeważnie konwiktory z za kordonu, bo im nie była potrzebna, a większość po ukończeniu konwiktu dlatego „imała się roli“, bo pochodziła ze sfery ziemiańskiej.

Skreśliwszy następnie stosunki tarnopolskiego konwiktu w latach 1860-68. zakończył broszurę następującem wyznaniem: „Jeżeli po przebyciu tylu ciężkich prób i ciosów życia, nie ugiąłem się pod ich ciężarem, jeżeli z chwil sceptycyzmu nie popadłem w zupełne zwątpienie; jeżeli w bólu życia nie sarkałem, to zawdzięczam wyłącznie Jezuitom, którzy ziarno wiary, przez matkę w serce wszczepione, żywo podtrzymywali, żywili, umacniali.“

Chyrowski konwikt wziął w obronę ks. Jackowski („Przegląd“ nr. 184, 185, 186)²⁾ i to zarówno kleryków uczących, jak i konwiktów. Na fakt, że jeden z kleryków po filozofii padł przy maturze, przytoczył fakt inny, że z pięciu kleryków, jacy wtenczas jako prywatyści maturę zdawali, dwu zdało z odznaczeniem, dwu dobrze, a jeden z poprawką. Że w oddziałach pobocznych, w których klerycy uczyli, stan naukowy nie był gorszy od postępu uczniów w klasach publicznych, na to jako dowód przytoczył wynik egzaminów kursowych, jako też wynik egzaminów klas wyższych w Samborze, gdzie na czterdziestu kilku uczniów

¹⁾ Odpowiedź na „Zakład chyrowski“ w Kuryerze lwowskim skreślił Prawdź z Podola. Lwów. Nakładem wydawnictwa Gazety Narodowej 1891. 8-ka mała str. 18.

²⁾ „Zakład chyrowski“ Napisał X. H. Jackowski T. J. Odbitka z „Prze-glądu“ Lwów. Nakładem Zakładu chyrowskiego. 1891. str. 20.

chyrowskich jeden przepadł, niektórzy dostali poprawkę, a reszta zdała zupełnie dobrze.

W odpowiedzi na zarzuty przeciw systemowi wychowawczemu w Chyrowie wykazuje, jak się naprawdę przedstawia wychowanie religijne w konwicie, a przechodząc do tej strony wychowania, które autor „społecznem“ nazwał, zaznacza, że kierownictwo oddziałów powierza się klerykom takim, którzy przez inne zajęcia w konwicie dostatecznie się do tego stanowiska przysposobili — a postępując wedle wskazówek przełożonych zakonnych, mogą zadaniu swemu zadość uczynić, zwłaszcza, że chociaż względnie młodzi, są jednak w takim wieku, w jakim ogół ludzi na świecie oddaje się już pracy zawodowej.

Bierze wreszcie w obronę samychże wychowanków chyrowskich, i jako kilkoletni rektor collegium stwierdza, że z małym wyjątkiem rokują jak najlepsze nadzieje na przyszłość, a że wyjątki zawsze być muszą i że zapobiedz wszelkiemu złemu przechodzi siły ludzkie, o to grono wychowawcze chyrowskie winić nie można.

Ataki „nieznanego autora“ nie wyrządziły szkody konwiktowi; liczba uczniów zwiększyła się po wakacyach tegoż roku o kilkudziesięciu, wskutek czego do pięciu istniejących oddziałów dodano oddział szósty. Kilka lat później (1897) wyłączono klasę ósmą, jako osobny oddział z własnym prefektem, a w roku 1902. wprowadzono dziewięć oddziałów klasowych, z których każdy posiada osobną salę naukową dla nauki pozaszkolnej, osobną salę bawialną i odrębne boisko dla zabaw w miesiącach letnich. Nowy ten podział ułatwił także przełożonym pojedynczych oddziałów spełnianie swych obowiązków, a wzrost liczby członków zakonu pozwala wyznaczać na te stanowiska większą niż dawniej liczbę starszych księży.

Pozyskawszy potrzebną ilość stałych profesorów zakonnych¹⁾ mógł się konwikt rozwijać normalnie, a częste lustracje

¹⁾ Kwalifikacyę na katechetów otrzymywali kolejno księża: Antoni Boc 1889., Eugeniusz Hełczyński 1896., Teofil Bzowski 1900., Michał Barglewski 1902., Henryk Haduch i Stanisław Bartynowski 1907., Ernest Matzel 1908. Kwalifikacye profesorskie księży: Jacek Stopka 1884., Romuald Czeżowski 1890., Aleksander Gromadzki 1892., Leon Kapaun i Jakób Krysa 1893., Romuald Kop pens i Kazimierz Stefański 1894., Stanisław Kobyłecki i Maksymilian Kohlsdor-

zakładu i wskazówki Rady Szkolnej krajowej wraz z konferencjami grona profesorskiego przyczyniały się do usunięcia dawniejszych braków i do rozwoju naukowego konwiktu.

Tak n. p. po pierwszej lustracyi dr. Zygm. Samolewicza i po lustracyi inspektora Jana Lewickiego poleciła Rada Szkolna (17. grudnia 1891. r. l. 23030) zastosować się do ich wskazówek, trzymać się dokładnie instrukcyi z r. 1884., odbywać prawidłowe konferencye profesorskie, zaprowadzić katalogi klasowe jak po gimnazyach, nie przenosić wciągu roku uczniów klas prywatnych do publicznych lub odwrotnie (przepis zmodyfikowany późniejszym reskryptem z 19. lutego 1892. l. 2046) i jak najprędzej usunąć braki w środkach naukowych.

Następnego roku po lustracyi od 5—12. grudnia odbyła się pierwsza konferencya profesorska pod przewodnictwem inspektora Z. Samolewicza, który wyrażał się wprawdzie z uznaniem dla zewnętrznej strony zakładu, dla układności i grzeczności konwiktów i dla postępów naukowych w kilku przedmiotach, ale wytknął także braki w języku niemieckim, który uważał za słabą stronę zakładu. Braki wytknęła także Rada Szkolna po ostatniem zwiedzeniu konwiktu przez dr. Samolewicza od 16—21. paźdz. 1893. (28. listop. l. 20665) zaznaczając, że mimo rzetelnych usiłowań i gorliwości grona profesorskiego w spełnianiu obowiązków, postępy naukowe młodzieży nie są we wszystkich przedmiotach zadowalniające, a zwłaszcza zadania piśmienne zostawiają wiele do życzenia.

Braki te starano się usunąć za następcy inspektora Samolewicza, dr. Ludomiła Germana, który w ciągu trzynastu lat przewodniczył kolejno egzaminom dojrzałości i w ciągu tego czasu dwanaście razy odbył lustrację zakładu. W okresie tym także bezpośrednio kierownictwo nauk zmieniało się. Po ks. Stopce został dyrektorem w kwietniu 1893. r. ks. Arnold Waszyca, po nim w sierpniu 1894. ks. Romuald Czeżowski, po nim powtórnie ks. Waszyca od 8. grudnia 1894. do 16. marca 1896., następnie ks. Kazimierz Stefański do 29. października 1901.,

fer 1895., Ignacy Gruszczyński, Jan Nuckowski, Stanisław Pykosz 1896., Herman Libiński 1897., Andrzej Mróz 1898., Szymon Czarnota 1899., Józef Sas i Arnold Waszyca 1900., Jan Burgiel 1903., Feliks Hortyński i Wiktor Hoppe 1904., Bogusław Mączka 1907., Władysław Rejowicz i Kazimierz Konopka 1910.

wkońcu ks. Maksymilian Kohlsdorfer, z przerwą od 4. stycznia 1905. do lipca t. r., w którym to czasie był wice-dyrektorem ks. Romuald Koppens.

Z pierwszej lustracyi zakładu w listopadzie 1894. r., jak zaznaczono w protokole konferencyi, odniósł nowy p. inspektor wrażenie „nie ze wszystkim dodatnie“, co przypisywał w części samej młodzieży zakładowej, nie przyzwyczajonej do samodzielnej pracy, bo wiele z niej przyzwyczało się dawniej do korepetycyi domowej; w części zaś nauce szkolnej, nie wyszukującej należycie środków naukowych, jakie zakład posiadał, żeby uwagę uczniów w czasie nauki podnieść i ułatwić przez to pracę poza szkołą. Dlatego polecił między innymi zaprowadzić gablotki klasowe, a fizyki uczyć w klasie przeznaczonej na naukę fizyki.

Rezultatem tej inspekcji były wskazówki Rady Szkolnej (8. grudnia, l. 28444), polecające wydatniejszą pracę w szkole, poprawę niekorzystnego stanu wypracowań piśmiennych, oraz studyowanie dzieł pedagogicznych i dydaktycznych.

Lustracya z grudnia 1895. r. stwierdziła lepsze rezultaty naukowe, a Rada Szkolna zaznacza, że dzięki pracy grona profesorskiego, poziom nauki statecznie się podnosi, przyczem wskazuje na potrzebę harmonijnego współdziałania młodszych profesorów, żeby przez podnoszenie jednej gałęzi nauki całość szkody nie poniosła. Zamiast rozszerzenia materiału naukowego poleca starać się o pogląd na całość przedmiotu. (13. stycznia 1896. l. 3).

W roku następnym starano się zastosować do tych wskazówek, co też Rada Szkolna uznała w piśmie do Dyrekcyi (6. stycznia 1897. r. l. 33230), wyrażając nadzieję, że także prace piśmienne dadzą lepsze rezultaty.

W następnych latach stwierdza Rada Szk. kilkakrotnie pomyślny stan zakładu (15. stycznia 1898. r., l. 31429; 5. stycznia 1899. r. l. 31403., 10. stycznia 1900. r. l. 34074., 22. stycznia 1901. r. l. 35455, przyczem znowu zaznacza różnicę między odpowiedziami ustnymi, a wypracowaniami piśmiennymi.) W r. 1902. obok uznania przypomina dawniejsze życzenie, żeby nie rozszerzać zbyt znacznie materiału naukowego w niektórych przedmiotach. (5. stycznia l. 38207); w r. 1903. (30. grudnia l. 48165) wyraża „gorące uznanie za umiejętną i gorliwą pracę około

wychowania i wykształcenia młodzieży, za wszechstronną dbałość o jej rozwój umysłowy i fizyczny i za bogate wyposażenie zakładu w środki naukowe“.

Osobne uznanie za egzamin dojrzałości przysłała Rada Szkolna komisjom egzaminacyjnym w r. 1898, (8. grud. l. 29503), w r. 1899. (19. grud. l. 30274), w r. 1900. (31. grud. l. 30581) i w r. 1904. (23. lutego 1905. l. 47461).

W latach następnych inspekcje zakładu odbywały się rzadziej. Przy egzaminach dojrzałości trzy razy przewodniczył p. Radca dr. Tomasz Sołtysik, dyrektor gimn. Sobieskiego w Krakowie, t. j. w r. 1906, 1907. i 1909., i raz dr. Wincenty Śmiałek, dyrektor gimn. IV. we Lwowie, w r. 1910. W r. 1908. przewodniczył przy maturze p. Radca Dworu dr. Emanuel Dworski, który też jako następca Rady Dworu dr. L. Germana w grudniu 1909. i w marcu b. r. zwiedził zakład, czego następstwem było uznanie dla grona profesorskiego w piśmie Rady Szk. do Dyrekcyi z 10. stycznia 1910. l. 1037 i 4. kwietnia 1911. l. 5671.

* * *

Równocześnie z rozwojem naukowym konwiktowi wprowadzano rozmaite zmiany i ulepszenia w wewnętrznym jego urządzeniu, starając się także o podniesienie gospodarstwa, przy czem na folwarku bońkowickim w różnych latach na miejscu drewnianych budowli wystawiono murowane lub wznoszono nowe. Działo się to z inicjatywy następców ks. Jackowskiego na stanowisku Rektorów zakładu: ks. Juliusza Christiana (29. czerw. 1891. — 1. lipca 1894.), ks. Romualda Czeżowskiego (do 4. sierp. 1896.), ks. Piotra Bapsta (do 26. sierp. 1900.), ks. Michała Maćkowskiego, zmarłego w Zakopanem 7. sierp. 1901., ks. Kazimierza Stefańskiego, zmarłego 11. listopada 1904., ks. Maksymiliana Kohlsdorfera, vice-rektora od 17. grudnia t. r. do 5. sierp. 1905., ks. Jana Nuckowskiego do 21. lipca 1910. i ks. Jana Słonkowskiego.

Ruch budowlany na większą skalę zaczął się od czasów ks. M. Maćkowskiego, który prócz wystawienia kilku budynków gospodarczych, poczynił także przygotowania do otwarcia nowych łazienek i sprowadził z Anglii dwanaście fajansowych wanień. Niedługo potem wymieniono rury wodociągowe od najniższego zbiornika do collegium, a same łazienki otwarto w jesieni

1903., w przebudowanej dawnej sali gimnastycznej, pod którą umieszczono centralną ogrzewalnię, założono betonowe stropy i ułożono posadzkę kamionkową. Wzdłuż kurytarzyka środkowego urządzono po bokach dziewiętnaście przedziałów i jeden większy przedział na kąpiel parową.

W lutym t. r. wprowadzono także próbne oświetlenie elektryczne do czterech sal naukowych, ale próba nie dopisała; zostały tylko dwie lampy łukowe na zewnątrz konwiktów i oświetlenie sali popisowej.

W tym samym roku na wiosnę otwarto pływalnię na jednym z pięciu stawów w pobliżu kollegium i zaprowadzono naukę pływania pod kierunkiem profesora gimnastyki; urządzono także trzy nowe boiska, dla powiększonych wówczas oddziałów klasowych, do których w 1905. r. przybyły dwa boiska tenisowe.

Ujemną stroną w pierwotnym urządzeniu konwiktów była zbyt mała kaplica konwiktowa, urządzona prowizorycznie w tej części frontu, która według planów pierwszych była wyznaczona na rozmownice (obecnie tam przeniesione.) Po włączeniu części kurytarza, który stanowił jakby nawę boczną z pięciu ołtarzami, cała jej szerokość wynosiła 11·5 m., długość 27·30., wysokość 5·15 m. Miejsca zatem było niewiele, a cały konwikt tylko z trudem mógł się w niej pomieścić.

Potrzebę wybudowania osobnej wielkiej kaplicy, która według pierwotnego planu miała być wsunięta w sam środek frontowego skrzydła i przyczynić się przez to także do upiększenia zbyt długiej linii frontowej, odczuwano powszechnie, ale brak funduszy i znaczne długi nie pozwoliły na rozpoczęcie nowej budowy.

Dopiero w roku 1904. dzięki zapisowi jednego z księży Towarzystwa można było o tem pomyśleć.

Plany kaplicy i nowego bocznego skrzydła opracował profesor Edgar Kovács, a wykonanie ich powierzono profesorowi Janowi Lewińskiemu.

Budowę rozpoczęto w maju 1904; cztery miesiące później odbyło się uroczyste poświęcenie kamienia węgielnego pod wielki ołtarz kaplicy przez Najprzew. ks. Biskupa Karola Fischera 25. września w otoczeniu całego konwiktów i Sodalisów, przybyłych na tę uroczystość.

Pod zimę wyciągnięto mury skrzydła pod dach, założono żelazne wiązania (z fabryki Zieleniewskiego) i pokryto dachówką z Łagiewnik.

W zimie dano henebikowy strop nad kuchnią i jadalnią (J. Sosnowski i A. Zachariewicz) a w roku 1905. zasklepiono kurytarze i kaplicę, założono stropy nad pozostałymi częściami budynku i wykończono część przeznaczoną na infirmaryę konwiktu (ściany korkowe z fabryki w Mödling) i w jesieni tegoż roku oddano ją do użytku.

Centralne ogrzewanie urządziła firma Chylewski-Hruby, a posadzki kamionkowe sprowadzono z fabryki Schattauera we Wiedniu.

W połowie października przeniesiono do nowego skrzydła zbiory do historii naturalnej i zbior numizmatyczny, a w grudniu przeniesiono także kuchnię i jadalnię.

Wolniej postępowały roboty około kaplicy i umieszczonej nad nią sali rysunkowej, jakoteż infirmaryi dla zakaźnie chorych. Te części budynku wykończono pod koniec 1906. tak, że uroczyste poświęcenie kaplicy mogło się już odbyć 8. grudnia t. r.

Poświęcił kaplicę Najprzew. ks. Biskup Józef Sebastyan Pelczar, chociaż do jej wykończenia wewnętrznego było jeszcze daleko, a wszystkie ołtarze były tylko prowizorycznie urządzone. Obecnie wykończone są dopiero cztery: jeden z nich, św. Kazimierza, jest fundacją konwiktorów, którzy w ciągu kilku lat złożyli na ten cel 2347 koron, ołtarz zaś Serca P. Jezusa fundacją pani Heleny Bromilskiej.

Niedokończoną została także wieża (do nasady krzyża ma mieć 48 m.) nad której ukończeniem od wiosny b. r. zaczęto pracować. Długość nowego skrzydła wynosi 56·7 m., szerokość 18 m., wysokość murów 13 m.

Cały budynek o wysokości 25 m., a obwodzie 772·50 metrów jest otoczony cementowym chodnikiem. Nie licząc poddasza, różnych przedsionków i kurytarzy, których długość wraz ze schodami wynosi 1980 m, a szerokość 3 m. składa się z 327 większych i mniejszych sal, pokoi mieszkalnych, składów, piwnic i t. p.

Największą jest kaplica, której długość w świetle ma 40 m., szerokość głównej nawy 9 metrów z nawami bocznymi 17·8 m., wysokość 13 m., wysokość naw 7 metrów.

Zbliżoną do niej rozmiarami jest sala gimnastyczna, w której odbywają się także przedstawienia i publiczne klasyfikacje. Długość jej ma 40 m., szerokość 15·7, wysokość 5·7 m. Trzecie miejsce zajmuje jadalnia, której strop przyozdobiono 400 gipsowemi rosetami; długość jej 37 m., szerokość 12, wysokość 4·75 metrów.

Nad jadalnią umieszczono zbiory historyi naturalnej w sali 24 m. długiej, 12 szerokiej, połączonej z obszerną pracownią o trzech oknach.

Na drugim piętrze nowego skrzydła pomieszczono infirmerię, w której skład wchodzi 20 różnych sal i pokoi dla chorych; z nich największe dwie mają po 16 m. długości, 8 m. szerokości.

Nad kaplicą umieszczono salę rysunkową 9·25 m. długą, 5·3 szeroką, 5 m. wysoką, do której przytykają dwie mniejsze, jedna przeznaczona na zbiory rysunkowe, druga na bibliotekę i pracownię. Do większych sal należą także sale naukowe, bawialnie i sypialnie.

W północnej stronie konwiktu rozciągają się boiska oddziałowe, otoczone szpalerami grabowymi z częścią otwartą, przeznaczoną dla zabaw i częścią ocienioną drzewami. Boisk tych jest dziewięć; największe ma 71·4 m. długości, 29·3 szerokości, 2092 m² powierzchni; najmniejsze 1309 m² powierzchni. Między boiskami są dwa place tenisowe, jeden ma 400 m², drugi 368 m² powierzchni. Boiska opierają się w części zachodnio-północnej o park ze zwierzyńcem; w części północno-wschodniej o zabudowania folwarczne, sady i ogród warzywny.

Cały budynek wraz z najbliższym otoczeniem t. j. stawkami, parkiem, boiskami i sadem zajmuje 70 morgów; dalej od strony zachodniej i południowej rozciągają się pola, od północy Chyrów, a od wschodu po prawym brzegu Strwiąża wioska Bąkowice.¹⁾

Teren, na którym zakład zbudowano, wznosi się 359 m. nad poziom morza, nad doliną Strwiąża, zamkniętą od północy działem wodnym bałtycko-czarnomorskim, odległym od kon-

¹⁾ Plany budynku jakoteż najbliższego otoczenia i około 180 różnych zdjęć fotograficznych były wysłane na wystawę przyrodniczo-lekarską we Lwowie 1907. r., gdzie zyskały od Komitetu wystawy złoty medal, przyznany uchwałą z dnia 25 lipca.

wiktu w linii powietrznej o $1\frac{1}{2}$ kilom., a od południa garbem górskim, odległym w linii powietrznej o 2 km., i wznoszącym się od szczytu nad leśniczówką 577 m. ku wschodowi w Koszarkach do 615 m. i Górnym Wirchu 655 m. Dalej ku południowi w odległości 6 km. wznosi się za jarem Suszyckim garb wyższy z górami Hutą i Lachów Werchem do 721 m. i Zanklą do 729 m.

Okolica górzysta, w części porośła lasem, nadaje się do bliższych i dalszych wycieczek. Trzy razy w tygodniu t. j. w niedziele, wtorki i czwartki rozchodzą się uczniowie oddziałami na przechadzki i bliższe wycieczki; przy sprzyjającej pogodzie w dnie świąteczne i wakacyjne na wycieczki dalsze np. do ruin zamku Herburtów w stronie północno-zachodniej, oddalonego w linii powietrznej o 9,5 km, na górze 555 m. wysokiej; na Łysą górę, zwaną pospolicie Starosolską, 659 m. wysoką, a odległą w linii powietrznej o 7. km. ku wschodowi; do Laszek murowanych z częścią dawnego zamku Mniszchów, na górę Radycz obok Dobromila, 519 m. wysoką i t. p.

Wspólne dalsze wycieczki całego konwikturu urządzają się zwykle w maju, kolejną do miejscowości nieco dalszych n. p. do Krościenka, Ustrzyk, Dobromila, a stąd do salin w Lacku, lub pieszo do lasów starzawskich, Słochyń, Suszycy, Śliwnicy.

Jedyną dalszą wycieczką całego konwikturu był wyjazd do Lwowa na wystawę krajową; częstsze były wyjazdy mniejszych grup np. do Sanoka dla zwiedzenia fabryki wagonów, do kopalń nafty w Borysławiu, jakoteż wyjazdy delegacji Sodalistów na obchody Maryańskie do Lwowa, Częstochowy lub pielgrzymka do Kochawiny i Starejwsi.

Także w polskiej pielgrzymce uczniów do Rzymu w kwietniu 1905. r. wzięto udział 40 konwikturów klas wyższych.

W porze zimowej, prócz sanny dla osobnych oddziałów, nie brak sposobności do uprawiania sportu saneczkowego, do czego teren górzysty bardzo się nadaje i do ślizgawki, czy to na stawkach zakładowych, czy na Strwiążu.

* * *

Sposobności do rozrywek a także do popisu dla młodzieży zakładowej dostarczają różne uroczystości domowe, jak imieniny ks. Rektora, ks. Dyrektora i ks. Prefekta generalnego, u-

roczystości narodowe, kościelne a także publiczne klasyfikacje prócz okazji nadzwyczajnych, jak n. p. dość częstych odwiedzin różnych dygnitarzy duchownych i świeckich.

Najjaśniejszemu Panu miał konwikt sposobność trzy razy się przedstawić. Podczas pierwszego przejazdu przez Chyrów 8. września 1893. r. zatrzymał się Naj. Pan na dworcu Posady Chyrowskiej, przyjął hołd od duchowieństwa i obywatelstwa a później w towarzystwie J. E. namiestnika hr. Badeniego przeszedł przed konwiktem, ustawionym oddziałami, wypyując się ówczesnego rektora ks. Christiana o sprawy konwiktowe. Odjeżdżającego Monarchę zęgnęła kapela zakładu hymnem ludowym.

Wrok później cały konwikt wyjechał zwiedzić wystawę krajową we Lwowie i przytej sposobności 11. września przedstawił się Najjaśniejszemu Panu. W imieniu konwiktów witał Monarchę uczeń kl. VIII. Karol Skrowaczewski, poczem młodzież wznosiła okrzyki na cześć Najj. Pana a kapela zakładowa odegrała hymn ludowy.

Ostatni raz witał konwikt Monarchę na Posadzie chyrowskiej 16. września 1903. Tym razem przypatrywał się Naj. Pan z salonowego wagonu ustawionym wzdłuż toru oddziałom konwiktowym i ukłonem odpowiadał na okrzyki powitalne.

Sam zakład oprócz wspomnianych wyżej gości, jacy przybyli na poświęcenie kamienia węgielnego kaplicy konwiktowej (w r. 1887.,) zwiedził między innymi Eks. p. namiestnik hr. Kazimierz Badeni 21. maja 1889, a od 25 — 27 czerwca 1893. r.-p. wiceprezydent Rady Szkolnej krajowej dr. Michał Bobrzyński, który przysłuchiwał się także lekcjom szkolnym a w czasie wieczorku deklamacyjno-muzycznego odpowiedział na przemowę jednego z uczniów.

Wizyta ta zapisała się dłużej w pamięci ówczesnych konwiktów, bo z okazji odjazdu p. wiceprezydenta cały konwikt towarzyszył mu koleją do Starzawy.

Dziesięć lat później przybył do zakładu 20. maja p. wiceprezydent Rady Szkolnej krajowej dr. Edwin Płazek. Zwiedził zakład, przysłuchiwał się egzaminom dojrzałości a przed odjazdem był na wieczorku, urządzonym przez młodzież zakładową, która odegrała wyjątek z „Rycerzy“ Arystofanesa.

W roku następnym 5. września przybył do Chyrowa prezydent ministrów dr. Körber z p. namiestnikiem Andrzejem

hr. Potockim i kilku wyższymi dygnitarzami. Powitany na dworcu kolejowym przez reprezentantów władz przybył wraz z innymi gośćmi do konwikt, zwiedził cały zakład, był na lekcji języka niemieckiego w kl. VI. a po obiedzie wyjechał żegnany przez zgromadzoną przed kollegium młodzież konwikt.

W roku 1909. zwiedził konwikt 26. września p. minister dla Galicyi dr. Dulęba; w roku następnym 3. czerwca p. wiceprezydent Rady Szkolnej krajowej dr. J. Dembowski, który przysłuchiwał się także egzaminowi dojrzałości, a przed odjazdem przemawiał do młodzieży zakładowej, zebranej na jego pożegnanie.

W roku bieżącym bawił przez kilka godzin w konwikcie Eks. p. marszałek krajowy hr. Stanisław Badeni. Po zwiedzeniu zakładu przemawiał do zgromadzonych przed frontem zakładu konwiktorów i odjechał żegnany okrzykami młodzieży.

Częściej o wiele przyjmował konwikt dostojników duchownych, zwłaszcza Arcypasterzy dyecezyi przemyskiej, którzy zjeżdżali do Chyrowa dla udzielenia konwiktorom Sakramentu Bierzmowania, lub pierwszej Komunii św. W początkach konwikt bywał częstym gościem ks. biskup Łukasz Solecki i ks. biskup Jakób Glazer; później ks. biskup Józef Sebastian Pelczar i ks. biskup Karol Fiszer. W różnych czasach witał konwikt także ks. arcybiskupa Issakowicza, ks. arcybiskupa Hryniewieckiego, ks. bisk. Puzynę, ks. bisk. Webera, ks. metropolite Andrzeja Szeptyckiego, ks. arcybiskupa Teodorowicza i kilka razy ks. arcybiskupa Józefa Bilczewskiego.

Zwykle przy takich okazjach dawała młodzież konwikto-
wa jakieś przedstawienie sceniczne, lub urządziła wieczorki muzyczno - deklamacyjne, podobnie jak się to działo czasami z okazji wizyty inspektorów szkolnych. Koncertami lub przedstawieniami scenicznymi witali konwiktorowie także dawnych swoich kolegów z okazji zjazdów maturzystów, jak w lutym 1900 r. i we wrześniu 1902., jak zjazd Sodalistów w czerwcu 1906, lub zjazd byłych konwiktorów tarnopolskich 28. maja 1906, których cały konwikt na dworcu kolejowym witał, później koncertem uczył, a wieczorem muzyką i wystrzałami z moździerzy zakładowych żegnał.

Wieczorkami deklamacyjno-muzycznymi obchodzono także jubileusze papieskie Leona XIII. w lutym 1894., w maju 1898. i w lutym 1902., przyczem cały konwikt illuminowano i puszcza-

no ognie sztuczne. Obchodzono także uroczyste pięćdziesięcioletni i sześćdziesięcioletni jubileusz Najjaśniejszego Pana; pierwszy wieczorkiem i illuminacją zakładu, drugi przedstawieniem dramatu „Bohater Tyrolu.“

We wrześniu 1908. r. obchodzono także jubileusz Piusa X. uroczystą akademią.

Z uroczystości narodowych obchodzi się od roku 1903. rocznice konstytucyi 3. maja, a obchodzono i przedtem i potem wieczorkami literackimi rocznice Mickiewicza, Słowackiego, Ujejskiego, Chopina.

Najlepiej przygotowane bywają przedstawienia z okazji imienin Rektorów zakładu. W przeddzień odgrywa się zwykle jakiś dłuższy dramat, w sam dzień oficjalnych imienin t. j. we wtorek przed popielcem jakąś komedję.

Z dramatów polskich grywano między innymi w rozmaitych czasach Szujskiego: Wallasa, Śmierć Władysława IV. Jerzego Lubomirskiego i Dwór królewicza Władysława; Słowackiego: ks. Marka i księcia Niezłomnego; Korzeniowskiego: Mnicha i Żydów; Anczyca: Kościuszko pod Raclawicami; Jul. M. z Poradowa: Przeora Paulinów; Asnyka: Kiejstuta; kilka komedyi Fredry i Dziesiąty Pawilon Artura Grotgera.

Prócz tego grywano różne utwory ks. Alexandra Piątkiewicza, długoletniego kierownika sceny chyrowskiej; między innymi tragedye historyczne: Pułascy, Bohater Tyrolu, Rodzina Patryotów (przerob. z „Dramatu bez nazwy“) komedye: Radziwił jedzie i Aktor bez zajęcia; uscenizowane szkice muzycznowokalne: Ostatni Dziadunio, Śpiewak Maryi, Lirnik; oratorya uscenizowane: Alpuhara, Pieśniarz rycerski; utwory sceniczne z muzyką i śpiewami: Straż, Gród załęty, Czarowny Skrzypek.

Z utworów obcych grano Schillera: Obóz Wallensteina i Śmierć Wallensteina; Grillparzera: Biada kłamcy i Sen życiem, Körnera: Zriny, Fr. Halma: Camoens, K. Weickuma: Krzysztof Kolumb, N. Simeona T. J.: Renegat, H. Tricarda T. J.: Garcia Moreno. — Z Szekspira grano J. Cezara, i Kupca weneckiego, z Arystofanesa: Żaby i Rycerzy.

Od czasu do czasu urządzano także koncerty muzyczne. Orkiestra pełna (kwintet smyczkowy i instrumenta dęte, drewniane i blaszane) licząca wraz z nauczycielami muzyki do 40 członków, wykonywała utwory takie, jak symfonie Haydena, Mo-

zarta, Beethowena; uwertury i wyjątki z oper Mozarta, Wagnera, Webera, Schuberta, Rossiniego, Verdiego, Suppego, Smetany, Moniuszki, Żeleńskiego, Noskowskiego i t. p.; utwory charakterystyczne, pieśni, tańce koncertowe i t. p. Stojowskiego, Noskowskiego, Dworzaka, Saint-Saënsa, Glinki, Czajkowskiego, Bacha, Liszta, Mendelsohna, Schumana, Moszkowskiego, Mayerbeera, Szarwenki, Griega, Keler-Beli i t. d. Z muzyki kameralnej wykonywano kwartety lub tria przeważnie klasyczne. Nadto występowały instrumenta solowe jak: fortepian, skrzypce, wiolinczela, trąbka, flety, ksylofon, zespoły mandolin i cyter, oraz cymbały węgierskie. Kapela odgrywała przeważnie marsze, pieśni i tańce polskie, czeskie i niemieckie. Chór konwiktowy oprócz pieśni układu Maszyńskiego, Surzyńskiego, Galla i t. p. odśpiewał części oratoryów Haydena (Stworzenie świata i Siedm słów), niektóre utwory religijne Lambilotta, kilka wyjątków z oper Moniuszki i Żeleńskiego. — W czasie nabożeństw oprócz pieśni polskich XX. Klonowskiego, Surzyńskiego, Walczyńskiego, Piątkiewicza, wykonywał łacińskie motety, pieśni i msze jak Cascioliniego, Orlanda, Kohtego, Witta, Molitora, Stehlego, Singenbergera, Grubera, Zangla i t. p.

Sposobność do kształcenia się pozaszkolnego ma młodzież konwiktowa w rozmaitych kursach, urządzanych dla nauki przedmiotów nadobowiązkowych t. j. dla języka francuskiego, angielskiego, rosyjskiego i ruskiego, rysunków, stenografii, muzyki i śpiewu, nadto szermierki i tańców. Według pierwotnego programu chyrowskiego obowiązkową dla wszystkich pozostaje gimnastyka, a dla początkujących także kaligrafia. W roku bieżącym zaprowadzono także obowiązkowe rysunki dla klasy pierwszej. Dawniej obowiązkowym był także język francuski, którego udzielano na kursach pozaszkolnych wszystkim uczniom odpowiednio do nabytych już wiadomości. W latach 1895. i 1896. wprowadzono nawet język francuski dla wszystkich w godzinach szkolnych, ale ujemne rezultaty tego rodzaju nauki zmusiły do zarzucenia tej metody, a język francuski stał się przedmiotem nadobowiązkowym, wykładanym po dawnemu na osobnych kursach.

W latach 1901—1910. następująca ilość uczniów korzystała z tych kursów: 76, 100, 122, 125, 129, 164, 96, 93, 133, 119.

W pierwszych latach konwiktów starano się także o większe uwzględnienie języka niemieckiego, dlatego też próbowano i historię po niemiecku wykładać w klasach prywatnych; ponieważ jednak nauka historii na tem cierpiała, a język niemiecki niewiele zyskiwał zaniechano i tej praktyki w r. 1890. i ograniczono się do konwersacji niemieckiej z tymi, którzy sobie tego życzą, podobnie jak się to dzieje z konwersacją francuską.

Kursa angielskie w pierwszych latach konwiktów nie zawsze urządzano, w latach późniejszych odbywały się stale. Od r. 1901. korzystała z nich kolejno następująca ilość uczniów: 5, 4, 26, 10, 7, 11, 10, 10, 24, 19.

Udział uczniów w nauce języka rosyjskiego, którego uczono od początku konwiktów, był większy. W ostatnich dziesięciu latach tak się przedstawiał: 37, 34, 40, 40, 40, 44, 43, 55, 56, 51.

Na lekcje języka ruskiego, którego także od początku uczono, w ostatnich latach uczęszczało uczniów: 10, 8, 14, 20, 21, 14, 16, 18, 20, 12.

Z przedmiotów nadobowiązkowych, (nie licząc historii ojczystej, której wszyscy uczniowie odpowiednich klas uczyli się w godzinach szkolnych,) najwięcej uczniów konwiktów poświęcało się nauce muzyki, zwłaszcza w ostatnich latach. Od 1901. uczyło się muzyki 91, 88, 113, 127, 125, 140, 164, 149, 156, 150, nie licząc tych, którzy lekcji muzyki już nie biorą, ale należą do kapeli i orkiestry konwiktowej.

Z kółek naukowych istnieje od niedawna kółko literacko-historyczne i kółko matematyczne; ze stowarzyszeń, do istniejących od początku konwiktów dwu Sodalicyi, przybyło w roku zeszłym Towarzystwo im. ks. Piotra Skargi, liczące 160 uczniów, z którego inicjatywy w jesieni roku ubiegłego wysadzono aleję Grunwaldzką, 700 metrów długą, lipami, klonami i dębami w odstępach siedmiometrowych.

Nauka szkolna w konwiktach była i jest od początku dwurazowa, z wyjątkiem wtorków i czwartków, których popołudnie jest wolne od szkoły. Pierwotnie dwie pierwsze ranne godziny nauki były przeważnie całe, dwie następne trwały po trzy kwadransy, dwie popołudniowe znowu całe. Z początkiem roku szkolnego 1905/6. skrócono lekcje wszystkich przedmiotów do trzech kwadransów, tak że obecnie nauka szkolna zaczyna się

rano o $8\frac{1}{4}$ — $9\frac{3}{4}$, poczem następuje przerwa trzykwadransowa (w tem półgodzinna rekreacja) i dalsza szkoła od $10\frac{1}{2}$ —12. Szkoła popołudniowa trwa od 3— $4\frac{1}{2}$. W piątki szkoła ranna trwa tylko od $8\frac{1}{4}$ — $9\frac{3}{4}$ a pozostały czas przeznaczono na przedmioty nadobowiązkowe. Oprócz rannej rekreacji w zwykłych dniach szkolnych przeznaczono na zabawę czas od obiadu do godziny $1\frac{3}{4}$, po szkole i podwieczorku do 5-tej (podwieczorek dla wszystkich wprowadzono w r. 1899. w dniu przechadzkowe pory zimowej,— z początkiem r. 1901/2. codziennie; dawniej dostawali konwiktorzy tylko bułkę, podobnie jak na drugie śniadanie) po kolacyi do 8-mej. W niedziele i święta na ranną zabawę wyznaczono godzinę $9\frac{1}{2}$ — $10\frac{1}{2}$.

Do pewnych odrębności konwiktowych należą publiczne klasyfikacje: dwie w ciągu każdego półrocza, nie licząc w to klasyfikacji kursowych. Klasyfikacje publiczne odbywają się w sali popisowej wobec grona profesorskiego i gości. Poprzedzają je popisy deklamacyjne lub krótkie przedstawienia sceniczne. Następnie ks. dyrektor odczytuje wynik klasyfikacji każdej klasy, poczynawszy od VIII. według „lokacyi“, tj. naprzód uczniów wzorowych i celujących, którzy wychodzą przed szeregi konwiktowe i otrzymują świadectwa przy dźwiękach orkiestry konwiktowej, następnie uczniów, którzy otrzymali noty dodatnie. Do roku 1900. otrzymywało przy tych klasyfikacjach także po dwu celujących uczniów z każdego oddziału krzyże orderowe: srebrny na kokardce błękitno-białej i pozłacony na kokardce amarantowo-białej, które mogli nosić przy odświętnym mundurku do klasyfikacji najbliższej. Po każdej takiej klasyfikacji rozsyła się rodzicom świadectwa uczniów za czas od ostatniej klasyfikacji z uwydatnieniem ich lokacyi, po klasyfikacjach zaś kursowych otrzymują uczniowie zwykłe urzędowe świadectwa.

Przy klasyfikacji po upływie pierwszego półrocza otrzymują nadto uczniowie wzorowi dyplomy uznania, a przy końcu roku także nagrody w książkach; prócz tego po dwu uczniów z każdego oddziału, wskazanych wyborem kartkowym kolegów, otrzymywało przy klasyfikacji rocznej do r. 1900. gwiazdy orderowe, a od tego czasu otrzymują medale nagrody.¹⁾

¹⁾ Strona główna medalu 45 mm. przedstawia konwikt od strony alei wjazdowej z napisem bocznym „Zakład Naukowo-Wychowawczy w Chyrowie.“ Strona odwrotna ma napis „VIRTUTI ET DILIGENTIAE“ wśród gałązki dębo-

Nazwiska wzorowych i celujących wypisuje się nadto na dwu ozdobnych tablicach, zawieszonych na głównym kurytarzu konwiktu.

Nawiasem wspominamy, że rozdawaniem nagród i lokacyami chyrowskimi zgorzszył się p. . . Ski, autor dwu artykułów w „Słowie polskiem“ z roku 1906. nr. 373, 375, pod tytułem „Gimnazjum chyrowskie“. Jako zwolennik niwelacji umysłowej i etycznej uczniów, uważa lokacje za „archaiczny zabytek“ a wartość pedagogiczną nagród za „więcej niż problematyczną“. Prócz tego zgorzszył się rzekomą klasowością, stanowością i ekskluzywizmem, jakie zakład chyrowski mają cechować, a chociaż nie wszystko w Chyrowie potępia, a nawet jedną i drugą rzecz chwali, z uwag swych o konwiktach taki wyprowadza ostateczny wniosek: „wprawdzie zakład stara się bardzo o wychowanie, nawet kosztem nauki, powierzonych jego pieczy konwiktatorów, ale ekskluzywizm i klasowość, zakład ten cechujące są sprzeczne z duchem czasu“. Mimo tej krytyki zakład od dawnych tradycji nie odstąpił w przeświadczeniu, że godziwego współzawodnictwa nietylko nie należy krępować, ale tak w interesie jednostek jak i ogółu raczej je popierać, jako jeden z czynników prawdziwego postępu, bez obawy, żeby na tem miał ucierpieć „demokratyczny pierwiastek“, który nie przeszkadza n. p. we Francji nagradzać uczniów a nazwiska wzorowych i celujących wpisywać do ksiąg honorowych.

Od października 1893. r. posiada konwikt swój organ, ilustrowany kwartalnik p. t. „Z Chyrowa“, obejmujący trzy do czterech arkuszy druku, który ma służyć za łącznik między konwiktem a byłymi jego wychowankami. Redagowany z początku przez ks. Wł. Czencza, potem kolejno przez kilku innych księży, lat pięć przez księdza Antoniego Boca, a od r. 1900. z przerwami przez ks. Teofila Bzowskiego, pomieszcza także artykułiki uczniów, listy z wakacji i korespondencye Sodalistów, listy byłych chyrowczyków, wiadomości o dawnych kolegach i kronikę konwiktową.

wej i laurowej, spiętej wstęgą u dołu. Na polu wolnem wycina się u góry monogram nagrodzonego ucznia, u dołu datę. Reprodukcyja tego medalu jak i dawniejszych medali i krzyżów orderowych chyrowskich i tarnopolskich znajduje się we Wiadomościach numizmatyczno-archeologicznych T. I. str. 5.

Część kronikarska kwartalnika, obejmująca historię pierwszych dziesięciu lat konwiktów, wyszła osobno, drukowana jako rękopis w drukarni „Czasu“ 1903. r. p. t. „Pamiętnik Chyrowski“ w 8-ce str. XIX. i 310.

Od roku 1894. wychodzi także urzędowe Sprawozdanie Zakładu z działem statystycznym i rozprawką wstępną przeważnie z zakresu literatury polskiej, niemieckiej i filozofii.¹⁾

Wielką wagę kładzie się w konwikcie na powiększenie zbiorów naukowych, co podkreślił może z pewną przesadą autor wspomnianego polemicznego artykułu w Słowie Polskiem utrzymując, że: „Najlepiej uposażonym zakładem naukowym w Galicyi jest bezwątpienia Zakład św. Józefa w Bąkowicach pod Chyrowem“ — a za „dobrze wogóle w środki naukowe wyposażony“ uważa zakład dr. L. Bykowski, (Muzeum. Rocznik XXVI. tom II. str. 38.) w artykule „Stan naukowych gabinetów i pracowni w naszych szkołach średnich.“

¹⁾ Ks. Romuald Koppens. Ze studyów nad znaczeniem czasopisma „Monitor“ w drugiej połowie XVIII. w. (I. i II. Spraw.)

Anecdota Sarbieviana. Zawartość rękopisu nr. 1446. biblioteki XX. Czartoryskich w Krakowie (VII. Spraw.).

Okres rzymski w twórczości poetycznej A. Mickiewicza (XIII. Spraw.)

Wpływ „transfiguracji“ Słowackiego w r. 1842/3 na nową koncepcję bohaterstwa w „ks. Marku“, i „Śnie Srebrnym Salomei“ (XVII.)

Ks. Maksymilian Kohlsdorfer. Friedrich Schlegels Abhandlung „Über das Studium der griechischen Poesie“ (III)

Über Göthes „Leiden des jungen Werther“ (IV.)

„Zatopiony dzwon“ Hauptmanna a Nietzsche (X.).

Ks. Jan Nuckowski: Zasadniczy punkt wyjścia w badaniu filozoficznym (V, VI) O uczeniu się na pamięć (XV.)

Ks. Fryderyk Klinke Istota i zadanie światopoglądu (XIV.)

Ks. St. Kobyłecki: Interpretacje psychologiczne (XIV.)

Ks. Eug. Hełczyński: Zarys wstępu do filozofii religii (XI.)

Ks. Feliks Hortyński: Jonizacya gazów i rozkład atomu (IX.)

Ks. Al. Gromadzki: Zaćmienia słońca całkowite i ich znaczenie w badaniu budowy słońca. Aneroidy i sposób ich badania. (XII.)

Ks. J. Krysa: Krótkie zebranie ważniejszych szczegółów, dotyczących rozwoju gimnazjum prywatnego OO Jezuitów w Bąkowicach. (I.)

Ks. J. Sas: Zaburzenia w Siedmiogrodzie i krajach wołoskich za Michała Multańskiego i jego wojna z Polską (VIII.)

Nieznany list Kościuszki z r. 1775. (XVII.)

Dosyć szczegółowy inwentarz tych zbiorów za rok 1893. zamieszczono w I. Sprawozdaniu Zakładu str. 42—53. Od tego czasu zbiory dosyć urosły.

I. Biblioteka dla nauczycieli, która z końcem 1893. r. posiadała 1133 dzieł w 2119 tomach, posiada obecnie (wraz z tego-rocznym przyrostem 564 dzieł, w tem „Deutsche National-Litteratur“ wydawnictwo J. Kürschnera obejmujące 223 tomów) dzieł 6.240.

Prócz tego korzystają nauczyciele z biblioteki domowej, liczącej około 8.000 dzieł, z których połowa przypada na dzieła teologiczne, ascetyczne i kaznodziejskie, reszta na dzieła historyczne, literackie i filologiczne.

W roku 1893. zakład prenumerował 19 czasopism; w roku bieżącym 96, z tego 48 niemieckich, 37 polskich, 6 francuskich, 3 angielskie, 2 łacińskie, nadto 14 encyklopedyi i wydawnictw peryodycznych.

Biblioteka uczniów w tym czasie mniej urosła, bo z 2334 dzieł zwiększyła się do 5363; liczba czasopism wzrosła z 10 na 23, w czem 11 niemieckich, 11 polskich, 1 łacińskie). Biblioteka ta (do której nie wlicza się osobnej biblioteki szkolnej) podzielona jest na 9 bibliotek dywizyjnych, pomieszczonych w salach naukowych dla każdego oddziału.

II. Gabinet fizyczny wykazuje znaczniejszy przyrost tylko w dziale elektryki, optyki i chemii. Razem posiada obecnie 361 przyrządów z czego przypada na:

mechanikę przyrządów	52
hydrostatykę „	25
aerostatykę „	24
kalorykę „	30
meteorologię „	5
akustykę „	15
magnetyzm „	10
elektrykę „	113
optykę „	72
kosmografię „	15.

Oprócz tego posiada gabinet ten wiele narzędzi w osobnej pracowni fizycznej. W dziale chemii nieorganicznej posiada nr. 94, z chemii organicznej nr. 34; nadto 90 słoików preparatów chemicznych w większej ilości.

III. Pracownia przyrodnicza dopiero w zawiązku od r. 1909.

Obecnie posiada :

Mikroskop Zeissa — średni statyw z 6 achromatami.

Mikroskop Reicherta — statyw duży z 5-ciu najsilniejszymi achromatami.

Mikroskop Leitz'a — statyw A ze stolikiem krzyżowym i wszystkimi achromatami.

Przyrządy: polaryzacyjny, do rysowania, do badań na ciemnym tle, do dokładnych pomiarów mikrometrycznych, do mierzenia apertury.

Przyrząd mikrofotograficzny uniwersalny Leitz'a. Ciemnia fotograficzna z dodatkami.

Drobne przyrządy do zbierania planktonu glonów i t. d.

Różne szkła, szkiełka, odczynniki, barwiki, utensilia do robót mikroskopowych.

Przeszło 1000 preparatów mikroskopowych. W zawiązku i w planie zbiór okrzemek i mikrofotogramów.

IV. Gabinet historii naturalnej, powiększony znacznie w r. 1884. przez zakupno zbiorów ś. p. Ignacego Schaittera za 8400 k., później przez nowe zakupna (n. p. w r. 1906. zbiór żółwi i jaszczurek za 500 k.) jakoteż dary misjonarzy, zwłaszcza ks. Franciszka Szulaka ze Stanów Zjednoczonych i br. Stanisława Tomanka ze Zambezyi, posiada obecnie w 22 szklanych szafach i 24 gablotach następujące zbiory:

A. Do nauki somatologii:

szkielet ludzki cały	1.
„ ręki ludzkiej	2.
czaszki	2.
części ciała ludzkiego w spirytusie	5.
modeli anatomicznych	17.
tablic anatomicznych	5.

B. Zbiory zoologiczne:

1.) Ssawce. Okazów wypchanych krajowych i zagranicznych	78.
szkieletów i czaszek	32.
rogów i innych części	28.
2.) Ptaki. Okazów krajowych i zagranicznych	1164.
Szkieletów i czaszek	10.
jaj ptasich	1083.
gniazd	106.

3.) Gady. Okazów zasuszonych	79.
w spirytusie	78.
szkieletów	5.
4.) Płazy. Okazów wypchanych	4.
w spirytusie	21.
szkieletów	2.
5.) Ryby. Okazów zasuszonych krajowych i zagranicznych	22.
w spirytusie	68.
szkieletów	2.
6.) Owady : chrząszczów pudeł	37.
szarańczaków „	4.
siatkoskrzydłych i prasiatnic pudeł	2.
błonkoskrzydłych pudeł	4.
pluskwiaków „	1.
dwuskrzydłych „	2.
motyli „	60.
przeobrażeń w spirytusie	19.
kokonów i gąsienic pudeł	4.
gniazd błonkoskrzydłych	10.
7.) Pajęczaki : okazów pudeł	2.
w spirytusie	14.
8.) Skorupiaki : okazów pudeł	11.
w spirytusie	5.
9.) Wije : okazów w spirytusie	6.
10.) Mięczaki : muszel większych pudełek	750.
małych muszel „	25.
w spirytusie	7.
11.) Robaki : okazów w spirytusie	13.
12.) Szkarłupnie : okazów	60.
13.) Jamochłony : okazów koralowin i gąbek	139.
modeli szklanych	11.
14.) Preparatów anatomicznych w spirytusie	12.
15.) Modeli zoologicznych	14.
16.) Tablic zoologicznych i anatomicznych	1,80.
C. Zbiory botaniczne :	
zielnika tomów	14.
przecięć drzewnych	105.
modeli, wykazujących budowę kwiatów	32.
„ grzybów	45.

model, wykazujący budowę pnia	1.
okazów „flora artefacta“ pudełek	120.
słoików różnych nasion	230.
owoców suchych zagranicznych	30.
tablic botanicznych	27.

D. Zbiory mineralogiczne i geologiczne :

okazów różnych minerałów i skał pudełek	1976.
skamienielin	418.
modeli krystalograficznych	112.
tablic geologicznych	16.
mapa geologiczna Europy	1.

V. Zbiór etnograficzny.

Zbiór ten powstał w przeważnej części z darów misjonarzy, nadto z darów ks. Marcina Czermińskiego i z darów konwiktów. Pomieszczony na razie w dwu dosyć ciasnych szafach w rozmownicy konwiktowej liczy 617 różnych okazów.

Najlepiej przedstawia się ofiarowany przez ks. Karola Schaffa, długoletniego misjonarza w Bengalii, zbiór hinduski. Kompletowany dosyć starannie liczy 150 okazów, przeważnie drobnych przedmiotów codziennego użytku, narzędzi ogrodniczych, kuchennych, naczyń stołowych (11 mosiężnych talerzy, kubków, dzbanków) branzolet, obrączek na nogi, tkanin różnych na ubrania, przedmiotów kultu (figurki brązowe bożków, dzwonki i topór obrzędowy) i broni (3 siekiery, bagnet, strzały łuk i 2 bębny wojenne.)

Zbiorek rzeczy chińskich i japońskich składa się z rzeźbionych naczyń bambusowych, naczyń z porcelany, kilku emaliowanych okazów metalowych, 20 grup zabawek i 26 figurek bożków, razem okazów 88. Inne okazy azyatyckie pochodzą ze Syryi, Turkestanu i Syberyi.

W zbiorze amerykańskim przeważa broń indyjska, siekiery, 1 młot kamienny, czekany, 2 łuki, kilkanaście strzał i kilkadziesiąt grotów krzemiennych do strzał i oszczepów; nadto naszyjnik z pestek i wyroby muszelnikowe z Trinidad; razem okazów 121.

Zbiorek afrykański obok kilkunastu okazów z Egiptu, Nubii, Madagaskaru i belgijskiego Kongo, posiada przeważnie różne przedmioty z Zambezyi, jak włócznie, łuki, strzały, topory, bęben wojenny, plecionki, fajki, czerpaki, obrączki metalo-

we na ręce i nogi i inne przybory toaletowe negrów zambeskich; razem okazów 113.

W zbiorze europejskim jest trzydzieści kilka zabytków archeologicznych z Pompei, z katakomb, z Krety i ziem polskich (kilka naczyń glinianych, 5 siekierokamiennych, kilka skrobaczek, kule kamienne i żelazne, tabakierki, szkatułki ozdobne, 2 noże bośniackie, kilka przedmiotów pamiątkowych, kilka tkanin huculskich, kaftan serbski i t. d. nadto 23 przybórów masonskich; razem okazów 132.

VI. Zbiór numizmatyczny pomieszczony jest w pracowni obok gabinetu historyi naturalnej w 7 gablotkach. Powiększony jeszcze w Tarnopolu w r. 1833. przez dar arcyksięcia Ferdynanda Karola D'Este, który jako gubernator Galicyi konwikt tarnopolski w owym czasie zwiedził; później przez ks. Franciszka Obrąpalskiego, misjonarza ze Syryi, tudzież przez dary różnych księży i konwiktów, a w części także przez zakupno, wzrósł od r. 1893. o 1900 sztuk. Obecnie liczy numizmatów 6150; z tego 4762 monet i 1338 medali.

Monet polskich ma 1200 (nie licząc odmian stemplowych różnych szelągów Jana Kazimierza), niemieckich 850, austryackich 690, rzymskich 581, starożytnego wschodu i greckich 109, rosyjskich 270, włoskich 174, francuskich 153, szwedzkich 128, angielskich 95, różnych innych 506. Z pieniędzy papierowych polskich banknotów ma 21.

Medali i medalików jezuitów 232, medali papieskich 189, polskich 176, medalików polskich 340, medali austriackich 87, francuskich 45, niemieckich 41, różnych innych 96; medalików różnych 179.

W dziale sfragistyki: 118 różnych pieczęci, przeważnie jezuitów i 6 pieczęci polskich; w tem dwie Księstwa Warszawskiego i cztery późniejsze; nadto pieczęć drewniana arcybiskupa W. Sierakowskiego i metalowa dwustronna bisk. Felicjana Wołodkowicza i metropolity Teodora Rostockiego.

VII. Sala rysunkowa, istniejąca w konwikcie od 1895. r., przeniesiona w r. 1906. do trzech sal nowego skrzydła, posiada obecnie modeli drewnianych do poglądu przy nauce perspektywy 36; do nauki o rozwoju form architektonicznych w płaskiej formie 60., w stereometrycznej 35.

Odlewów gipsowych do demonstracji pięciu porządków architektonicznych podług Winiolego 10; modeli figuralnych w płaskorzeźbie 20; głów i biustów 25.; nadto model szkicowy W. Szymanowskiego „Słowacki“ i Ant. Wiwulskiego „Zemajczaj“.

Prócz 30 modeli z dziedziny przemysłu artystycznego, istnieje zbiór owoców z wosku, motyli, chrząszczów w szklanych kasetkach i roślin egzotycznych, jako też krajowych, pielęgnowanych w sali przez uczniów; nadto zbiór narzędzi i przyborów w myśl nowego planu nauki.

Wzorów tek 30, między innymi Storcha „die Pflanze in der Kunst“, Weignera „Naturstudien und Kompositionen.“ Albumów 10, w tem Bode-Seidel, Hoffmann, Reber, Seemann, Kopera — Pagaczewski, Rydel, Zubrzycki, Trojanowski.

Biblioteka podręczna prócz broszur liczy 155 dzieł w 260 tomach, w tem trzy pisma fachowe „Naš Smer“ „Le moniteur du dessin“, „Zeitschrift für Zeichen und Kunstunterricht“; podręczników do metodyki rysunków wolnoręcznych 20, do technicznych 10, z działu przemysłowego 25.

Z dzieł o estetyce, sztuce i historii sztuki między innymi A. Putei: *Perspectiva Pictorum*, Roma 1700. — Muther: *Geschichte der Malerei*, Furtwängler: *Meisterwerke der griechischen Plastik*; dzieła o sztuce: Kuhna, Schultza, Springera, Doležana, Friesego, Gietmanna, Gurlitta, Knackfussa, Overbecka, Lübkego, Mokłowskiego, Poznańskiego, Zubrzyckiego, Matlakowskiego i kilka tomów wydawnictw „Klassiker der Kunst in Gesamtausgaben“.

Z przyborów i sprzętów: pryzmat, kołowrotek, koło Kreuzera, tablice Hausera, 5 tablic płóciennych, rysownice Auturgem i zwykłe w czterech wymiarach, węgielnica i przybory do pomiarów, 3 szafy na modele, 1 na wzory, 1 na bibliotekę, 2 na rysownice, 14 pulpitów, stół do rysunków technicznych, 12 sztelug ze skrzynkami i t. p.

VIII. Do nauki historii i geografii:

Map historycznych	49.
Map geograficznych	131.
Obrazów geograficznych i etnograficznych	70.

Obrazów historyczno-kulturalnych	186.
Obrazów technologicznych	17.
Portretów królów polskich seryj	6.
4 globusy,	
2 gipsowe modele (Tatry M. Lerskiego i model typowy dla układu pionowego i poziomego.)	
4. sztelaze pod mapy.	

* * *



IMIENNY SPIS PROFESORÓW.

W ciągu dwudziestopięciolecia uczyli w gimnazjum przedmiotów obowiązkowych następujący profesorowie:

-
- Antoniewicz Józef 03—06, 10.
Assman Jan 03—05.
Barglewski Michał 95, 05—05.
Bartynowski Stanisław 08—09.
Beigert Jan 88.
* Biron Franciszek 90—91.¹⁾
Boc Antoni 90—1900.
Bok Józef 10—11.
Burgiel Jan 88—90, 03—08, † $\frac{7}{2}$ 1909.
Bzowski Teofil 99—03, 06—07, 11.
* Cachel Wojciech 95—97.
Cisek Stanisław 09—10.
Czarnota Szymon 00—03, 05—11.
Czencz Władysław 90—94.
Czerny Władysław 88 † $\frac{22}{1}$ 1910.
Czeżowski Romuald 94—94, 96—97.
Czudek Józef 09—10.
Dąbrowski Stanisław 96.
Depoix Bruno 05.
Dyla Augustyn 11.
Gabryelski Jan 89 † $\frac{30}{11}$ 1902.
Głoza Józef 90, 92—95.
Gołębiewski Józef 11.
Gromadzki Alexander 90—11.
Gruszczyński Ignacy 00—03, 05—08, 10—11.
Haduch Henryk 08.
Hahn Jerzy 09—11.
Hanaczek Józef 02, 06—08.
Hankiewicz Stanisław 02.
Hełczyński Eugeniusz 87—89, 97—98, 03—07.
Hoppe Wiktor 99, 03—10.

¹⁾ Gwiazdka przy nazwisku oznacza profesorów świeckich, dwie cyfry końcowe datę drugiego kursu szkolnego.

- Hortyński Felix 96. 01—02.
Hrubant Józef— 94—95, 97.
Jakubiński Leon 89—93 † ²²/₁₁ 1910.
Janowski Karol 89, 97—98, 02.
* Jarosz Waclaw 82 † 1905.
Jaworski Józef 87—88.
Kalata Marcin 01—03, 05.
* Kannenberg Józef 94—95.
Kapaun Leo 1894—1911.
Karyłowski Tadeusz 08.
Klimke Fryderyk 07—08.
* Klisiecki Andrzej 93—94.
Kobyłecki Stanisław 95—99, 04, 09—11.
Kohlsdorfer Maksymilian 95—11
Konopka Kazimierz 11.
Koppens Romuald 94—95, 97—11.
Kosellek Juliusz 91.
Kowalski Telesfor 99—01, 05—07, 09—11.
Krapa Apoloniusz 97.
Krukowski Piotr 95—96, 99, 01. † ¹⁵/₇ 1908.
* Krukowski Władysław 98.
Krysa Jakób 94—11.
* Kubliński Jan 92—95 †
Kuryłowicz Tomasz 88.
Kwiatkowski Franciszek 11.
Lachman Adolf 96—98, 00—01, 04—05, 07—11.
Libiński Herman 89—90, 97—04, 06, 09—11.
* Łopuszyński Jan ks. 93—96 †
Macewicz Bolesław 08.
Machowski Józef 02.
Malotta Ryszard 07—08.
Marczyński Jan 06.
Markiewicz Józef 99 † listp. 1908.
* Markiewicz Michał 90—97 †
Matzel Ernest 09—11.
Mayer Jan 07.
Mączka Bogusław 07—09, 11.
Mieloch Ignacy 91—94.
Mieloch Stanisław 89.

- Morawa Józef 95—96 †
Mrocza Henryk 09.
Mróz Andrzej 96—08, 10—11.
Nonnast Karol 90—93, 95—96.
Nowak Kazimierz 93—95, 98—04, 06, 10, † $^{25}/_3$ 1910.
Nowakowski Ildefons 02.
Nuckowski Jan 97—11.
Peter Maurycy 88 † $^{28}/_2$ 1904
Piątkiewicz Aleksander 92, 94.
Piątkiewicz Włodzimierz 90.
Piechocki Maksymilian 04, 10
Pilch Teofil 01.
Płaza Józef 90.
Podoleński Stanisław 10—11.
* Poselt Joachim 93—94.
* Pryjma Jan 93—95.
Przybyłek Teodor 09.
Ptaszek Antoni 06—08.
Pustkowski Józef 98.
Pykosz Stanisław 95—11.
Quies Ferdynand 95, 97, 06.
* Ralski Jan 90—91
Rejowicz Władysław 06—07, 10.
Sas Józef 00—08, 10—11.
Sawicki Józef 03—04.
Seiffert Maksymilian 09—10.
Sikorski Emil 91—04.
Śledziowski Ignacy 92.
Słonkowski Jan 97—99, 04—05, 07—08.
* Służewski Włodzimierz 95—96.
Smarsły Franciszek 88—90, 97—98.
Smodlibowski Julian 93—94, 02—03.
Sobaś Jan 05—06.
Stafiej Wojciech 92—94.
Starker Alojzy 89—92.
Stec Franciszek 91—94.
Stefański Kazimierz 94—21. † $^{11}/_{11}$ 1904.
Stopa Antoni 89.
Stopka Jacek 90—99. † $^{22}/_{11}$ 1904.

Suchowski Leopold 87—89, 95—96.

Szopiński Bolesław 07—08.

Tomkiewicz Stanisław 09—11.

* Waligórski Franciszek 92—93.

Warol Alojzy 88—89, 91

Waszyca Arnold 89—96, 01.

Webel Paweł 89—93.

Wereszczyński Edward 88.

* Winowski Mikołaj 92.

* Wiśniowski Tadeusz 95—96.

Witkowski Józef 96—97

Wnęk Stanisław 90.

Wolnik Bruno 09—10.

Wolszegier Julian 95 † $10/8$ 1911.

Wróblewski Alfred 87—89.

Zakrzewski Jan 91—93.

* Zawadil Waclaw 90—94.

Zosel Feliks 91—92.

Języka francuskiego uczyli :

* Hr. Stanisław Tyszkiewicz † 911.

Józef de Faultrier 88—90, 02—05.

Henryk Bernhard 91—92.

Franciszek Gaillard 93—94.

Anioł Durand 95—96.

Franciszek Jullien 08.

Alfred Wróblewski 88—89.

Józef Łaptaszyński 88. † $11/8$ 1909.

Jan Beyzym 88. 90.

Alojzy Horzak 88—90 † $27/10$ 1900.

Franciszek Stec 91—94.

Władysław Czencz 94.

Ludwik Morawski 91—93.

Augustyn Borkowski 92—98.

Julian Smodlibowski 93.

Jan Załłokiewicz 94—95.

Aleksander Mohl 95.

Karol Janowski 92, 97—98, 00—02, 09.

Wawrzyniec Tomniczak 92, 96, 98—99, 1911.

Bruno Depoix 00, 04—05.
Józef Hanaczek 01. 06. 08.
Konstanty Otwinowski 06.
Adolf Lachman 07—08.
Jan Słonkowski 07.
Michał Hellon 07.
Maryusz Skibniewski 10.

Języka angielskiego uczyli :

Antoni Lenz 88 † ²²/₁₂ (tegoż roku)
Konstanty Czaykowski 90.
Wiktor Hoppe 99, 03—04, 06—10.
Bruno Depoix 00. 05.
Józef Hanaczek 01—02, 06—07.
Stanisław Kobyłecki 11.

Języka rosyjskiego uczyli :

Jan Beyzym
Aleksander Gromadzki
* Jan Barcz 91.
* Stanisław Skibiński 92 †
* Hr. Mieczysław Wielhorski †
Teofil Bzowski 99—03, 06—10.
* Biernacki 04.
Benedykt Andruszko 11.

Języka ruskiego uczyli :

Józef Jaworski 90.
Michał Haudek 91—92.
* Jan Łopuszyński ks. 93—96.
* Symeon Kulczycki ks. 98.
* Miron Czymbiański ks. 99.
* Jan Olszański ks. 00—03.
Wojciech Baudiss 04—05, 10—11.
Ludwik Rudnicki 04.
Karol Kargol 05.
Włodzimierz Prochyra 07—09.
Bolesław Macewicz 08.

Rysunków uczyli :

Bartłomiej Sagadyn 87—89 † $\frac{30}{1}$ 1903.

Jan Kurcz 90—92.

Zygmunt Wojtych 93—11.

Gimnastyki i Stermierki uczyli :

Jan Ralski 90, 11.

Jan Jaworski 92—93, 95—97, 09.

Nikodem Loeffler 94.

Karol Bernolak 98—99 †

Rudolf Mandl 00.

Franciszek Müller 01—04.

Józef Krupski 05—08.

Dr. Stanisław Mossóczy 10—11.

Muzyki uczyli :

Nikodem Biernacki † 1892.

Józef Nikorowicz † 1890.

Franciszek Streit 87—05 † 1900.

Maciej Knippl 87—00 †

Wacław Jarosz † 1905.

Stanisław Skibiński 91—09 †

Antoni Svolba 01—03.

Wacław Pruscha 04—09.

Rudolf Wunsch 04—05.

Edward Rund 06—07.

Jarosław Swoboda 08—11.

Janiček 04.

Zdenko Rund 06—11.

Michał Schnitzer 05—07.

Leopold Kubiček 08—10.

Ignacy Blaha 10.

Władysław Kožušniček 10.

Władysław Kozłowski 11.

Józef Kulhanek 11.

Józef Nawratil 11.

Lekarzami Zakładowymi byli :

Dr. Ludwik Cwiklicer 86.

Dr. Jan Mężyk 87—09 † $\frac{21}{3}$ t. r.

Dr. Stanisław Mossóczy 10—11.

**Wykaz liczby uczniów w początkach i w końcu lat szkolnych
1886 – 1910.**

Rok szkolny	klasy przygotowawcze	I gimn.	I pr.	II gimn.	II pr.	III a.	III b.	IV a.	IV b.	V.	VI.	VII.	VIII.	Razem
1886/7	39 (dwie)	27	29	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	131
	38 „	31	32	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	141
1887/8	54 „	59	37	34	45	—	25	—	—	18	—	—	—	272
	56 „	28	24	34	32	43	—	21	—	15	—	—	—	253
1888/9	75 „	32	33	30	30	31	31	38	—	21	13	—	—	334
	74 (trzy)	33	32	30	31	28	26	27	—	19	12	—	—	312
1889/90	63 „	39	41	32	32	30	33	23	23	23	13	9	—	361
	66 „	35	38	29	31	25	27	41	—	20	13	8	—	333
1890/1	70 „	37	33	34	30	37	25	37	—	36	15	15	6	375
	66 „	29	28	33	30	33	27	31	—	30	16	14	5	342
1891/2	53 „	42	24	39	22	41	27	27	19	28	20	15	13	370
	62 „	40	22	37	20	38	22	27	20	28	21	15	13	365
1892/3	52 (dwie)	46	43	42	24	43	35	34	19	41	26	19	13	437
	57 „	44	33	41	20	38	33	33	15	39	24	14	12	403
1893/4	66 „	52	30	50	23	38	27	39	16	34	35	21	16	447
	82 „	44	33	44	31	36	27	37	17	32	33	19	17	452
1894/5	76 (trzy)	47	35	47	23	48	25	33	13	44	31	33	21	476
	94 „	45	35	43	29	45	27	39	—	38	31	32	21	479
1895/6	74 „	46	34	35	25	42	24	33	25	37	30	24	30	459
	77 „	45	30	33	24	41	23	30	24	35	31	25	30	448
1896/7	58 (dwie)	44	24	38	24	39	29	51	—	48	31	29	22	437
	65 „	35	19	32	23	36	26	40	—	38	29	27	21	391
1397/8	44 „	41	21	28	18	30	20	34	26	36	36	28	24	386
	54 „	34	27	27	18	27	19	31	26	30	36	29	24	382
1898/9	48 „	44	13	43	19	28	20	44	—	51	29	31	29	400
	57 „	35	19	37	22	27	19	22	—	46	26	29	29	388
1899/00	39 „	39	25	36	22	30	26	47	—	43	43	25	26	401
	39 „	40	24	34	22	27	24	46	—	40	38	20	26	380
1900/1	24 „	34	11	36	21	25	26	44	—	44	39	31	17	352
	29 „	33	16	33	21	20	24	41	—	45	36	32	18	348
1901/2	35 „	37	18	32	19	33	32	37	—	39	43	36	22	383
	41 „	34	23	33	18	27	26	35	—	34	42	33	23	369
1902/3	35 „	21	15	39	28	34	28	42	—	42	34	43	31	392
	41 „	23	16	36	26	23	24	42	—	41	31	39	31	373
1903/4	36 „	41	25	28	17	30	35	46	—	48	40	32	34	412
	39 „	42	26	26	14	31	34	43	—	48	38	33	35	409

Rok szkolny	klasy przygotowa- wawcze	I gimn.		II gimn.		III a		III b		IV a		IV b		V.	VI.	VII.	VIII.	Razem
		I pr.	II pr.	I pr.	II pr.	I pr.	II pr.	I pr.	II pr.	I pr.	II pr.							
1904/5	29 (dwie)	35	17	43	33	42	—	29	27	46	43	38	31	413				
	30 „	34	23	43	31	44	—	28	23	41	42	37	31	407				
1905/6	54 „	40	26	41	26	43	36	46	—	49	40	44	33	478				
	62 „	40	23	40	28	36	36	48	—	47	36	42	34	472				
1906/7	49 „	45	36	38	34	35	32	35	33	46	42	31	40	496				
	51 „	39	31	28	23	29	26	31	31	43	43	25	40	440				
1907/8	37 „	44	34	44	36	28	26	31	29	a	b	31	29	36	43	21	463	
	39 „	42	37	42	33	24	24	29	23	28	28	35	45	25	454			
1908/9	37 „	36	30	44	37	40	38	52	—	30	28	49	47	44	512			
	40 „	35	34	41	37	38	33	49	—	29	21	48	46	45	496			
1909/10	39 „	32	23	46	42	41	39	35	31	25	26	46	a	b	28	28	43	524
	44 „	32	26	41	38	40	39	32	30	24	21	40	25	27	43	43	502	

Wykaz klasyfikacji uczniów gimnazjalnych od 1894 r. z końcem półroczy letnich.

Rok	Liczba uczniów	stopień celujący	stopień pierwszy	stopień drugi	stopień trzeci	poprawki	niekwalifikowani	matu- rzyści	z odzna- czeniem	dofrza- łych	poprawki	reprob.
1894	370	31	225	36	16	61	1	14	1	12	1	—
1895	385	50	229	40	21	45	—	18	2	13	3	—
1896	371	50	211	49	15	46	—	30	5	21	4	—
1897	326	46	214	26	9	27	4	21	8	10	2	1
1898	328	45	232	22	5	18	6	22	5	17	—	—
1899	331	42	252	13	3	21	—	29	8	20	1	—
1900	341	31	220	35	11	38	6	26	7	18	1	—
1901	319	36	187	37	13	37	9	14	1	12	—	1
1902	328	41	225	24	4	24	10	21	4	16	1	—
1903	332	42	228	17	5	36	4	26	5	16	4	—
1904	370	49	269	19	3	28	2	35	9	22	4	—
1905	377	53	279	24	1	15	5	30	6	23	1	—
1906	410	56	280	32	3	29	10	33	8	23	2	—
1907	389	60	261	36	4	16	12	40	11	29	—	—
1908	415	78	289	19	1	26	2	25	9	16	—	—
1909	456	99	323	20	8	8	6	45	16	29	—	—
1910	458	101	312	27	17	17	1	41	14	27	—	—

Wszystkich uczniów, przyjętych w ciągu dwudziestopięcioletnia do klas przygotowawczych i gimnazjalnych w Chyrowie było 3077.

w tem externistów 106.¹⁾

kleryków Towarzystwa 69.

Według wyznania wszyscy (z wyjątkiem kilku) byli katolikami; ogół uczniów był obrządku rzym-kat.,

obrzędku grecko-katol. około 120.

obrzędku ormiańsko-katol. 30.

Według miejsca urodzenia, większość pochodziła z Galicyi, Bukowiny i krajów austryackich; kilkunastu z poza obszaru ziem polskich.

Z Królestwa Polskiego około 500.

z prowincyi zabranych około 180.

z pod zaboru pruskiego około 80.

Ogólna liczba wydalonych z konwiktów w ciągu całego dwudziestopięcioletnia, czyto z powodu zaniedbywania się w nauce, czy wskutek niezastosowania się do przepisów, obowiązujących w konwiktach, wynosi 430, z czego na przyjętych w ostatnich sześciu latach przypada 47.

Zmarło w ciągu tego czasu w konwiktach 25 uczniów; z tego 11 na płonicę, 6 na rozmaite choroby wewnętrzne (dwaj z nich już po tygodniu pobytu w konwiktach, wskutek choroby przyniesionej z domu), 4 na zapalenie płuc, reszta na inne choroby. ²⁾

¹⁾ Do tej liczby wchodzi także wychowankowie bursy, jaka istniała przy konwiktach w latach 1887—1899 (było ich wtedy 5—10 rocznie) i 1901—1904 (5 rocznie).

²⁾ W roku 1887. zmarł $\frac{30}{4}$ Wojciech Moraczewski, uczeń kl. przygot.; w 1888 r. $\frac{18}{3}$ Stefan Zaklika ucz. kl. V; $\frac{9}{4}$ Kazimierz Lasocki ucz. kl. III., $\frac{19}{4}$ Kazimierz Grabiński, ucz. kl. I; 1889 r. $\frac{10}{1}$ Zygmunt Mniszech, ucz. kl. IV.; 1890 r. $\frac{8}{1}$ Bronisław Dorożyński ucz. kl. przygot., $\frac{30}{3}$ Zygmunt Pohoski ucz. kl. III.; 1894 r. $\frac{19}{4}$ Bronisław Jaroszyński ucz. kl. przygot., $\frac{18}{7}$ Otto Uhlr po skończonej kl. VIII.; 1895 r. $\frac{22}{6}$ Julian Stafiej, ucz. kl. I., $\frac{27}{10}$ Tadeusz Matuszewicz, ucz. kl. przygot.; 1897 r. $\frac{11}{1}$ Władysław Fischer ucz. kl. VII., $\frac{30}{12}$ Stefan Kurnatowski ucz. kl. I.; 1899 r. $\frac{18}{10}$ Stanisław Dornbach ucz. kl. III., $\frac{31}{10}$ Józef Grzimek ucz. kl. III.; 1900 r. $\frac{28}{6}$ Edward Zozel ucz. kl. IV.; 1905 r. $\frac{21}{11}$ Bolesław Dłużynski; 1906 r. $\frac{9}{10}$ Ignacy Sulimierski ucz. kl. I., $\frac{11}{10}$ Erazm Windakiewicz ucz. kl. I.; $\frac{19}{11}$ Witold Jüngst ucz. kl. II., $\frac{21}{11}$ Ernest Breza ucz. kl. II.; 1907 r. $\frac{2}{4}$ Tomasz Szalawski ucz. kl. przygot.; 1909 r. $\frac{9}{3}$ Andrzej Münnich ucz. kl. III., $\frac{30}{10}$ Stanisław Dworak ucz. kl. II.; 1910 r. $\frac{11}{6}$ Mikołaj Mallik.

Z ogólnej liczby 3077 uczniów, jacy w ciągu dwudziesto-
pięcioletnia (z rokiem bieżącym włącznie) przyjęci byli do
gimnazjum i klas przygotowawczych, było w Chyrowie kró-
cej niż rok 219
tylko rok 623
dwa lata 560
trzy lata 477
cztery lata 331
pięć lat 251
sześć lat 196
siedm lat 137
ośm lat 178
dziewięć i dłużej 105

Do liczby tych, którzy najdłużej byli w konwiktach, należą
chyrowscy maturzyści.

Z tej liczby skończyło w Chyrowie jedną lub dwie klasy
przygotowawcze i całe gimnazjum 105
tylko całe gimnazjum 102
z pozostałych przez siedem lat było w konwiktach 48
 sześć " " " 56
 pięć " " " 65
 cztery lata " " 57
 trzy " " " 38
 dwa lata lub krócej " " 69

Z ostatniej kategorii przypada 45 na kleryków Towarzy-
stwa, którzy od kilku lat po skończonej klasie siódmej i ósmej
w Chyrowie egzamin dojrzałości składali.

Z pośród byłych maturzystów chyrowskich najwięcej do-
tychczas zapisało się na wydział prawniczy bo 189; z innych
wydziałów wybrało:

agronomię i leśnictwo 90
technikę 55
filozofię 38
teologię 25
medycynę 22
studya handlowo-przemysłowe 22
akademię handlową i praw 15
górnictwo 10
agronomię i prawo 5

wojskowość	4
farmakologię	3
weterynaryę	1

Po skończeniu studyów (ze stopniami doktorskimi skończyło je 50) oddało się zawodowi rolniczemu 55.

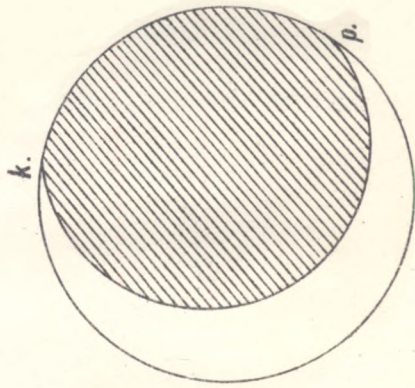
zawodowi handlowemu	19
„ przemysłowemu	18
służbie państwowej	28
sądownictwu i adwokaturze	20
duszpasterstwu	17
zajęciom artystycznym i literackim	13
zawodowi lekarskiemu	12
„ nauczycielskiemu	11
służbie skarbowej	10
„ kolejowej	5
„ wojskowej	4
farmacyi	2

Zmarło 23, o innych dokładnych wiadomości niema.

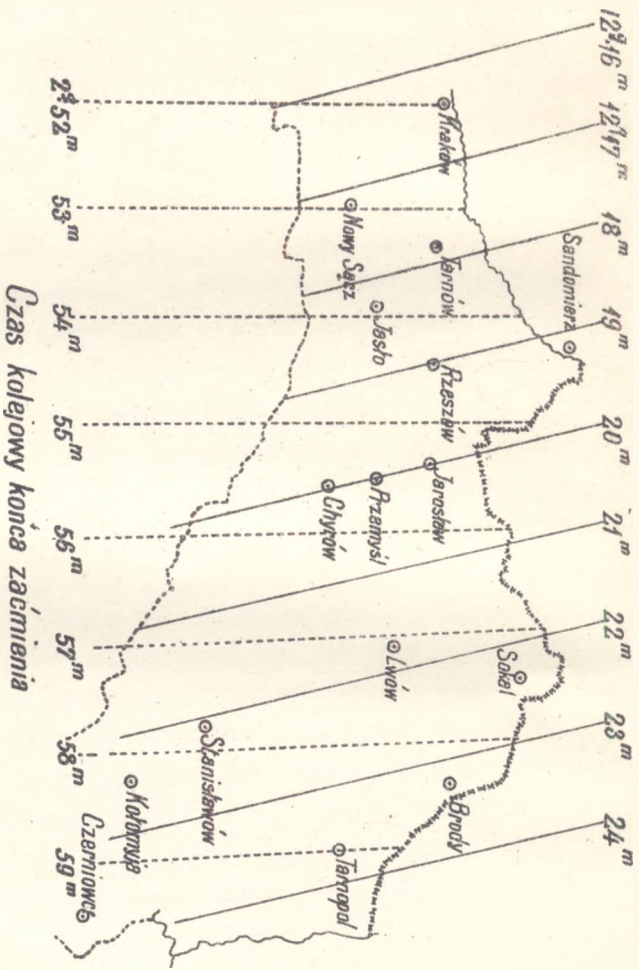


Zaćmienie słońca
17 kwietnia 1912 r.

w CHYROWIE



Czas kolejowy początku zaćmienia



Zaćmienia słońca 17. kwietnia 1912 roku.

Całkowite zaćmienia słońca dla całej kuli ziemskiej są dosyć częste, w jednym roku mogą się przydarzyć dwa zaćmienia całkowite. Ale w takim kraju jak Austria, można widzieć zaćmienie całkowite ledwie dwa albo trzy razy na sto lat. Jeżeli zaś weźmiemy tylko jedno miasto, może upłynąć kilka wieków, żeby na tem miejscu przypało zaćmienie słońca całkowite. Zaćmienie 17. kwietnia 1912. roku należy do bardzo rzadkich zjawisk wogóle, gdyż na linii środkowych zaćmień nie wszędzie będzie jednakowe. Linia ta zacznie się o wschodzie słońca w południowej Ameryce w Venezueli. Tu będzie obrączkowe, przejdzie przez Gwianę angielską, ocean Antlantycki, wchodząc do Portugalii koło miasta Coimbra, zmienia się na całkowite, z Hiszpanii wychodzi koło miasta Oviedo, następnie przez Francję koło miast Tours, Paryża, w Belgii Leodyum (Liège) i tu prawdopodobnie skończy się całkowite, jeżeli nie znacznie pierwej. Dalej znów zamienia się na obrączkowe, przejdzie koło miasta Hannoveru, przez morze Bałtyckie, koło Rygi, Dorpatu, Nowogrodu, skończy się w Syberii koło miasta Jenisiejska o zachodzie słońca. Podobny przebieg zaćmienia może się zdarzyć tylko wtedy, kiedy księżyc jest w takiej odległości od powierzchni ziemi, że pozorna tarcza księżycy równa się w przybliżeniu takiejże słońca. Wówczas przy wschodzie i zachodzie, ponieważ księżyc jest więcej oddalony od punktu obserwacji niż około południa, tam, gdzie przypadnie zaćmienie środkowe, blisko południa może być całkowite, w innych miejscach obrączkowe. Czas całkowitego zaćmienia w Hiszpanii, Portugalii, gdzie będzie trwał najdłużej, nie może przewyższyć sześciu sekund.

Zaćmienie częściowe w Galicyi.

Rysunek podaje wielkość zaćmienia, miejsce początku **p** i końca **k** na tarczy w Chyrowie. Wielkość zaćmienia w całej Galicyi będzie prawie taka sama jak w Chyrowie. Pociągnąwszy możliwie najdłuższą linię, przez całą Galicyę w kierunku południowo-wschodnim od północy, różnica wielkości zaćmienia na obu końcach tej linii ledwie wyniesie 0·1 część średnicy tarczy słońca. Na południowo-wschodnim końcu będzie mniejsze niż na północno-zachodnim. Załączona mapa Galicyi daje możność znalezienia czasu zaćmienia dla każdego miejsca. Linie ciągłe na mapie i liczby u góry oznaczają czas początku zaćmienia dla wszystkich tych miejsc, przez które te linie przechodzą. Podobnie linie kropkowane i liczby u dołu oznaczają czas końca zaćmienia. Jeżeli miasto leży na której z tych linii, to czas u góry dla początku, u dołu zaś dla końca oznaczony. Naprzykład, Jarosław, Przemyśl, Chyrów leżą w sam raz na linii, która wskazuje początek zaćmienia o godzinie 12 i minucie 20 po południu. Kraków leży na linii kropkowanej, więc koniec zaćmienia w Krakowie przypadnie o godzinie 2 i minucie 52. Podobnie koniec zaćmienia we Lwowie przypadnie o godzinie 2 i minucie 57. Jeżeli miejsce leży między jakimi liniami, to dziesiąte części minuty można dosyć dokładnie oszacować na oko. Naprzykład początek zaćmienia w Krakowie przypadnie o godz. 12 i min. 16·4, w Chyrowie koniec zaćmienia godz. 2 i min 55·6, we Lwowie początek zaćmienia o godz. 12 i min. 21·7. Ktoby chciał znaleźć czas zaćmienia dla miejsca, które nie znajduje się na załączonej tu mapie, może je umieścić sam z innej mapy Galicyi, zachowując proporcjonalność co do skal mapy. Łatwo znajdziemy, że w Stryju zaćmienie zacznie się o godz. 12 i min. 21·3, skończy się o godz. 2 i min 56·8. Czas największego zaćmienia otrzymamy, zwiększając moment średni między czasem początku i końca o 3·7 min. W Krakowie przypadnie o 1 g. 37·9 m., we Lwowie o 1 g. 43 m., w Chyrowie o 1 g. 41·5 m.



STATYSTYKA ZAKŁADU.

Rektor:
Jan Słonkowski.

Nauczyciele:

Kohlsdorfer Maksymilian: dyrektor; uczył jęz. niem. w VIIa. VIIb. I.; godz. tyg. 13.

Bzowski Teofil: uczył rel. w IVa. IVb. IIIa. IIIb. I. publ. i pryw.; godz. tyg. 12.

Czarnota Szymon: gosp. kl. V.; uczył jęz. łac. i greck. w VIIIa. V.; godz. tyg. 21.

Dyla Augustyn: gosp. kl. IIIa.; uczył mat. w IIIa. IIIb. II. I.; fiz. w IIIa. IIIb.; godz. tyg. 16.

Gromadzki Aleksander: zawiadowca gab. fizykalnego; uczył fiz. i miner. w IVa. IVb.; godz. tyg. 6.

Gruszczyński Ignacy: gosp. kl. VIIIb.; uczył mat. w VIIIa. VIIIb. VIa. VIb.; fiz. w VIIIa. VIIIb.; godz. tyg. 14.

Hahn Jerzy: uczył jęz. niem. w VIa. VIb. V. IVa. IVb.; godz. tyg. 20.

Hoppe Wikfor: na urlopie.

Kapaun Leon: uczył jęz. łac. i greck. w VIIIb. VIa.; godz. tyg. 21.

Kobyłecki Stanisław: kierownik pracowni psych.-pedagogicznej; uczył mat. w VIIa. VIIb. IVa.; fiz. w VIIa. VIIb.; jęz. ang. w 3. oddz.; mat. wyższej w 1. oddz.; godz. tyg. 20.

Konopka Kazimierz: uczył hist. powsz. w V. IIIb. II.; dziej. ojcz. w IVa. IVb. IIIa. IIIb.; geogr. w V. IVb. IIIb. II.; godz. tyg. 18.

Koppens Romuald: uczył jęz. pol. w VIIIa. VIIIb. VIIa. VIIb.; jęz. greck. w IVb.; godz. tyg. 17.

Kowalski Telesfor: gosp. kl. II.; uczył jęz. łac. w IVb.; II.; jęz. niem. w II.; rel. w II. pryw.; godz. tyg. 18.

Krysa Jakób: gosp. kl. VIIb.; uczył hist. powsz. i ojcz. w VIIa. VIIb. IVa. IVb.; godz. tyg. 12.

Kwiatkowski Franciszek: gosp. kl. IIIb.; uczył jęz. łac. w IIIa. IIIb.; jęz. greck. w IIIb.; godz. tyg. 17.

Lachman Adolf: gosp. kl. IVb.; uczył rel. w II.; jęz. pol. w V. IVa. IVb.; hist. nat. w II. publ. i pryw.; godz. tyg. 15.

Libiński Herman: gosp. kl. VIIIa.; uczył hist. powsz. i jęz. niem. w VIIIa. VIIIb.; geogr. w IVa.; godz. tyg. 16.

Mafzel Ernest: uczył rel. w VIIIa. VIIIb. VIIa. VIIb. VIa. VIb. V.; mat. w V. IVb.; godz. tyg. 20.

Mączka Bogusław: gosp. kl. IVa.; uczył jęz. łac. i greck. w IVa.; jęz. pol. w VIa. VIb.; godz. tyg. 16.

Mróz Andrzej: gosp. kl. VIb.; uczył jęz. łac. w VIb.; jęz. greck. w VIb. IIIa.; godz. tyg. 16.

Nuckowski Jan: zawiadowca gabinetu hist. naturalnej; uczył hist. nat. w VIa. VIb. V.; prop. w VIIIa. VIIIb. VIIa. VIIb.; godz. tyg. 15.

Plaza Józef: gosp. kl. I.; uczył jęz. łac.; hist. ojcz. i geogr. w I.; jęz. pol. w IIIa. IIIb. II.; godz. tyg. 20.

Podoleński Stanisław: uczył jęz. pol. w I.; jęz. niem w IIIa. IIIb.; hist. nat. w I. publ. i pryw.; godz. tyg. 15.

Pykosz Stanisław: gosp. kl. VIIa.; uczył jęz. łac. i greck. w VIIa. i VIIb. godz. tyg. 18.

Rejowicz Władysław: na urlopie.

Sas Józef: zawiadowca zbioru numizmatycznego; gosp. kl. VIa.; uczył hist. powsz., ojcz. i geogr. w VIa. VIb. IIIa.; godz. tyg. 14.

Bok Józef: uczył jęz. łac. w II. pryw.; jęz. pol. w II. pryw. i I. pryw.; hist. ojcz. i geogr. w I. pryw.; godz. tyg. 17.

Gołębiwski Józef: zawiadowca zbiorów geograficznych; uczył jęz. niem. w II. pryw. i I. pryw.; godz. tyg. 9.

Handek Michał: uczył rel., jęz. pol. i niem., rach., geogr. w kl. przygot. C.; godz. tyg. 21.

Koszyk Jozafat: uczył rel., jęz. pol. i niem., rach. i kaligr. w kl. przygot. B.; godz. tyg. 22.

Tomkiewicz Stanisław: uczył jęz. łac. w I. pryw.; hist. powszech. i geograf. w II. pryw.; mat. w II. pryw. i I. pryw.; godz. tyg. 16.

Wojtych Zygmunt: zawiadowca gabinetu rysunkowego; uczył rys. obow. w I. publ. i pryw. i w kl. przygot. C.; rys. nadobowiąz. w 4 oddz.; geom. wykr. i rys. geom. w 2. oddz.; kaligr. w I. publ. i pryw. i w kl. przygot. C.; stenogr. w 4 oddz.; godz. tyg. 26.

Andruszko Benedykt: uczył jęz. rosyjsk. w 4 oddz.; godz. tyg. 8.

Baudiss Wojciech: uczył jęz. ruskiego w 3. oddz.; godz. tyg. 6.

Bury Józef: uczył kaligr. w II. publ. i pryw.; godz. tyg. 2.

Piątkiewicz Aleksander: uczył śpiewu i dyrygował orkiestrą zakładową.

Tomleczak Wawrzyniec: uczył jęz. franc. w 6 oddz.; godz. tyg. 12.

Dr. Mossóczy Stanisław: lekarz zakładowy; uczył gimnastyki we wszystkich klasach gimnazjalnych, prywatnych i przygotowawczych.

Prefekci :

- Stafiej Wojciech : prefekt generalny.
Prochyra Włodzimierz : prefekt VIII i VII klasy.
Piechocki Maksymilian : „ VI klasy.
Zygmunt Franciszek : „ V „
Bölle Ludwik : „ IV „
Ziemski Aleksander : „ III „
Szafryński Paweł : „ II „
Szubski Jan : „ I „
Dzierżanowski Stefan : „ przygot. klasy.
Gądek Stefan.
Majsner Kasper.
Morawiec Józef.
Selffer Maksymilian.

ROZKŁAD NAUK

i wykaz używanych podręczników.

KLASA I.

Religia. 2 godz. tyg. Skład apostołski; sakramenta chrztu, pokuty i ołtarza. (Według podręcznika „Wielki katechizm religii katolickiej“, zatwierdzonego przez Episkopat austriacki).

Język polski. 3 godz. tyg. Wyraźne i rozumne czytanie, oraz dokładne i poprawne zdawanie sprawy z ustępów poprzednio czytanych i objaśnianych. — Ćwiczenia w należytej deklamacji. — Ogólna powtórka wiadomości z gramatyki ze szczególnem uwzględnieniem potrzeb praktycznych. — Wypracowania piśmienne: 12 zadań szkolnych, z tych parę dyktatów, reszta zaś opowiadania; 6 zadań domowych, obejmujących tematy wolne. (Konarski: Związła gram. jęz. pol. — Próchnicki-Wójcik: Wypisy polskie dla kl. I.).

Język łaciński. 6 godz. tyg. Nauka o formach deklinacyjnych prawidłowych i o ich rodzajach. Stopniowanie przymiotników i przysłówków. Najważniejsze zaimki, a z liczebników niezbędne główne i porządkowe. Cztery prawidłowe konjugacje z wyjątkiem czasowników III. konjugacyi na — *io* i wszystkich depencyów. Ważniejsze przyimki i spójniki. Najpotrzebniejsze wiadomości ze składni. Tłómaczenie z języka łacińskiego i odwrotnie. Wypracowań piśmiennych w I. półroczu 5 szkolnych, a domowe według potrzeby, w II. półroczu 2 zadania szkolne co miesiąc, domowe jak w I. półroczu. (Samolewicz: Związła gram. jęz. łac. wyd. VI. — Steiner-Scheindler-Samolewicz: Ćwiczenia łac. dla kl. I. wyd. V.).

Język niemiecki. 5 godz. tyg. Czytanie; uczenie się na pamięć słów, zwrotów i całych ustępów; zdawanie sprawy z treści czytanych ustępów na podstawie stosownych pytań. — Odmiany regularne i najważniejsze zasady składni. Co tydzień za-

danie szkolne (ćwiczenia ortograficzne). (German-Petelenz-Gayczak : Ćwiczenia niemieckie dla kl. I. wyd. VII.).

Historia polska. 2 godz. tyg. Słowianie, ich religia, ob-
rządy i uroczystości. — Bajeczne dzieje Polski. — Z dziejów hi-
storycznych ważniejsze osobistości i zdarzenia. — Życie Polaków
w różnych epokach. — Ogólne dzieje Polski porozbiorowej. (Ge-
bert: Opowiadania z dziejów ojczystych).

Geografia. 2 godz. tyg. Poglądowe zaznajomienie uczniów
z zasadniczymi pojęciami geograficznymi na podstawie stosunków
miejscowych. Oryentowanie się w rzeczywistej okolicy i na mapie.
Próby rysowania przedmiotów geograficznych. Główne formy lądu
i mórz, a nadto sposoby ich przedstawiania. Opisanie i wyjaśnie-
nie sprawy oświetlenia i ogrzania kraju naszego, a także i kuli
ziemskiej, na podstawie zaś tych spostrzeżeń ujęcie zmysłowe przy
pomocy „tellurium“, śrubowej drogi słońca. Opady atmosferyczne.
Klimat. Świat roślinny i zwierzęcy. Człowiek jako mieszkaniec
ziemi. — Z geografii opisowej: Najważniejsze formy lądów
i mórz, rzeki, systemy górskie, oraz państwa i posiadłości we
wszystkich częściach świata ze szczególniejszem uwzględnieniem
Europy. (Mazurek: Krótki rys geografii).

Matematyka. 3 godz. tyg. Rachunki: Cztery główne
działania na liczbach całkowitych, mianowanych i niemianowanych.
Rzymskie znaki liczbowe. Monety, miary i wagi krajowe. Liczby
dziesiętne i główne na nich działania. Wstępne pojęcia o ułamkach
zwyczajnych. — Geometria: Początki nauki o prostych for-
mach geometrycznych na podstawie poglądu na główne bryły gra-
niaste i okrągłe. Ćwiczenia w używaniu lineалу, cyrkla i przykła-
dni. Pomiar odcinków, powierzchni kwadratu^a i prostokąta, objęto-
ści sześciangu i prostopadłościangu. Zasadnicze pojęcia o kątach
i trójkątach. Zadań szkolnych 3 w półroczu. (Kranz: Arytmetyka
i algebra. — Kranz: Geometria pogładowa.)

Historia naturalna. 2 godz. tyg. W pierwszych 6 mie-
siącach zoologia a mianowicie: gromady ssaków, ptaków, gadów,
płazów i ryb, z uwzględnieniem dotychczas znanych stosunków
biologicznych. — Przez ostatnie 4 miesiące botanika a mianowi-
cie: opis budowy i życia rośliny oraz pewnej ilości roślin jawno-
kwiatowych, z uwzględnieniem najprostszych stosunków biologi-
cznych. (Nussbaum-Wiśniowski: Wiadomości z zoologii dla klas
niższych. — Rostafiński: Botanika szkolna dla klas niższych.)

Rysunki odręczne. 2 godz. tyg. Wstępne wiadomości do rysunku z wolnej ręki i wolnego ramienia (przy tablicy). Zasadnicze formy geometryczne, wypełniane dla urozmaicenia motywami ornamentalnymi w liniach prostych. Stylizowanie kształtów z natury z odpowiednim objaśnieniem o zdobnictwie, przyczem rysowano liście, kwiaty, pióra ptasie i t. p. w formach uproszczonych. Objaśnienia prowadzono w charakterze pogadank, wskazując na główne cechy różnych przedmiotów i połączenie strony praktycznej z formą estetyczną. Rysunek przedmiotów z otoczenia w zarysie istotnym. Rysunek z pamięci i przypomnienia, wykonywany w lekkich zarysach, później kolorowany kredkami lub farbami lazurowymi albo też pokrywczemi, przy utrzymaniu wyrazistości rysunku. Odpowiednie podpisy zdobne na podstawie podręcznika R. Larischa.

Kaligrafia. 1 godz. tyg. Powtórzenie ćwiczeń przygotowanych metodą „Carstairsa.“ Pismo zwykle łacińskie i niemieckie metodą genetyczną i pogładową przy użyciu w wielu razach metody pomocniczej „pisania w powietrzu.“ Pismo palikowe, klockowe i secesyjne, które zastosowywano w opisach rysunków.

KLASA II.

Religia. 2 godz. tyg. Przykazania boże i kość. — Łaska. Sakramenta i sakramentalia. — O sprawiedliw. i rzeczach ostat. (Wielki katech. religii katol.).

Język polski. 4 godz. tyg. Odmiana imienia; części mowy nieodmienne. — Rozbiór, streszczanie i opowiadanie ustępów z Wypisów i deklamacya. — Ćwiczenia stylistyczne 3 domowe i 6 szkolnych na półrocz. (Małecki: Gram. jęz. pol., — Próchnicki i Wójcik: Wypisy pol. dla II. kl.).

Język łaciński. 6 godz. tyg. Powtarzanie odmian prawidłowych; nauka odmian nieprawidłowych; przysłówki, przyimki, spójniki; coniug. periphr., acc. i nom. cum inf., abl. abs., gerund. i gerundivum. Ćwiczenia w tłumaczeniu. — Co dwa tygod. zadanie szk. (Samolewicz: Zwięzła gram. jęz. łac. wyd. VI. — Steiner-Scheidler-Samolewicz; Ćwicz. łac. dla klasy II.).

Język niemiecki. 4 godz. tyg. Opowiadanie ustępów czytanych; rozmówki; uczenie się na pamięć wierszów i prozy. Po-

wtórzenie i uzupełnienie wiadomości gramat. Co tydzień zadanie: w I. półroczu dyktaty, 2. wypracowania piśmienne, co miesiąc 1 domowe. (German-Petelenz: Ćwiczenia niem. dla kl. II.).

Historya. 2 godz. tyg. Hist. starożytnego Wschodu, Grecyi i Rzymu. (Krotoski: Hist. powsz. dla kl. niższ. szkół śred.).

Geografia. 2 godz. tyg. Azya, Afryka; pogląd ogólny na Europę; opis szczegółowy półwyspu Bałkańskiego, Apenińskiego, Pirenejskiego, W. Brytanii.

Matematyka. 3 godz. tyg. Z arytmetyki: Czynniki pierwsze, dzielnik, wielokrotność. Działania na ułamkach zwyczajnych, zamiana dziesiętnych okresowych na zwyczajne. Rozwiązywanie zadań za pomocą reguły trzech prostej i złożonej. Najprostsze przykłady z rachunku procentu prostego. Z geometryi: Symetria utworów płaskich i bryłowych. Związki między kątami. — Kreślenie i przystawanie trójkątów. Czworoboki, wieloboki, koło. Graniostosłup, ostrosłup, walec, stożek, kula. — Zadania szkolne 3 na półroczu. (Kranz: Arytmetyka. Część II. — Kranz: Geometrya poglądowa).

Historya naturalna. 2 godz. tyg. W I. półr. zoologia. Przegląd typów zwierząt bezkręgowych, z uwzględnieniem biologii. (Nussbaum-Wiśniowski: Zoologia). W II. półr. botanika. Główniejsze rodziny zarodkowców, oprócz poznanych w kl. I., rodniowców i plechowców, ze szczególnem uwzględnieniem roślin pożytecznych tak krajowych jak zagranicznych. (Rostafiński: Botanika na niższe klasy).

KLASA III.

Religia. 2 godz. tyg. W I. półroczu: Liturgika według podręcznika X. Dr. Jougana. W II. półr.: Dzieje biblijne starego zakonu. (Według podręcznika X. Dr. Szydelskiego).

Język polski. 4 godz. tyg. Systematyczna nauka koniugacji i składni w obrębie form czasownikowych. Ćwiczenia w wyraźnem i rozumnem czytaniu, w gładkiem i poprawnem zdawaniu sprawy, w formie rozkładu treści lub opartego na nim opowiadania ustępów, poprzednio czytanych i objaśnianych. Krótkie wiadomości o życiu i pismach celniejszych pisarzy, których utwory czytano. Wygłaszanie z pamięci piękniejszych utworów poetyckich. Wypracowań stylistycznych 6 w półroczu. 4 szkolne i 2 domowe.

(Małecki: Gramatyka języka polskiego. Wyd. X. — Czubek-Zawiliński: Wypisy polskie dla kl. III.).

Język łaciński. 6 godz. tyg. Powtórzenie materiału gramatycznego z klasy I. i II. Składnia zgody i rządu. Przyimki. Ćwiczenia w tłumaczeniu z języka polskiego na łaciński. Lektura wybranych żywotów z Korneliusza Neposa (wyd. Kłak.): Aristides, Cimon, Epaminondas, Miltiades, Themistocles, Agesilaus, Pelopidas. Rozmówki w języku łac. na tle lektury. Zadań szkolnych 6 na półrocze. Lektura prywatna: reszta życiorysów Korneliusza Neposa. (Samolewicz-Soltysik: Gramatyka języka łacińskiego. Część II. — Próchnicki: Ćwiczenia łac. dla kl. III.).

Język grecki. 5 godz. tyg. Odmiana prawidłowa imion i słów do „verba liquida.“ Z ćwiczeń (Winkowski-Taborski-Passowicz: Ćwiczenia greckie), tłumaczenie ustępów na język polski i grecki. Od listopada co miesiąc zadanie szkolne. (Fiderer: Gramatyka jęz. greckiego.)

Język niemiecki. 4 godz. tyg. Reprodukcyja prozaicznych i poetycznych ustępów czytanych, z uwzględnieniem pojedynczych słów i zwrotów właściwych językowi. Systematyczna gramatyka, obejmująca naukę o formach i składnię rządu. Zadania co miesiąc, jedno szkolne i jedno domowe. Tematy: retrowersye, opowiadania ustępów czytanych i wolne. (German-Petelenz: Ćwiczenia niem. dla kl. III.).

Historya i Geografia. 4 godz. tyg. **Historya** monarchii austriacko-węgierskiej w związku z historya powszechną (według podr. Dr. K. Krotoskiego). — **Geografia** Europy środkowej i wschodniej, Ameryki i Australii.

Matematyka. 3 godz. tyg. Początki arytmetyki ogólnej. Wprowadzenie działań na liczbach ogólnych. Nauka o liczbach ujemnych i prawidła wykonywania działań na nich. Zasadnicze pojęcia o potęgowaniu. Podnoszenie do kwadratu i sześciannu, wyciąganie pierwiastka kwadratowego i sześciennego. Działania skrócone. — **Z geometryi:** Obliczanie powierzchni utworów płaskich. Pomiar powierzchni i objętości najważniejszych brył graniastych i okrągłych. Twierdzenie Pitagorasa i proste przykłady na zastosowanie go przy pomiarach utworów płaskich i przestrzennych. Zadania szkolne 3 na półrocze. (Kranz: Arytmetyka, — Kranz: Geometrya pogładowa).

Fizyka. 2 godz. tyg. Wstępne pojęcia. Nauka o ciepłe, magnetyźmie, elektryczności, głoście i Őwietle. WyjaŐnienie głoównych zjawisk niebieskich. (Kawecki-Tomaszewski: Fizyka dla niźszych klas)

KLASA IV.

Religia. 2 godz. tyg. Dzieje biblijne nowego przymierza. (Według podręcznika X. Dr. Szydelskiego).

Język polski. 3 godz. tyg. Czytanie, rozbiór i opowiadanie. lub streszczanie ustępów, zawartych we Wypisach polskich dla kl. IV. (Czubek-Zawiliński), — deklamacya niektórych ustępów poetycznych i prozaicznych. — Nauka o zdaniu pojedynczem i złoźonem, o okresach; waźniejsze wiadomoŐci o etymologii i głoŐowni, według ksiąźki: Krótka gramatyka polska A. Krasnowolskiego. — Krótka nauka o wierszu polskim. — Wypracowań stylistycznych 6 na półr., z tych 4 szkolne i 2 domowe.

Język łaciński. 6 godz. tyg. Nauka o czasach, trybach, zdaniach, imionach słownych. Ćwiczenia w tłoźmaczeniu z języka polskiego na łaciński. — Lektura: Cezara Bell. Gall. (wyd. Terlikowski) w kl. IVa. ks. III. IV. VI. VII. (wybrane ustępy); w kl. IVb. ks. II. IV. V. i VI. w wyjątkach. 6 zadań szk. na półrocze (Samolewicz-Sołtysik: Gramatyka jęź. łac. Część II. — Próchnicki: Ćwiczenia łac. dla klasy IV.).

Język grecki. 4 godz. tyg. Dokończenie słów na ω od tematów płynnych, słowa na μ, waźniejsze prawidła składni. Tłoźmaczenie z jęź. gr. na polski i odwrotnie. Co mieŐiąc zad. szk. (Fiderer: Gramatyka jęź. greck. — Winkowski i Taborski: Ćwiczenia greckie dla klasy III. i IV.).

Język niemiecki. 4 godz. tyg. Reprodukcy a jak w kl. III. Uczenie się na pamieć. — Systematyczna gramatyka w zakresie nauki o zdaniu i uzupełnienie składni rządu. Wypracowania piŐmienne jak w kl. II. — (German-Petelenz: Ćwiczenia niem. dla kl. IV. — Jahner: Deutsche Grammatik).

Historya powszechna. 2 godz. tyg. Geografia monarchii austryacko-węgierskiej. Czytanie austryackiej mapy specjalnej (1 : 75000). Ćwiczenia w oryentowaniu się na terenie z pomocą kart specjalnych okolic Chyrowa. (Benoni-Majerski: Geografia aust. węg. monarchii).

Matematyka. 3 godz. tyg. Z arytmetyki i algebry: Wyjaśnienie działań głównych; równania 1. stopnia o jednej i kilku niewiadomych. Graficzne przedstawienie funkcji liniowej i rozwiązywanie graficzne równań liniowych. Stosunki, proporcje, reguła trzech prosta i złożona. Z Planimetrii: Wyjaśnienie podstawowych twierdzeń i dowodzenia tychże metodą Euklidesa, — zadania konstrukcyjne za pomocą różnych metod wykreślnych i rachunkowych. — Zadania 3 na półroczu.

Nauki przyrodnicze. 3 godz. tyg. W I. półr. fizyka: dynamika, powtórzenie kosmografii, ciecze i gazy. (Kawecki-Tomaszewski: Fizyka dla niższych klas). — W II. półr. mineralogia i chemia. — (Kawecki-Tomaszewski: chemia. — Wiśniowski: Wiadomości z mineralogii).

KLASA V.

Religia. 2 godz. tyg. Dogmatyka ogólna według książki X. Sieniatyckiego.

Język polski. 3 godz. tyg. Czytanie i rozbiór „Pana Tadeusza.“ Na podstawie ustępów, zawartych we „Wzorach poezji i prozy.“ Próchnickiego (wyd. 3.) poznawanie rozmaitych rodzajów stylu i form literackich tak w zakresie poezji jak i prozy, z uwzględnieniem krótkich wiadomości o pisarzach, których utwory poznano. Zdawanie sprawy z lektury domowej celniejszych utworów epicznych, lirycznych i przystępniejszych dramatycznych, nadto niektórych nowel, powieści, pamiętników i t. d. — Deklamacja jak w niższych klasach. Wypracowań stylistycznych 5 na półr., z tych 3 szkolne, 2 domowe.

Język łaciński. 6 godz. tyg. Lektura szkolna: Owidyusza (wyd. Skupniewiczza) Metam. 2. 3. 7. 9. 10. 12. 17. 21.; Fast. 1. 2. 4. — Liwiusza ks. 21. — Godzina tyg. ćwiczeń gramatyczno-stylistycznych. Co miesiąc zadanie szkolne.

Język grecki. 5 godz. tyg. Lektura szkolna: Chrestomatyja z pism Xenofonta (wyd. Fiderera): Anabasis: 1—7, 9, 13, 15. 16. 17. Z Iliady Homera (wyd. Sołtysika) ks. 1. 2. — Ćwiczenia gramatyczne raz w tygodniu na podstawie lektury. — W półroczu 4 zadania szkolne.

Język niemiecki. 4 godz. tyg. Samodzielna reprodukcya na podstawie obszernej lektury, przeważnie prozaicznej. Uzupełnienie wiadomości gramatycznych przy danej sposobności. Prócz tego czytano w całości: Fabiołę Wisemana. W półroczu 7 zadań. 4 domowe, 3 szkolne. (Ippoldt-Stylo: Deutsches Lesebuch für die V. Kl.).

Historya i geografia. 4 godz tyg. Dzieje starożytnego Wschodu, Grecyi i Rzymu do bitwy pod Akcyum. (Zakrzewski: Historya powszechna. Część I.) Geografia: Powstanie ziemi i jej plastyka, klimat. Pogląd ogólny na Europę. Półwysep Bałkański, Apeniński, Pirenejski. Francya, Belgia, Hollandya i Anglia pod względem ekonomicznym.

Matematyka: 3 godz. tyg. Uzupełnienie materiału arytmetyki z klasy IV. Rozwiązywanie równań stopnia pierwszego z rozmaitych dziedzin praktycznego zastosowania. Potęgi i pierwiastki. — Równania drugiego stopnia o jednej niewiadomej. (Kostecki: Algebra). Stereometrya: Pojęcia i prawa najważniejsze, pomiary pospolitych brył, wielościanów i obrotowych. (Močnik-Maryniak: Geometrya dla wyższych klas).

Historya naturalna. 3 godz. tyg. W I. półroczu: Mineralogia i najważniejsze wiadomości z geologii. W II. półroczu botanika z uwzględnieniem anatomii, fizyologii i biologii roślin. (Wiśniowski: Mineralogia i geologia. — Rostafiński: Botanika na klasy wyższe).

KLASA VI.

Religia. 2 godz. tyg. Dogmatyka szczegółowa według książki X. Sieniatyckiego.

Język polski. 3 godz. tyg. Historya literatury polskiej od zabytków średniowiecznych do czasów Stanisława Augusta według Wypisów polskich Tarnowskiego i Wójcika (Część I. wyd. 4.) Wypracowania stylistyczne: 2 zad. dom. 3 szkol. na półroczu.

Język łaciński. 6 godz. tyg. Lektura szkolna: Sallustyusza *Bellum Jugurthinum* (wyd. Sołtysika). — Wergiliusza (wyd. Eichler-Rzepiński), w kl. VIa. *Aen.* I. 1—209 i 723 do końca VIII. 608—731, IX 176—502. *Ecloga* I. i VII. *Georg.* I. 1—42. II. 109—176 i 319—345. *Cycerona Or. in Catil.* I. — w kl. VIb. *Aen.* I. 1—420. II. *Ecloga* I. i V. *Georg.* I. V. VI. *Cycerona Or. in Catil.* I.

Lektura prywatna obejmowała: Cezara *Bellum civile*; mowy i listy z historii Sallustyusza, inne ustępy z Eneidy i Georgik. Cicerona mowy przeciw Katylinie III. i IV. — Ćwiczenia gram. styl. i zadania jak w kl. V.

Język grecki. 5 godz. tyg. Lektura szkolna: Xenofon: *Pamiętniki Sokratesa* (wyd. Fiderera) 1. i 2. — Homera *Iliada* (wyd. Sołtysik) III. VI. XVI. XVIII. XXII. XXIV. Z Herodota (wyd. Terlikowski) ustępy wybrane. — Lektura prywatna obejmowała z *Pamiętn. Sokr.* ustęp 3. 4. i niebrane w klasie ustępy z *Iliady* i Herodota. Ćwiczenia gram. styl. i zadania jak w kl. V.

Język niemiecki. 4 godz. tyg. Pojęcie poezji epicznej i dramatycznej wyjaśnione na tle lektury szkolnej. Oprócz *Wypisów* przeczytano w całości: *Die deutsche Heldensage*. (wyd. Graesera), *Jungfrau von Orleans*, *Goliath W. Webera*. Prywatna lektura obejmowała niektóre dramata Kleista i Szekspira; celniejsze utwory prozy powieściowej i epeje. Zadania jak w kl. V. (*Ippoldt-Stylo: Deutsches Lesebuch für die VI. Kl.*)

Historia i geografia. 4 godz. tyg. *Dzieje rzymskie od Grakchów. Dzieje średniowieczne i nowożytne do połowy XVI. w.* (Zakrzewski: *Historia powszechna. Cz. I. II. III.*). Z geografii: *Europa środkowa, południowa i wschodnia; pogląd ogólny na stosunki geograficzne Azji i Afryki.*

Matematyka. 3 godz. tygod. Z arytmetyki: Potęgi, pierwiastki, logarytmy. Liczby niewymierne, urojone, zespolone. Rozwiązywanie równań drugiego stopnia. — Z geometrii: Położenie prostych i płaszczyzn w przestrzeni. Pomiar powierzchni i objętości brył. Funkcje goniometryczne. Rozwiązywanie trójkątów. Zadania 3 na półrocze. — (Kostecki: *Algebra.* — Moćnik-Maryniak: *Geometria dla wyższych klas.*)

Historia naturalna. 2 godz. tyg. *Somatologia w zarysie, z uwzględnieniem fizjologii i higieny. Grupy zwierząt ze stanowiska morfologiczno-anatomicznego.* (Petelenz: *Zoologia na klasy wyższe.*)

KLASA VII.

Religia. 2 godz. tyg. *Etyka według książki X. Szczeklika.*

Język polski. 3 godz. tyg. *Historia literatury od Niemcewicza do Słowackiego. Czytano z pomocą lektury domowej*

utwory pomieszczone w Wypisach; prócz tych w całości czytano Niemcewicza Powrót posła, Felińskiego Barbarę, Brodzińskiego Wiesława, Mickiewicza pisma filomackie i filareckie, Ballady, Grażynę, Wallenroda, Dziady, P. Tadeusza; Malczewskiego Maryę, Goszczyńskiego Zamek Kaniowski, Zaleskiego wybór dum i Duch od stepu, Fredry Zemstę, Śluby i Nikt mnie nie zna; Słowackiego Araba, Bieleckiego, Kordyana, Balladyne, Lille, Anhellego, Ks. Marka, przekład X. Niezlomnego. Uczniowie celniejsi zdawali nadto sprawę ze swej lektury prywatnej, która obejmowała utwory wybitnych autorów, czy to poetyczne, czy powieściowe, lub znakomitsze dzieła naukowe z zakresu historii polskiej, historii literatury, estetyki i krytyki literackiej. — Wypracowań w półroczu 5, z tych 3 szkolne, 2 domowe. — (Tarnowski-Wójcik: Wypisy polskie).

Język łaciński. 5 godz. tyg. Lektura szkolna: w VIIa. Cyclerona, „pro Milone“, w VIIb. „pro Murena“, (wyd. Nohl-Bednarski); listy Cyclerona, (wyd. Luthmer), Tusculanae disput. w VIIa. ks. V., w VIIb. ks. II. (wyd. Schiche). — Wergiliusz (wyd. Eichler-Rzepiński) Aen. VI. VIII. (wyj.) Ćwiczenia gram. styl. i zadania jak w kl. V. Uczniowie zdolniejsi czytali na lekturę domową inne mowy Cyclerona i pisma filozoficzne.

Język grecki. 4 godz. tyg. Lektura szkolna: Homera Odys. (wyd. Christ.-Jezieniecki) w VIIa. ks. I. VI. VII. IX. XI. XX, w VIIb. ks. I. VI. VII. IX. XI. XVIII. — Demostenesa (wyd. Wotke-Schmidt) w VIIa. Phil. I. i mowa o pokoju, w VIIb. ol. I. III. — Sofokles: w VIIa. Antygona, w VIIb. Elektra, (wyd. Schubert-Majchrowicz). — Platona Apologia Sokratesa (wyd. Lewicki-Christ.) Zadania 3 na półrocze. Na lekturę prywatną czytali uczniowie zdolniejsi resztę ksiąg Odyssei i mowy Demostenesa nie czytane w szkole.

Język niemiecki. 4 godz. tyg. Oprócz Wypisów czytano w całości: Maria Stuart, Jungfrau von Orleans, Wilhelm Tell. Lektura prywatna obejmowała dramaty Shakespeare'a, Goethego, Schillera, Grillparzera, Uhlanda. Zadań 5 na półrocze na przemian szkolne i domowe. (Ippoldt-Stylo: Deutsches Lesebuch, III. Teil).

Historya i geografia. 3 godz. tyg. Dzieje nowożytne od wybuchu wojny 30-letniej aż do czasów dzisiejszych. (Zakrzewski: Historia powszechna).

Matematyka. 3 godz. tyg. Z algebry: Równania drugiego stopnia o dwóch i więcej niewiadomych; równania nieoznaczone; postępy arytm. i geom.; rachunek procentu składanego i rent; kombinacje;

dwumian Newtona. — Z geometryi: Trygonometrya płaska; rozwiązywanie trójkątów. — Geometrya analityczna płaska; linie pierwszego i drugiego stopnia. — Zadania 3 na półrocze. (Kostecki: Algebra. — Mochnik-Maryniak: Geometrya dla klas wyższych).

Fizyka. 3 godz. tyg. Dynamika ciał stałych, płynów i gazów; nauka o ciepłe; początki chemii. (Kawecki-Tomaszewski: Fizyka dla klas wyższych. — Tomaszewski: Chemia).

Propedeutyka filozofii. 2 godz. tyg. Ogólne zasady logiki oraz metodologii. (ks. Nuckowski T. J.: Początki logiki ogólnej.)

KLASA VIII.

Religia. 2 godz. tyg. Historia kościoła katolickiego według książki X. Gadowskiego.

Język polski. 4 godz. tyg. Historia literatury polskiej od Krasieńskiego do w. XX. na podstawie rozleglejszej lektury najcelniejszych utworów. Czytano z pomocą lektury domowej utwory pomieszczone w Wypisach; prócz tego w całości analizowano Z. Krasieńskiego Nieboską komedię, Irydyona, Przedświt, Psalmy; Korzeniowskiego Mnicha; Ujejskiego Maraton; Szujskiego Wallasa; Wyspiańskiego Daniela, Warszawiankę, Legion, Wesele, Wyzwolenie; uczniowie zaś celniejsi zdawali nadto od czasu do czasu sprawę ze swej lektury prywatnej obejmującej utwory wybitnych autorów, czy to poetyczne, czy powieściowe, lub naukowe dzieła z zakresu historii polskiej, historii literatury, estetyki i krytyki literackiej. Wypracowań w I. półr. 5, z tych 3 szkolne, 2 domowe; w II. półr. 3, z tych 2 szkolne, 1 domowe. (Tarnowski-Wójcik: Wypisy polskie).

Język łaciński. 5 godz. tyg. Lektura szkolna: Horacy (wyd. Librewski-Dolnicki) w kl. VIIIa. ód wybr. 35. ep. 2. sat. 3. listy 2.: w kl. VIIIb. od wybr. 20. ep. 2. sat. 4. listy 4. — Tacyta (wyd. Müllera) w kl. VIIIa. Hist. IV. V. (wybr. rozdz.); Annales. II. III. IV. XI. XII. XIII. (wybr. rozdz.); Germania; w kl. VIIIa. Hist. II. Germ. 1—27. — Na lekturę prywatną brali uczniowie z Tacyta: Annales, Germanię (cz. II.), Agrykolę i resztę ksiąg Historii; z Horacego satyry, listy i ody, objęte wydaniem szkolnem. Ćwiczenia gram. styl. i zadania jak w kl. V.

Język grecki. 5 godz. tyg. Lektura szkolna: w kl. VIIIa. Sofoklesa Ajax; Platona Gorgias; Homera Odyss. 13. 14. 15.;

w kl. VIIIb. Sofoklesa Edyp w Kolonos; Platona Protagoras; Homera Odys. 11. 13. 14. — Prywatna lektura obejmowała inne księgi Odyssei; Platona dyalogi; Sofoklesa: Edypa króla, Antygonę, Elektrę, Ajasa; Eschylosa: Prometeusa i Persów; Eurypidesa: Ifigenię w Taurydzie i Medeę. Ćwiczenia gram. styl. i zadania 3 na półrocze.

Język niemiecki. 4 godz. tyg. Czytano wybrane ustępy z Wypisów Ippoldta dla kl. VIII. Nadto czytano i rozbievano Goethego „Iphigenie auf Tauris“ i Szekspira „Macbeth.“ Obowiązkowa lektura domowa: Grillparzera „Das goldene Vlies.“ — W każdym półroczu po 5 zadań, na przemian domowych i szkolnych.

Historya i geografia. 3 godz. tyg. Dzieje i statystyka monarchii austriacko-węgierskiej. Głabiński-Finkel. Historya ustroju Polski. Czytanie mapy specjalnej Austro-Węgier i odpowiednie ćwiczenia w orientowaniu się na terenie z jej pomocą.

Matematyka. 2 godz. tyg. Powtórzenie i uzupełnienie materiału przerobionego w klasach poprzednich. (Podręczniki jak w kl. VII). Zadania szkolne 3 na półrocze.

Fizyka. 4 godz. tyg. Akustyka, optyka, magnetyzm, elektryczność. Powtórzenie ważniejszych części materiału przerobionego w VII. kl. (Podręcznik jak w kl. VII.).

Propedeutyka filozofii. 2 godz. tyg. Psychologia empiryczna. (X. Pechnik: Zarys psychologii).

Przy nauce dziejów ojczystych używano podręczników: Rawer: Dzieje ojczyste (w kl. III. i IV.); Lewicki: Zarys dziejów Polski i krajów ruskich z nią połączonych. (w kl. VI. VII. VIII.).

Tematy do wypracowań piśmiennych¹⁾.

a) W języku polskim.

K L A S A V.

Półr. I. 1.VA: Dwór w Soplicowie. — VB: Gospodarstwo sędziego Soplicy.* — 2. VA: Obraz przyrody w porze jesiennej (opis malowniczy). — VB: Postać Rymwida w „Grażynie“ (charakterystyka). — 3. VA: Jakich argumentów użył Rymwid, aby odwieść Litawora od zdrady ojczyzny? — VB: „Per aspera ad astra“ (na podst. ustępu z Wypisów „Pierwsze kroki“).* — 4. VA:

¹⁾ Tematy, oznaczone gwiazdką, dano na zadanie szkolne.

Dola polskiego tulacza w noweli Sienkiewicza p. t. „Latarnik.“ — VB: Przy wigilijnym opłatku (forma wypracowania zestawiona do wyboru). — 5. VA: Bolesę Araba w „Ojcu zadżumionych“ po stracie ukochanej córki Hatfe. — VB: Pogrzeb Bałdygi (na podst. ustępu z Wypisów „Sruł z Lubartowa“).*

P ó ł r. II. 6. Śmierć stolnika Horeszki i związek jej z główną akcją poematu.* — 7. Uwagi Tadeusza nad pięknnością ojczystego kraju, rozprawdzone na tle czterowersza: „Cudze chwalicie, swego nie znacie; sami nie wiecie, co posiadacie.“ — 8. Wykazac i rozwinac przewodnią myśl w utworze L. Sienińskiego p. t. „Wiejski kościółek.“* — 9. Obchody Konstytucji 3. Maja i ich znaczenie dla ducha narodu. — 10. Jakich cech i objawów miłości względem ojczyzny wymaga od Polaka-obywatela Ks. Skarga w 2. kazaniu sejmowym?*

Adolf Lachman.

K L A S A VI. A. i B.

1. Pojedynek Parysa z Menelausem (na podst. lektury szkolnej).* — 2. Śmierć Zygryda (na podst. Niedoli Nibelung).* — 3. Znaczenie sławy przodków dla potomnych. — 4. Zasługi J. Kochanowskiego w literaturze polskiej.* — 5. Układ Trenów Kochanowskiego. — 6. VI A: Opis tarczy Eneasza (na podst. lekt. szk.). VI B: Śmierć Fryder. Herburta (na podst. pieśni Szarzyńskiego).* — 7. do wyboru: a) Non multa sed multum. b) Bogactwo a nauka. — 8. do wyboru: a) Charakterystyka chórów w Odprawie posłów Kochanowskiego.* b) Rodzaje mów na radzie trojańskiej w Odpr. posł. Koch.* — 9. do wyboru: a) Podania norweskie w Goliacie Webera. b) Orzechowski a literatura polityczna polska XVII w.* — 10. do wyboru: a) Πάθημα μάθημα. b) Uzasadnić napis na medalu Konarskiego: „Sapere auso.“

Bogusław Mączka.

K L A S A VII. A.

1. Jakie bywają najczęściej przyczyny wojen, znane z dziejów powszechnych? — 2. Zuamiona molieryzmu w komedji Niemcewicza p. n. „Powrót posła.“* — 3. „Wielkie dzieła wielkiem poświęceniem dokonane tylko być mogą.“ (K. Libelt.) — 4. Wyjaśnić cechy pseudoklasyycznej tragedji zapomocą analizy „Barbary“ Felińskiego.* — 5. Do wyboru: a) Wpływ „Pana Tadeusza“ Mickiewicza na „Dworzec“ Morawskiego pod względem charakterów postaci głównych i pobocznych. b) Rozwinac myśl poety:

„Cierniami kryta droga, co wiedzie do chwały!

I każdy liść wawrzynu, nim czoło otoczy,

Wprzód się krwią zarumieni i łzami się zmoczy.“

(K. Gaszyński, Sonet o Homerze, r. 1834.) — 6. Do wyboru: a) Uzasadnić twierdzenie M. Konopnickiej o Mickiewiczowskiej „Odzie do młodości“: „Nie tylko wodzem jest poeta w „Odzie“ tej: on jest w niej także i wieszczem.“ b) Wyjaśnić moment dziejowy i stosunek Krzyżaków do Litwy w „Grażynie.“ c) „Bóg w wolę ludzi rzucił cudów zaród.“ (Z. Krasiński, Dzień dzisiejszy).* — 7. Do wyboru: a) Stopniowe uleganie Mickiewicza nowym prądom w poezji. b) Wpływ wyobrażeń ludowych, ujawniających się w obrzędzie „zaduszek“ na drugą część „Dziadów.“ — 8. Do wyboru: a) Bogactwo poetyckich form wiersza w „Konradzie Wallenrodzie.“ b) Przyroda Wschodu w „Sonetach Krymskich“

Mickiewicza. c) Wyrok „trybunału tajemnego“ przeciwko Wallenrodowi. Obrazek.* — 9. Do wyboru: a) „Nauka bez cnoty jako miecz u szalonego, i sobie i ludziom szkodzi.“ J. Kochanowski. b) Stopniowy rozwój przygotowań do wyprawy Napoleona na Moskwę w „P. Tadeuszu.“* — 10. Do wyboru: a) „Pan Tadeusz“ jako artystyczne wcielenie ducha narodowego w epoce napoleońskiej. b) „Mąż prawy na ostatku myśli sam o sobie.“ Rozwinąć i uzasadnić tę myśl Schillera (W. Tell. I. 1.).

Romuald Koppens.

K L A S A VII. B.

1. Rozwinąć i uzasadnić myśl K. Gaszyńskiego („Wyścigi konne“):

„Ziemia odwdzięcza dłoni, co ją w skiby kraje:

Ona nie bierze lichwy, choć z lichwą oddaje.“* — 2. Wyjaśnić znamiona molieryzmu w komedii na przykładach z „Powrotu posła“ Niemcewicza.* — 3. „Nie samą tylko radą lub orężem służyć krajowi można: czuły obywatel stara się, jak może i w czym może, być użytecznym ojczyźnie swojej.“ (I. Krasicki w „Podstolim.“) — 4. Dlaczego „Barbara“ Felińskiego jest tragedją nawskróś pseudoklasyczną?* — 5. Do wyboru: a) Przyczyny i pobudki niechęci klasyków naszych VI. okresu do nowych prądów w literaturze. b) Wpływ „Pana Tadeusza“ na „Dworzec“ Fr. Morawskiego. — 6. Do wyboru: a) Znaczenie polemiki poety ze „starcem“ w zakończeniu ballady Mickiewicza p. n. Romantyczność. b) „Publicznego szacunku ten tylko bezpieczny, kto cnotliwie pracując, ludziom pożyteczny: ale go nie otrzyma, kto tylko próżnuje.“ (J. U. Niemcewicz, Powrót posła II. 4.)* — 7. Do wyboru: a) Stosunek Mickiewicza do poezji klasycznej między r. 1817—1829. b) Wiara Mickiewicza we wpływ świata niewidzialnego i duchowego na myśli i czyny ludzkie w drugiej części „Dziadów.“ — 8. Do wyboru: a) Wyprawa Napoleona na Moskwę a jej refleksy w „Konradzie Wallenrodzie.“ b) Przyroda Wschodu w „Sonetach Krymskich“ Mickiewicza. c) Uzasadnić myśl Antoniego Goreckiego:

„Męski czyn iść do sławy przez ogień kartaczy,

Lecz uciec od rozkoszy większe męstwo znaczy.“* — 9. Do wyboru: a) „Każdy człowiek powinien służyć Prawdzie i pracować dla Prawdy, bo jej korzyść jest korzyścią dobrej sprawy i korzyścią ludzkości.“ A. Mickiewicz, Kursa lit. słow. II. b) Stopniowy rozwój przygotowań do wyprawy Napoleona na Moskwę w „Panu Tadeuszu.“* — 10. Do wyboru: a) „Mąż prawy na ostatku myśli sam o sobie.“ Rozwinąć i uzasadnić tę myśl Schillera (Tell. I. 1.). b) Miłość ojczyzny ks. Robaka z „Pana Tadeusza,“ a ideał patrioty-emigranta w „Księgach narodu i pielgrzymstwa polskiego.“

Romuald Koppens.

K L A S A VIII. A.

1. Z jakich obrazów symbolicznych składa się „Widzenie ks. Piotra“ w „Dziadach“ i co przez nie Mickiewicz wyraża?* — 2. Ironia i sarkazm jako wyraz uczuć w „Ustępie,“ do III. cz. „Dziadów“ przez Mickiewicza dodanym. — 3. Do wyboru trzy tematy: a) Rozwinąć i uzasadnić myśl Niemcewicza z „Powrotu posła“ (a. I. sc. 2.): „Dom zawsze ustępować powinien krajowi.“ b) Stosunek Litwy do Krzyżaków w „Grażynie“, a w „Konradzie Wallenrodzie“ A. Mickiewicza. c) Jak się spełnia w życiu Balladyny zhorzeczenie Goplany, rzuc-

ne jej w twarz w chwili zabicia siostry: „Ręka zbrodni dalej (cię) zaprowadzi: natura, zbrodnią pogwałcona, mścić się będzie.“* — 4. Do wyboru trzy tematy: a) Pokrewieństwo „Posielenia“ z „Anhellim.“ b) Uzasadnić zdanie prof. T. Grabowskiego („J. Słowacki.“ t. I. str. 182.): „Kordyan mówi przepysznie — działa fatalnie, bo melancholia jest jego chorobą.“ c) Jak się wyraża rezygnacja na wolę Boską w cierpieniu u J. Kochanowskiego w „Trenach“, a jak w duszy Araba z „Ojca zadżumionych“ J. Słowackiego? — 5. Do wyboru: a) Rozwinąć myśl A. Mickiewicza: „W słowach tylko chęć widzimy, w działaniu potęgę: trudniej dzień dobrze przeżyć, niż napisać księgę“ (Zdania i uwagi n. 8.), stosując ją do wartości charakteru o silnej a dobrej woli. b) „Wiara jest darem Bożym, sprawą łańki; kto ją ma, a naraża się na jej stratę, grzeszy przeciw duchowi Świętemu i niełatwo odzyska.“ (J. I. Kraszewski w „Bożej Czeladce.“) c) Analiza historyczno-literacka wyznań J. Słowackiego w wierszu p. n. „Testament mój.“* — 6. Do wyboru: a) Humanizm, barok, a pseudoklasycyzm. (Znaczenie tych terminów w historii literatury polskiej.) b)

„Gdyby nie głos natchniony narodowej lutni,
Który nie dał zmęczonym usypiać w letargu,

Czemżebyśmy dziś byli — my, nędzarze smutni?“ A. Asnyk. c) Przyczyny niepomysłnych rezultatów walk o odzyskanie niepodległości Polski.* —

7. Do wyboru: a) Hrabia Henryk z „Nieboskiej Komedy“ Z. Krasieńskiego a Hr. Fantazy z „Nowej Dejaniry.“ J. Słowackiego, jako typy chorobliwej wybujałości romantyzmu. b) Znaczenie sejmu czteroletniego w dziejach Polski. —

8. Do wyboru: a) Przedświtowe wizje Z. Krasieńskiego i znaczenie ich w historyzofii poety. b) „Wallenrod“ a „Irydyon.“ Porównanie obu bohaterów. c) „Męski czyn iść do sławy przez ogień kartaczy: Lecz uciec od rozkoszy większe męstwo znaczy.“ (Antoni Gorecki.) d) Rozwinąć i uzasadnić myśl J. Kasprowicza:

„W rozbolalego serca żywą księgę
Zapisz na zawsze słowa takiej treści:
Jak ruda w ogniu znajduje potęgę
Oczyszczającą, tak człowiek w boleści.“

Romuuld Koppens.

K L A S A VIII. B.

1. Stosunek ks. Piotra do Konrada w III. cz. „Dziadów“ i znaczenie ideowe tegoż stosunku.* — 2. Etyczna wyższość Malczewskiego nad Byronem w pojmowaniu znaczenia cierpienia i zawodów życia doczesnego. 3. Do wyboru trzy tematy: a) Wpływ Byrona na Słowackiego w młodości, a wyzwolenie się z pod tego wpływu od czasu podróży poety na Wschód. b) Liberum veto i jego dziejowe następstwa w Polsce. c) Wpływ świata fantastycznego na rozwój akcji w „Balladynie.“* — 4. Do wyboru trzy tematy: a) Pokrewieństwo „Posielenia“ z „Anhellim.“ b) Uzasadnić zdanie prof. T. Grabowskiego: „Kordyan mówi przepysznie — działa fatalnie: bo melancholia jest jego chorobą.“ (Z dzieła: „Juliusz Słowacki.“ t. I. str. 182.) c) Jak się wyraża rezygnacja na wolę Boską w cierpieniu u J. Kochanowskiego w „Trenach“, a jak w duszy Araba z „Ojca zadżumionych“? — 5. Do wyboru: a) „Kto się skarży na pracę, ten życia nie

pojął: ona jest wielką dźwignią, którą się porusza wszystko.“ (J. I. Kraszewski w „Pamiętn. Nieznajomego.“) b) Analiza wiersza J. Słowackiego p. n. „Poeta i natchnienie“ (o jaskółkach) w związku z patriotyczną twórczością tegoż autora. c) „Czemu jest pierś anielska więcej Bogu droga niż pierś muchy? Bo więcej bierze w siebie Boga.“ (A. Mickiewicz, Zdania i uwagi.)* — 6. Do wyboru: a) Rzut oka na rozwój powieści historycznej w Polsce w I. połowie XIX. w. b) Dwa hymny na cześć poezyi — w Nieboskiej Komedyi Z. Kasińskiego (wstęp do cz. I.) i w Improwizacji Mickiewicza (w. 15-53). Analiza porównawcza. c) Dążenia do reform społecznych za panowania Stanisława Poniatowskiego.* — 7. Do wyboru: a) Pojęcie Z. Kasińskiego o poezyi i jej stosunku do życia podług „Nieboskiej komedyi.“ b) Rozwój stanu włościańskiego w Polsce. — 8. Te same tematy co w VIII. A.*

Romuald Koppens.

b) W języku niemieckim.

K L A S A V. A. (I. półr.)

1. Das alte Tyrus.* — 2. Beschreibung einer Künstlerkarte. — 3. Der Krönungssaal nach „Graf von Habsburg.“* — 4. Beschreibung der Schlacht nach Grażyna — Mickiewicz. — 5. Welchen Einflüssen war Göthe als Knabe unterworfen?* — 6. Ein Schultag. — 7. Die Personen aus Göthes „Ballade.“

V. B. (I. półr.)

1. Ein Herbstaussflug.* — 2. Das Ende des ersten Tages im Pan Tadeusz.* — 3. Beschreibung einer Künstlerkarte. — 4. Ein Schultag. — 5. Das griechische Theater.* — 6. Die Charakteristik der Deutschritter nach Sienkiewicz. — 7. Die Personen in Schillers „Taucher.“

V. (II. półr.)

1. Ein Tag im alten Rom nach Wisemans „Fabiola.“* — 2. Mein Vaterhaus. — Heimfahrt in die Weinachtsferien* (do wyboru). — 3. Sebastianus und Pankratius, wahre Freunde. Fabiola. — 4. Zriny's Monolog und Körners Abschied vom Leben (Vergleich.)* — 5. Wodurch wurde Torquatus ein Verräter? nach „Fabiola“. — 6. Wie erfüllte Pankratius sein Gelöbniß? — 7. Wie vollzog sich die innere Umwandlung und Bekehrung Fabiolas?.

Jerzy Hahn.

K L A S A VI. (I. półr.)

1. Die Hauptpersonen des Walthariliedes. — 2. Beschreibung einer Künstlerkarte. — 3. Herwig und Hartmut. — Wate und Horant Vergleich.* (do wyboru). — 4. Brunhilde in der nordischen Sage und in den Nibelungen.* — 5. Aufbau des Gedichtes „Der Kampf mit dem Drachen“. — 6. Heines „Belsazer“ und Uhlands „Glück von Edenhall.“ Vergleich.* — 7. Parzivals Jugend.

VI. A. (II. półr.)

1. Der Schild des Achilles nach Homers Iliade. — 2. Johanna in der Heimat.* — 3. Die unmittelbaren Folgen der Befreiung Orleans.* — 4. Monolog

Johannas zu Rheims und Schillers *Kassandra*. Vergleich. — 5. „Böses muss mit Bösem enden“. Schillers *Siegesfest*.* — 6. Wie sühnt Johanna ihre Schuld? — 7. Olaf und Knud. Vergleichende Charakteristik nach Webers „*Goliath*.“

VI. P. (II. półr.)

1. Frankreichs Lage bei dem ersten Auftreten Johannas.* — 2. *Pieśń świętojańska* von Kochanowski. Inhalt und Gliederung. — 3. Die Beweise für die göttliche Sendung Johannas.* — 4. Die letzten Worte Talbots und der Monolog Zriny's. Vergleich. — 5. „Rauch ist alles irdische Wesen“. Schillers *Siegesfest*.* — 6. Der Tod Talbots und der Tod Johannas. — 7. Die hauptsächlichsten Naturbilder des epischen Gedichtes „*Goliath*.“

Jerzy Hahn.

K L A S A VII. A. i B.

1. Walter von der Vogelweide auf seinen Wanderungen.* — 2. Ein interessanter Ausflug während meiner letzten Ferien. — 3. *Winterfreuden*.* — 4. „Zu spät.“ (Abhandlung oder selbsterfundene Erzählung). — 5. Wie spiegelt sich der dreissigjährige Krieg in der Novelle „*Friede auf Erden*“ ab? — 6. a) Die Anteilnahme Philipps von Burgund an der Handlung im Drama „*Jungfrau von Orleans*.“ b) Das Wunderbare in Johannas Leben und Taten.* (do wyboru). — 7. „*Gerettet*.“ (Eine selbsterfundene Erzählung). — 8. „Was man scheint, hat jedermann zum Richter; was man ist, hat keinen.“ *Maria Stuart II.* 5. (Nachzuweisen an Elisabeth.)* — 9. „Denkt an den Wechsel alles Menschlichen, — Es leben Götter, die den Hochmut rächen.“ *Maria Stuart III.* 4. (Nachzuweisen an Maria, Elisabeth und anderen geschichtlichen Persönlichkeiten) — 10. Ein Söldner Gesslers erzählt als Augenzeuge vom Apfelschusse Tella. — „Ein braver Mann denkt an sich selbst zuletzt.“ (do wyboru).*

Maksymilian Kohlsdorfer.

K L A S A VIII. A.

1. Der Totentanz von Göthe (Inhaltsangabe). — 2. Das Wesen der Tragödie.* — 3. Iphigeniens Wirken auf Tauris (Goethe, *Iphigenie auf Tauris*). — 4. Iphigeniens Seelenkampf im vierten Aufzuge. — 5. a) Orestes und Pylades. b) Welchen Anteil nehmen Iphigenie, Orest und Pylades an der friedlichen Lösung des Konfliktes in der „*Iphigenie*“? (do wyboru).* — 6.) Wie schafft der Dichter seine Gestalten? — 7. Welche Gründe veranlassen den Aias zum Selbstmorde (Sophokles' *Aias*). — 8. Wie wird Macbeth zum Verbrecher? — 9. Aietes (Grillparzer, *das goldene Vlies*).

Herman Libiński.

K L A S A VIII. B.

1. Wie gelangt man zu wahrer Bildung? — 2. Was nennen wir „tragisch“? — 3. Weshalb weist Iphigenie den Antrag des Thoas zurück? (Göthe, *Iphigenie auf Tauris*). — 4. Das Parzenlied. — 5. a) Die Furien in Göthes *Iphigenie*. b) Wie zeigt sich Thoas als ein edler Mann? (do wyboru). — 6. Die *Laokoongruppe*.* — 7. Wie stellt Schiller im „*Eleusischen Feste*“ die Entwicklung des Menschengeschlechtes dar? — 8. Wie wird Macbeth zum Verbrecher? — 9. Die Schuld und die Strafe des Phrixus (Grillparzer, *das goldene Vlies*).

Herman Libiński.

c) Tematy do piśmiennego egzaminu dojrzałości.

1. Zadania polskie dla VIIIA i VIIIB: a) Analogia formalna, ideowa i historyczna między „Nieboską Komedją“ a „Irydyonem.“ b) „Ciało bez Idei nie zwiastuj nigdy nic — prócz beznadziei“ (Z. Krasiński, Dzień dzisiejszy.) c) Wpływ kultury Europy zachodniej na Polskę.

2. Zadanie łacińsko-polskie: w VIIIA: Tacitus: Historiarum lib. II. c. 4. 5. 6.; — w VIIIB: Tacitus: Dialogus c. 28.

3. Zadanie grecko-polskie: w VIIIA: Plato: Symposion c. 36.;— w VIIIB: Plato: Phaedon c. 66.

ZBIORY NAUKOWE.

(Przyrost w roku szkolnym 1910/11).

I. Biblioteka nauczycieli.

Abbe: Abhandlungen über die Theorie des Mikroskops. Jena 1904. — *Alt*: Goethes Faust in sämtlichen Fassungen. Berlin. — *Annuaire* pour l'an 1911 publié par le bureau des longitudes. Paris. — *Ansgar*: Harmonien und Disharmonien der Seele. Regensburg 1910. — *Arrhenius*: Jak powstają Światy? Warszawa 1910. — *Auerbach-Rolhe*: Taschenbuch für Mathematiker und Physiker. Leipzig 1911. —

Bähnisch: Die deutschen Personennamen. Leipzig 1910. — *Bainvel*: Les conférences bibliques des prédicateurs. Paris 1906. — *Bakhuysen*: Der Dialog des Adamantius περί τῆς εἰς θεὸν ὁρμῆς πίστεως. Leipzig 1901. — *Baumgartner*: Die italienische Literatur. Freiburg 1911. — *Baumgartner*: Die Stellung der deutschen Katholiken zur neueren Literatur. Freiburg 1910. — *Baumgartner*: Unterrichtslehre. Freiburg 1910. — *Beeson*: Hegemonius, acta Archelai. Leipzig 1906. — *Belza*: Złote ziarna. Poznań 1907. — *Belza W.*: Żmija. Lwów 1909. — *Berent*: Ozimina. Warszawa 1911. — *Berger*: Metoda języka niemieckiego. Kraków 1900. — *Bericht* über die Verhandlungen der 57. Generalversammlung der Katholiken Deutschlands in Augsburg. Augsburg 1910. — *Bethleem*: Romans à lire et Romans à proscrire. Cambrai 1908. — *Betz*: Neues Leben. Freiburg 1910. — *Bibliotheca* ascetica mystica. Freiburg 1910. — *Bilczewski X. Arcybisk.*: List pasterski w 500 rocznicę Bł. Jana

Strepy. Lwów 1909. — *Bolanden*: Das Kind von Bethlehem. Regensburg 1911. — *Bona*: Opuscula selecta. Freiburg 1910. — *Bonwetsch-Achelis*: Hippolytus Werke. Leipzig 1897. — *Bordeaux*: La peur de vivre. Paris 1910. — *Bougand*: Credo. Warszawa 1911. — *Bougand*: Ś. Monika. Brody 1911. — *Boy-Taper*: Szopka Krakowska. Kraków 1911. — *Brandenburger*: Polnische Geschichte. Leipzig 1907. — *Brion*: Leitfaden zum elektrotechnischen Praktikum. Leipzig 1910. — *Bruders X.*: Die Exercitien. Innsbruck 1910. — *Brunetière*: L'évolution des genres dans l'histoire de la littérature. Paris 1910. — *Budde*: Allgemeine Bildung und individuelle Bildung in Vergangenheit und Gegenwart. Langensalza 1910. — *Buschan*: Menschenkunde. Illustrierte Völkerkunde. Stuttgart. — *Cauer*: Die Kunst des Übersetzens. Berlin 1909. — *Charmatz*: Österreichs innere Geschichte von 1848—1907. Leipzig. — *Chrzanowski*: Historya literatury niepodległej Polski wyd II. Warszawa 1908. — *Chrzanowski*: O literaturze polskiej. Kraków 1910. — *Cleve*: Synopsis of the Naviculoid Diatoms. I. II. Stockholm 1895. — *Cohausz*: Klippen der Zeit. Das moderne Denken oder die moderne Denkfreiheit und ihre Grenzen. Köln 1911. — *Coloma*: Boy. Freiburg 1910. — *Czarnecki*: Medycyna pastoralna. Gniezno 1910. — *Czartkowski*: Doświadczenia z fizjologii roślin. Warszawa 1910. — *Danilowski*: Na wyspie. Warszawa 1907. — W miłości i boju. Kraków 1910. — *Deimel*: Kirchengeschichtliche Apologie. Freiburg 1910. — *Denk*: Alter deutscher Humor. Regensburg. — Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten drei Jahrhunderte herausgeg. von preuss. Akademie der Wissenschaften. — *Dippel*: Diatomeen der Rhein-Mainebene. Braunschweig 1905. — *Dippel*: Grundzüge der allgemeinen Mikroskopie. Braunschweig 1885. — *Doležan*: Wychowanie młodzieży. Kraków 1910. — *Domanig*: Anthologie katholischer Erzähler. Ravensburg 1910.

Eggert: Einführung in die Geodäsie. Leipzig 1907. — *Eschelbach*: Die beiden Merks. Berlin. — *Eymieu*: Gouvernement de soi même. Paris 1909.

Fambri: Das Kartenlesen. Innsbruck 1906. — *Fambri*: Das Kartenlesen. Innsbruck 1906. — *Felten*: Judentum und Heidentum zur Zeit Christi und Apostel. Regensburg 1910. — *Fiedler*: Volkswirtschaftslehre für höhere Handelslehranstalten. Wien 1910. — *Fischer*: Determinanten. Leipzig 1908. — *Flemming-Radernercher*: Das Buch Henoch. Leipzig 1901. — *Flügge-Chodecki*: Zehygyhygieny. War-

szawa 1910. — *Foerster*: Chrześcijaństwo i walka klas. Warszawa 1910. — *Foerster*: Drogowskaz życia. Warszawa 1910. — *Fonck*: Praca naukowa. Warszawa 1910. — *Fouard-Bromski*: Św. Piotr i pierwsze lata chrześcijaństwa. Piotrków 1908. — *Francé*: Die Kleinwelt des Süßwassers. Leipzig 1910. — *Francé*: Wege zur Natur. Stuttgart 1909. — *Frobenius*: Geographische Kulturkunde. Leipzig 1904. — *Gątkiewicz*: Tematy z dziejów powszechnych i ojczystych. Kraków 1910. — *Geffcken*: Die Oracula Sibyllina. Leipzig 1902. — *Gemoll*: Griechisch-deutsches Schul- und Handwörterbuch. Wien 1908. — *Gercke u. Norden*: Einleitung in die Altertumswissenschaft II. t. Leipzig 1910. — *Goethe*: Faust ed. Fassbänder. Paderborn 1910. — *Gordzienicz*: Z łez do śmiechu. Lwów 1911. — *Gosławski*: Poezye. Lipsk 1864. — *Górka X.*: Dziewica orleańska. Tarnów 1911. — *Grabowski*: Czy historia literatury jest nauką? Kraków 1910. — Filozofia Juliusza Słowackiego. Kraków 1910. — Filozofia J. Słowackiego. Kraków 1910. — *Grądzielski*: Dzieje literatury polskiej. Kraków 1910. — *Grisar*: Luther. Freiburg 1911. — *Groot*: Summa apologetica. Roma 1910. — *Grunwald*: Die Münchener katechetische Methode. Münster 1910. — *Grupp*: Jenseitsreligion. Freiburg 1910. — *Gumplowicz*: Dzieje założenia stanów zjednoczonych północnej Ameryki. Kraków 1910. — *Günter*: Die christliche Legende des Abendlandes. Heidelberg 1910. — *Hadziomerspahić*: Muslimanske narodne junacke pjesme. Banjaluka 1909. (dar T. Lubaczewski z VI. kl.) — *Hahn*: Handbuch für physikalische Schülerübungen. Berlin 1909. — *Hahn*: Pamiętnik zjazdu historyczno-literackiego im. J. Słowackiego we Lwowie. Lwów 1910. — *Hahne*: Das vorgeschichtliche Europa. Leipzig 1910. — *Hann*: Handbuh der Klimatologie. Stuttgart 1908. — *Hann*: Lehrbuch der Meteorologie. Leipzig 1906. — *Harnack*: Patrum apostolicorum opera. Berlin. — *Hartmann*: Protozoologie. Jena 1910. — *Heikel*: Eusebius Werke 4 t. Leipzig 1902. *Heinrich*: Dogmatische Theologie t. I—X. Mainz 1888. — *Hepp*: Die Selbstregierung der Schüler. Zürich 1911. — *Herbaczenski*: I nie wódz nas na pokuszenie. Kraków 1910. — *Herbert*: Confiteor. Ravensburg 1909. — *Herbert*: Lebens-Sprüche und Zeitbetrachtungen. Ravensburg 1911. — *Hertwig*: Lehrbuch der Zoologie. Jena 1910. — *Herz*: Geodäsie. Leipzig 1905. — *Hettinger*: Apologie des Christentums. Freiburg 1910. — *Heurck*: Traité des Diatomées. Anvers 1899. — *Hickmann*: Geographisch - statistischer Taschen —

Atlas von Österreich-Ungarn. Wien. — *Hirt*: Handbruch der griechischen Laut- und Formenlehre. Heidelberg 1902. — *Hoyer*: Klucz do oznaczenia zwierząt kręgowych ziem polskich. Kraków 1910. — *Huber*: Hemnisse des Willensfreiheit. Freiburg 1909. *Hustedt*: Süßwasser-Diatomeen Deutschlands. Stuttgart 1909. — *Ibsen-Kreczowska*: Peer Gynt. Kraków 1910. — *Jellenta*: Druid Juliusz Słowacki. Brody 1910. — *Generał Zamoyski*: 1803—1868. T. I. Poznań 1910. — *Józefowicz X*: Św. Kazimierz. Lwów 1910. (dar autora.)

Kaiser: Die Technik des modernen Mikroskopes. Wien 1906. — *Kallenbach*: Correspondance de S. Krasiński et de H. Reeve. Paris 1902. — *Karbowiak*: Dzieje edukacyjne Polaków na obczyźnie. Lwów 1910. — *Kasprowicz*: Aischylos. Cztery dramaty tłum. Lwów 1911. — Wybór poezyi. Lwów. — *Keller*: Der Philipperbrief des hl. Paulus. Freiburg 1910. — *Kellner*: Lose Blätter. Freiburg 1911. — *Kepler*: Mehr Freude. Köln 1909. — *Kerer*: Gottes Meissel und Hammer. Regensburg 1910. — *Kisskalt-Hartmann*: Praktikum der Bakteriologie und Protozoologie. Jena 1909. — *Kleiner*: Pojęcie idei u Berkeleyya. Lwów 1910. — *Klimke*: Die Hauptprobleme der Weltanschauung. Kempten 1910. (dar autora). — Der Monismus und seine philosophischen Grundlagen. Freiburg 1911. (dar autora). — *Knendich X*. Czytania majowe. Brody 1910. — *Konczyński*: Pielgrzymi. Kraków 1910. — *Konopnicka*: Poezye. Warszawa 1883. — *Kralik*: Heimat-Erzählungen aus neueren Zeiten. Ravensburg 1910. — Heimaterzählungen aus alten Zeiten. Ravensburg 1910. — *Kramsztyk*: Bohaterowie Pana Tadeusza. Warszawa 1908. — *Krasicki*: Pan Podstoli. — M. Doświadczyńskiego przypadku. 1910 — *Krasnowolski*: Najpospolitsze błędy językowe. Warszawa 1908. — Słowniczek frazeologiczny. Warszawa 1907. — *Kraushar*: Zarysy literacko-historyczne. Warszawa 1911. — *Krechowiecki*: Amen. Warszawa 1910. *Kretz*: Akropolis Wyspiańskiego. Krosno 1910. — *Krieg*: Encyklopädie der theol. Wissenschaften. Freiburg 1910. — *Krones*: Österreichische Geschichte. Leipzig 1906. — *Kron*: English daily life. Vocabulary. Freiburg 1907. — English letter writer. The little londoner. Freiburg 1908. — *Krynicki*: Rys geografii Królestwa Polskiego. Warszawa 1907. — *Kubala*: Szkice historyczne serya III. Lwów 1910. — *Kutrzeba*: Historia ustroju Polski w zarysie. Lwów 1908.

Lacroma: Deus vicit. Triest 1910. — *Lange*: Epos indyjskie Mahā-Bharata. Brody 1911. — *Larminat*: Topographie pratique de reconnaissance et d'exploration. Paris. — *Lemaitre* Les contemporains. Paris. — *Lemaitre-Woźnicki*: Jan Jakób Rousseau. Kraków 1910. — *Lemański*: Baśń o prawdzie. Warszawa 1910. — *Lemański*: Czyn. Lwów 1911. — *Lercher*: Erhebungen des Geistes zu Gott. Regensburg 1910. — *Lewes*: Historia filozofii starożytnej. Warszawa 1906. — *Liebich*: Die Wortfamilien der lebenden deutschen Sprache. Breslau 1905. — *Lion*: Das Pfadfinderbuch. München 1909. — *Longhaye*: Theorie des belles-lettres. Paris 1900. — *Lorentowicz*: Młoda Polska. Warszawa 1908. — *Lorentowicz*: Nowa Francya literacka. Warszawa 1911. — *Lübker-Erler*: Reallexikon des klassischen Altertums. Leipzig 1891. — *Luthmer*: Kommentar zu Ciceros Briefen. Wien 1903. —

Laganowski: Ziemia w opisach i obrazach. Warszawa 1907.

Madäch: Die Tragödie des Menschen. Leipzig. — *Makuszyński*: Dusze z papieru. Lwów 1911. — *Manzoni*: Compendium theologiae dogmaticae. Taurini 1909. — *Marcinowska*: Sejm wielki. Warszawa 1911. — *Marcinowska*: Twórca. Warszawa 1911. — *Mathias*: Predigten und Ansprachen für Jugend. Freiburg 1909. — *Mausbach*: Grundlage und Ausbildung des Charakters nach dem hl. Thomas von Aquin. Freiburg 1911. — *Mawryckij*: Prawiła i programy klasycznych gimnazyj 1910/11. Moskwa 1910. — *Mazanowski*: Podręcznik do dziejów literatury polskiej. Kraków 1910. — *Meschler*: Drei Grundlehren des geistlichen Lebens. Freiburg 1910. — *Meissner*: Wie lerne ich eine Karte lesen. Leipzig. — *Meisterhans*: Grammatik der attischen Inschriften. Berlin 1900. — *Menge-Güthling*: Deutsch-griechisches Wörterbuch. Berlin 1909. — *Menge*: Lateinische Synonymik. Wolfenbüttel 1900. — *Materialen zur Repetition der griech. Syntax*. Wolfenbüttel 1907. — *Materialien zur Repetition der latein. Grammatik*. Wolfenbüttel 1909. — *Repetitorium der griech. Syntax*. Wolfenbüttel 1909. — *Mickiewicz*: Pisma, wyd. Kallenbach. Brody 1911. — *Mie*: Lehrbuch der Elektrizität und des Magnetismus. Stuttgart 1910. — *Milkowski*: Rzecz o obronie czynnej i o skarbie narodowym. Kraków 1910. — *Miriam*: Z czary młodości. Wiedeń. — *Missona*: Niemcy a Polska. Brody 1910. — *Mlynek*: Nauka języka niemieckiego w I. kl. gimn. — Narzecze

wilamowickie. Tarnów, (dar autora). — *Mochnacki*: Pisma po raz pierwszy edycją książkową objęte. Lwów 1910. — *Moers z Poradowna*: Poezye. — Dramaty. Lwów 1907. — *Morelowski*: Treny i sen. Kraków 1910. — *Müller*: Das griechische Drama und seine Wirkungen bis zur Gegenwart. München 1908. — *Müllner*: Erdkunde für Mittelschulen. Wien 1910. — *Mutz*: Paulus und Johannes als Pastorallehrer. Paderborn 1910. —

Nałkowska Anna: Geografia szkolna elementarna. Warszawa 1907. — Wiadomości o ziemi. Warszawa 1906. — *Nałkowski W.*: Geografia fizyczna. Warszawa 1904. — Geografia malownicza, część III. Ameryka Północna. Warszawa 1909. — *Nauki katechizmowe I—V*. Poznań 1910. — *Neuhauss*: Lehrbuch der Mikrophotographie. Leipzig 1907. — *Newman*: Ausgewählte Predigten auf alle Sonntage des Kirchenjahres. München 1907. — *Niederle-Chamier*: Starożytności słowiańskie. T. I. Warszawa 1910. — *Nitsch*: Mowa ludu polskiego. Kraków 1911. — *Nohl*: Kommentar zu Ciceros Rede für Murena. Wien 1900. — *Noldin*: Theologia moralis. Innsbruck 1911. — *Norwid*: Gzarne i białe kwiaty. Lwów 1910. — *Nowaczyński*: Wielki Fryderyk. Kraków 1910. — *Nusbaum-Hilarowicz*: Uczeń i uczniowie. Lwów 1910.

Oettingen: Die Schule der Physik. Braunschweig 1910. — *Orkan*: W roztokach. Lwów 1910.

Pädagogisches Jahresschau über das Volkswesen im Jahre 1908 u. 1909. ed. von Clausnitzer. Leipzig 1910. — *Partch*: Mitteleuropa. Gotha 1904. — *Pastor*: Geschichte der Pöste t. V. Freib. 1909. — *Paul*: Lehrbuch der Somatologie und Hygiene. Wien 1908. — *Pelczar X. Bisk.*: Masonerya, jej istota, zasady. Lwów 1910. — *Petsch*: Lessings Faustdichtung. Heidelberg 1911. — *Pfohl*: Neues Wörterbuch der französischen und deutschen Sprache. Leipzig 1911. — *Pichler-Bielawski X.*: Katechezy. Kraków 1910. — *Plötz*: Schulgrammatik der französischen Sprache. Berlin 1910. — *Popiel*: Ofiarny Stos. Kraków 1910. — *Popławski*: Pisma polityczne. Kraków 1910. — *Potocki*: Marya Konopnicka. Lwów 1902. — Wojna Chocimska. Warszawa 1909. — *Poulain X.*: Die Fülle der Gnaden, ein Handbuch der Mystik. Freiburg 1910. — *Preuschen*: Origines Werke (4 tomy). Leipzig 1903. — *Prus*: Dzieci. Warszawa 1909. — Pisma. Warszawa 1905. — *Przybyszewski*: Zmierzch. Warszawa 1911. — *Przygodny*: Warszawa współczesna. Lwów 1903.

Raabe: Die Chromik der Sperlings-gasse. Berlin 1910. — Der Hungerpastor. Berlin 1909. — Der Schüdderump. — Abu Telfan. — Gesammelte Erzählungen. Berlin 1905. — *Ragon*: Grammaire française. — La bonne orthographe. Paris. — *Recht-schmied*: Der Wunderglaube ein Wahn? Regensburg 1909. — *Redlich*: Ausblicke. Studien zur kat. Literatur der Gegenwart. Wien 1910. — *Rehmke*: Das Bewusstsein. Heidelberg 1910. — *Rein*: Encyklopädisches Handbuch der Pädagogik. X. tom. Langensalza 1910. — *Reitz*: Nahrungsmittel und Fälscherkünste. Stuttgart 1910. — *Remer*: Walgierz Wdały. Kraków 1910. — *Reymont*: Chłopi. Warszawa 1910. — *Ribbing*: L'hygiène sexuelle. Paris 1907. — *Roche-La*: Kommentar zu Homers Odyssee. Wien 1892. — *Rodziewiczówna*: Wrzos. — Atma. Warszawa 1911. — *Roh X.*: Vorträge. Ravensburg 1904. — *Romanowski*: Dziewczę z Sącza. Warszawa 1909. — *Rosenberg-Straszewicz*: Elektrotechnika prądu silnego. Warszawa 1911. — *Rostafiński*: Przewodnik do oznaczenia 1000 roślin. Kraków 1911 (dar autora). — *Rostand*: Chantecler. — La princesse Lointaine. Paris 1910. — *Rouville*: Das Zeichen des ersten Ringes. Leipzig 1910. — *Rudnicka-Dąbrowski*: Geografia. Warszawa 1906. — *Rydel*: Królowa Jadwiga. Poznań 1910. — *Rzepecka*: Ojczyzna w piśmie i pomnikach. Poznań 1911. — *Rzepiński*: Komentarz do wybranych pieśni Horavego. Lipsk.

Saitschick: Ludzie i sztuka odrodzenia włoskiego. Kraków 1911. — *Sawicki*: Katholische Kirche und sittliche Persönlichkeit. Köln 1907. — *Scheiner*: Spektral analytische und photometrische Theorien. Leipzig 1909. — *Schertel-Hof*: Elementarkurs der Mikrologie. Stuttgart. — *Schmidt*: Anregungen. München 1909. — *Schmidt*: Koptisch-gnostische Schriften. Leipzig 1905. — *Schmitt*: Der Ursprung des Menschen. Freiburg 1911. — *Schneider*: Wortfamilien der deutschen Sprache. Paderborn 1900. — *Schnürer*: Jahrbuch der Zeit- und Kulturgeschichte 1909. Freiburg 1910. — *Schönbach*: Walter von der Vogelweide. Berlin 1895. — *Schopen*: Die Psyche des Jünglings. Mianz 1910. — *Schütz*: Neue Waffen. Kevelaer. — *Schrader*: Indogermanen. Leipzig 1911. — *Seipel*: Das Brot des Lebens. Freiburg 1910. — *Seligo-Danzig*: Tiere u. Pflanzen des Seenplanktons. Stuttgart. — *Septuaginta*: The old Testament in greek. London. — *Seydlitz-Oehlmann*: Handbuch der Geographie (grosse Ausgabe). Breslau 1908. — *Shaftesbury*: Die

Moralisten. Jena 1910. — *Sienkiewicz*: Wiry. Warszawa 1910. — *Sieroszewski*: Bajki Kraków. — Zamorski Djabeł. Kraków. — *Simon*: Analytische Geometrie des Raumes. Leipzig 1903. — *Słoński*: Partya. Warszawa 1911. — *Słowacki*: Immortele. Wilno 1910. — *Sobeski*: Uzasadnienie metody obiektywnej w estetyce. Kraków 1910. — *Spirago*: Katolicki katechizm ludowy, t. X. Galant. t. 3. Warszawa. 1906. — *Spranger*: W. von Humboldt und die Reform des Bildungswesens. Berlin 1910. — *Staff*: Wybór poezyi. Lwów 1911. — *Stahl*: Kritisch-historische Syntax des griechischen Verbuns der klassischen Zeit. Heidelberg 1907. — *Stählin*: Clemens Alexandrinus. Leipzig 1905. — *Stampfer-Dolezał*: Sechsstellige logarithmisch-trigono-metrische Tafeln. Wien 1904. — *Starke*: Experimentelle Elektrizitätslehre. Leipzig 1910. — *Stasiak*: Prawda o Piotrze Vischerze. Kraków 1910. — *Stein*: A. H. Francke. Zeit u. Lebensbild aus der Periode des deutschen Pietismus. Halle 1880. — *Steuer*: Planktonkunde. Leipzig 1910. — *Stindeger*: Wo steht unsere heutige Predigt. Linz 1911. — *Stögbauer*: O wyobrażeniach ogólnych. Lwów 1910. — *Stöhr*: Pastoralmedizin. Freiburg 1909. — *Stoltz*: Erste Anleitung zum Mikroskopieren. Stuttgart 1909. — Die Elemente des Pflanzenbaues. Stuttgart 1910. — *Stowasser-Skutsch*: Lateinisch-deutsches Handwörterbuch 3. Aufl. Wien 1910. — *Stowasser-Skutsch*: Lat.-deutsches Schul- und Handwörterbuch. Wien 1910. — *Strasburger*: Lehrbuch der Botanik für Hochschulen. Jena 1910. — *Strüber*: Sailers Stellung zur Willensbildung. — Heiligenstadt 1910. — *Strug*: Dzieje jednego pocisku. Kraków 1910. — *Strümpell-Spitzner*: Die pädagogische Pathologie. Leipzig 1910. — *Studnicki*: Sprawa polska. Poznań 1910. — *Surbled-Wilke*: Die Moral in ihren Beziehungen zur Medizin u. Hygiene. t. I—IV. Hildesheim 1910. — *Szczeźniak X.*: Dzieje kościoła. Warszawa 1909. — *Szkice filozoficzne*. Kraków 1910. — *Szpołański*: Maurycy Mochnacki. Kraków 1911. — *Szymanowska-Bruner*: Świat czarów. Lwów 1910. — *Szymański*: Aksinja. Kraków 1911. — *Szymberski*: Atessa. Kraków 1911. — *Tetmajer*: Gra fał. Warszawa 1911. — Poezye. — Na skalnem podhalu. Warszawa 1910. — *Trembecki-Brückner*: Wirydarz poetycki. Lwów 1910. — *Tretiak*: Bohdan Zaleski. Kraków 1911. — *Tumlirz*: Deutsches Sprachbuch für nichtdeutsche Volksschulen. Wien 1911.

Urban X.: Katolicyzm Eleuzyński. Kraków 1910. —

Villiger: Gehirn und Rückenmark. Leipzig 1910. — *Vincent*: Le Péril de la langue française. Paris. — *Vögele*: Der Pessimismus und das Tragische in Kunst und Leben. Freiburg 1910. — *Volkelt*: System der Aesthetik. II. t. München 1910.

Wasilewski: Nowy Konrad. Lwów 1903. — *Zżycia* poety romantycznego Goszczyńskiego. Lwów 1910. — *O sztuce i człowieku* wiecznym. Lwów 1910. — *Śladami Mickiewicza*. Lwów 1905. — *Webersik*: Geographisch-statistisches Weltlexikon. Wien 1908. — *Węcowski*: Książka do nauki języka francuskiego. Lwów 1910 — *Weigand-Hirt*: Deutsches Wörterbuch. I. t. Giessen 1909. — Deutsches Wörterbuch. II. t. Giessen 1910. — *Weitbrecht*: Ausgleichungsrechnung nach der Methode der kleinsten Quadrate. Leipzig 1906. — *Werkmeister*: Vermessungskunde. Leipzig 1910. — *Werthenau*: Interessante Wörter. Berlin 1910. — *Weysenhoff*: Hetmani. Warszawa 1911. — Unia. Warszawa 1910. — *Weysenhoff-Lam*: O laurach Wyspiańskiego. Jarosław 1910. — *Wierzbński*: Książ i Księżna. Warszawa 1911. — *Willmann*: Didaktik als Bildungslehre. Braunschweig 1909. — *Der Lehrstand im Dienste des christlichen Volkes*. München 1910. — *Willms*: der religiöse Mensch im Urteil der Welt. Freiburg 1909. — *Windakiewicz*: Badania źródłowe nad twórczością Słowackiego. Kraków 1910. — *Wissowa-Kroll*: Paulys Real-Encyclopädie der klassischen Altertumswissenschaft. XIII. t. Stuttgart 1910. — *Wünsche*: Die Schönheit der Bibel. Leipzig 1908. — *Wurm*: Autorität und Subjektivismus. Regensburg 1910. — *Wyspiański*: Noc listopadowa. — Meleager. Kraków 1902. — *Wiersze*, fragmenty dramatyczne, uwagi. Kraków 1910.

Zahn: Einführung in die christliche Mystik. Paderborn 1907. — *Zimmermann*. Das Gottesbedürfniss. Freiburg 1900. —

Czasopisma i gazety: Ateneum kapłańskie. — Biblioteka warszawska. — Biesiada literacka. — Czas. — Dziennik urzędowy c. k. Rady szkolnej krajowej w Galicyi. — Eos. — Gazeta kościelna. — Gazeta lwowska (bezpłatnie). — Gazeta narodowa. — Homiletyka. — Kosmos. — Kronika powszechna. — Książka. — Kwartalnik historyczny. — Miesięcznik katechetyczny i wychowawczy. — Misyje katolickie. — Moje pisemko. — Muzeum. — Nowe tory. — Pamiętnik literacki. — Poradnik językowy. — Przegląd filozoficzny. — Przegląd historyczny. — Przegląd narodowy.

— Przegląd polski. — Przegląd powszechny. — Przewodnik naukowy i literacki (bezpłatnie). — Roczniki rozkrzewienia wiary. — Rodzina i szkoła. — Ruch filozoficzny. — Słowo polskie. — Świat słowiański. — Tygodnik ilustrowany. — Wiadomości numizmatyczne. — Wieś polska ilustrowana. — Wychowanie w domu i szkole. — Ziemia.

Allgemeine Literaturblatt. — Aar. — Alte und neue Welt. — Annalen der Physik und Beiblätter. — Apologetische Rundschau. — Archiv für gesammte Psychologie. — Ave Maria. — Berliner philologische Wochenschrift. — Biblische Zeitfragen. — Biologisches Zentralblatt. — Bonifatius Korrespondenz. — Christlich-pädagogische Blätter. — Epheurankcn. — Frankfurter zeitgemässe Broschüren. — Geographische Zeitschrift. — Der gute Kamerad. — Hausschatz. — Historisch politische Blätter. — Historisches Jahrbuch. — Hochland. — Internationales Archiv für Schulhygiene. — Katholische Welt. — Lehrproben und Lehrgänge. — Literarisches Echo. — Magazin. — Mikrokosmos. — Naturwissenschaftliche Rundschau. — Neue Jahrbücher für das klassische Altertum, Geschichte, deutsche Literatur u. Pädagogik. — Österreichische illustrierte Zeitung. — Pharus. — Physikalische Zeitschrift. — Psychologische Studien. — Stadt Gottes. — Stern der Jugend. — Stimmen aus Maria Laach. — Theologie und Glaube. — Theologisch praktische Quartalschrift. — Türmer. — Woche. — Wochenschrift für homiletsiche Wissenschaft u. Praxis. — Zeitschrift für katholische Theologie. — Zeitschrift für experimentelle Pädagogik. — Zeitschrift für angewandte Psychologie u. psychologische Sammel-forschung. — Zeitschrift für christliche Erziehungswissenschaft. — Zeitschrift für Psychologie und Physiologie der Sinnesorgane.

Acta S. Sedis. — Bulletin de la société astronomique de France. — L'univers. — Nouveaux essais pédagogiques. — Le Pèlerin. — Revue des deux mondes. — Revue néo-scolastique — Vox urbis. — School science and mathematics. — School World. — Tits Bits.

Encyklopedye i wydawnictwa peryodyczne. Biblioteka dzieł chrześcijańskich. — Encyklopedia kościelna. — Encyklopedia wychowawcza. — Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten drei Jahrhunderte hg. von der k. preus. Akademie der Wissenschaften. — Herbarz polski Bonieckiego. — Illustrierte Flora von Mitteleuropa. —

Pauly-Wissowa-Kroll: Realencyklopädie der cl. Wissenschaften. — Rescher: Ausführliches Lexikon der griechischen und römischen Mythologie. — Słownik języka polskiego wyd. Niedźwiedzki-Król. — Synopsis der mitteleuropäischen Flora. — Thesaurus linguae latinae. — Thesaurus linguae latinae epigraphicae.

Od Akademii Umiejętności otrzymuje Zakład w darze wszystkie wydawnictwa.

Drogą wymiany nadeszło 175 sprawozdań różnych Zakładów naukowych Monarchii.

II. Biblioteka uczniów.

200 dzieł w polskim, 12 w ruskim, 6 w niemieckim, 23 w francuskim języku.

Ogółem liczy biblioteka uczniów 5362 dzieł.

Pism peryodycznych polskich 11, niemieckich 11, łacińskich 1.

Prócz tego sprawiono nowe dębowe kasetki z kartonowymi kartkami na urządzenie nowego katalogu kartkowego dla wszystkich klas gimnazjalnych i przygotowawczych; każda bowiem klasa ma swoją podręczną bibliotekę.

III. Zbiory i przyrządy do nauki geografii.

Mapa W. Ks. Poznańskiego. — Wioska na palach na wyspach Admiralskich. — Cieśnina Gibraltarska. — Połów śledzi na wybrzeżu norweskim. — Wieś i mur chiński na przełęczu Naukou. — Kanał Sueski. — Wybuch Etny. — Cieśnina Magellana. — Kolej kanadyjska zw. Pacyfik. — 12 ręcznych stereoskopów i 318 fotografii stereoskopowych z zakresu geografii, archeologii, sztuki, etnografii i historii naturalnej.

2 modele tekturowe Letoschka, służące do objaśniania rysunku kreskowego i warstwiczowego mapy specjalnej.

1 kompas azymutalny (firmy Fues) — dar p. Br. Piątkiewicza.

1 kompas zwykły dla turystów.

2 cyrkle podziałkowe Kirchnera.

1 barometr metalowy do pomiarów wysokości, firmy Lambrechta (średnica skali 70 mm).

4 mapy topograficzne detaliczne (1 : 25000) okolic Chyrowa.

2 lupy do czytania map.

4 zeszyty wzorów dla rysunku sytuacyjnego, wydanych przez wojskowy Instytut geograficzny w Wiedniu.

Różne książki do nauki geografii, do czytania i rysowania kart geograficznych.

W zakres geografii, stosownie do najnowszych instrukcyi c. k. Rady Szkolnej krajowej, wciągnięto w tym roku szkolnym systematyczne ćwiczenia w czytaniu mapy topograficznej specjalnej Austro-Węgier (1 : 75000) i w używaniu jej do oryentacyi na terenie. W tym celu sprowadzono dla uczniów około 600 kart mapy specjalnej, przedstawiających przeważnie okolice Chyrowa, po części okolice miejsc, z których uczniowie pochodzą; nadto około 40 kart wojskowej mapy generalnej dla uzupełnienia lub sprostowania mapy szczegółowej.

Ćwiczenia odbywały się w klasach IV. i VIII. w sposób dostosowany do ogólnego charakteru nauki szkolnej, stopnia dojrzałości umysłowej uczniów i nabytego przez nich zasobu wiedzy z matematyki. Na obu stopniach zaznajamiano uczniów z symboliką mapy, objaśniając rysunek rzeźby naziomu zapomocą modeli papierowych lub plastyliny. W klasie ósmej dołączano do ćwiczeń powyższych także oznaczanie z mapy zapomocą rachunku stosunków wzniesienia oraz rysowanie profilów pionowych na podstawie szczegółów na mapie wyrażonych.

Ćwiczenia szkolne uzupełniano ćwiczeniami w terenie jużto na zwykłych przechadzkach, jużto na osobnych w tym celu urządzanych wycieczkach. Obserwowano różne formy i typy terenu, porównywano rysunek kartograficzny z naturą, wprowadzono uczniów w ocenianie odległości i nachylenia naziomu, używając do tego klinometru; ćwiczone ich wreszcie w oryentowaniu się w naturze zapomocą mapy i kompasu.

Część uczniów brała nadto udział w ćwiczeniach, obznajamiających z metodą poligonizacyi, tryangulacyi i wykonywania zdjęć topograficznych. Używano do tego najelementarniejszych przyrządów mierniczych, jakoto kątomiaru z lunetą, łąty, taśmy, przyrządu busolowego z dyoptrem i t. p.

IV. Gabinet matematyczno-fizykalny.

1. Milliamperemeter.

2. Przyrząd demonstracyjny funkcyi kąta.

3. Model linii prostopadłej na płaszczyznę.

4. 10 stosów Leclanche'a.

Oprócz tego zakupiono trochę chemikaliów i materiałów do naprawy przyrządów.

V. Gabinet historii naturalnej.

Do zbiorów mineralogicznych i geologicznych przybyło:

1. Dwa kawałki wosku ziemnego (surowego) i jeden kawałek wosku ziemnego marmurkowego (dar. p. inżynier Łożański z Borysławia).
2. Dwa kawałki galwainu z Horodyszczka obok Truskawca.
3. Kawałek marmuru zwiertzałego i kawałek marmuru z „głoniem fiołkowym“ (*Trentaphilia iolithus*) z Tatr.
4. Ośm sztuk skamieniałych muszelek i liliowców z Myszkowa (dar. A. Chmielowski z kl. VIII.).
5. Minerale z Uralu:
 1. Kwarc z rudą złota; —
 2. kryształ górski zadymiony; —
 3. grupa kryształów górskich zrosłych ze sobą; —
 4. kawałki marmuru zielonego; —
 5. kawałki rudy żelaznej, zawierającej przeszło 60% żelaza, między nimi jeden kawałek rudy, zwanej po rosyjsku „marganica“; —
 6. dwa skamieniałe gołenie z kolanem (dar. K. Danielewicz z kl. V.); —
 6. amonit z kopalni w Niedzielsku pod Wieluniem (Król. Pol.), dar. C. Zawadzki z kl. II.

Do zbiorów zoologicznych:

1. Borsuk, zabity w Słohyni (dar. P. Skalski), (wypchany u R. Hartla i Fr. Kalkusa we Lwowie).
2. Rozgwiazda koralowina „*Madrepora verrucosa*“ i organkowiec czerwony (*Tubipora musica*). (Dar. J. Hirszel z kl. III.)
3. Gniazdko myszy „*Badylarki*“.
4. Trzy pary rogów rogaczy, porośniętych siercią, (dar. Ks. Jabłoński T. J.).
5. Pazury lamparta, (dar. Ks. Żukotyński T. J.).

Nadto J. W. Pan Gałęcki, szef ministerium skarbu, darował 24 tablic ściennych fototypii zwierząt ogrodu zoologicznego w Schönbrunnie.



Prócz tego zakupiono :

1. Tablicę zool. Schmeila i 3 tablice Pfurtschellera.
2. Obiektyw PC i D* Zeissa.
3. Okular komp. z mikrometrem śrubowym Zeissa.
4. Apertometr Abbego.
5. Płytkę próbną i płytkę dyfrakcyjną Abbego.
6. Kondensator paraboloidowy Zeissa.
7. Kondensator aplanatyczny n. apert. 1, 4, Leitza.
8. Przyrząd mikrofotograficzny uniwersalny Leitza.
9. Ciemnicę do mikrofotografii.
10. Latarnię fotograficzną.
11. 5 płytek próbnych z okrzemkami Thuma.
12. 50 preparatów próbnych Thuma do badania mikroskopów.
13. 500 preparatów mikroskopowych botanicznych.
14. 240 preparatów Thuma z okrzemkami.
15. Płytkę typową Thuma z 1000 okrzemek.
16. 33 preparaty mikr. okrzemek podbiegunowych (z wyprawy Nansena i lodów Grenlandyi).
17. 50 preparatów okrzemek z Oamaru w Nowej Zelandyi.
18. Różne szkła, szkiełka, chemikalia do pracowni.

Do biblioteki nauk przyrodniczych :

1. Schmidt A.: Atlas der Diatomazeenkunde.
2. De-Toni: Sylloge baccillarum omnium hucusque cognitarum t. 1—III. Patavii 1891/4. (dar. A. Bielecki uczeń VIII. kl.).

VI. Zbiór etnograficzny.

Nożyk srebrny, ażurowy, roboty lezgińskiej i różaniec muzułmański z wosku ziemnego. (Darow. J. Roszkowski uczeń kl. II.)—
Przycisk do kopert w formie głowy chińczyka z masy papierowej. (Dar. p. Hirszlówna.) — Afisz bośniacki, (dar. T. Lubaczewski.)

VII. Zbiór numizmatyczny.

Przybyło do zbioru numizmatycznego: 10 medali, 37 monet, 40 dukatów, nadto 8 tłoków pieczętnych. Z tego nabyto 5 dukatów, 7 talarów, 10 monet drobnych i 3 srebrne medale. Resztę

ofiarowali księża: X. W. Szmyd (dukata), X. M. Czermiński, X. Haudek, X. Jankiewicz, X. Konopka, X. Kuznowicz, X. Bok, X. Gołębiowski, Br.: K. Buzalski i M. Klus; p. Al. Przeździecki i uczniowie: T. Lubaczewski, B. Chorzelski, St. Zarański, J. Tyszkowski, St. Elektorowicz, J. Hawranek, A. Liniewicz, J. Pawłowicz.

VIII. Gabinet sali rysunkowej.

a) **Wzory**: Jiránek: Ornamentalkomposition nach der Natur. Brünn 1910. — Weigner: Naturstudien u. Kompositionen. Warnsdorf 1910. — Studien u. Flächenmuster. Warnsdorf 1911.

b) **Albumy**: Feudeau: Collection Georges Feudeau. Paris. (dar. F. Axentowicz ucz. VII. kl.). — Hoffmann: Decorative Vorbilder XXIII. Jahrg. Stuttgart. — Kulikowski: Malarstwo polskie zeszyt IV—XII. Warszawa 1910. — Meisenbach-Riffarth: 10 heliogramów. (dar. F. Axentowicz). — Rydl-Witkiewicz: Jacek Malczewski zeszyt 2—10. Kraków 1910. — Seemann: Die Galerien Europas V. Bd. Heft 4—9. Leipzig 1910. — Meister der Farbe 86. Heft. — Tondos-Kossak: Wawel przeszłość i skarbnica. Kraków 1910. — Tow. „Pols. szt. stos.“: Sztuka stosowa zeszyt XI—XIII. Kraków 1910. — „Unie“ Rudolfinum praskie 4 zeszyty 1902. (dar. F. Axentowicz). — Zubrzycki: Skarb architektury w Polsce, rocz. II. 23—25.; III. 1—8. Kraków. —

c) **Czasopisma i wydawnictwa peryodyczne**: Brzeziński: Miesięcznik fotograficzny rocz. IV. Lwów 1911. — Friese: Jahrbuch für den Zeichen u. Kunstunterricht IV. Jahrg. Hannover. — Gauguet: Le Moniteur du Dessin XIV. année. Paris 1911. — Gesellschaft. für christl. Kunst: Die christliche Kunst. VII. Jahrg. München 1911. — Heurich-Lebiedziński-Szalay: Fotograf warszawski rocz. V. Warszawa. — Knackfuss: Künstler-Monographien Bde. 96—102. Bielefeld. — Mäser: Typographische Jahrbücher. XXXII. Bd. Leipzig. — Ver. österr. Zeichenlehrer: Zeitschrift für Zeichen u. Kunstunterricht. XXXVII. Jahrg. Wien. — Vydra: „Naš Směr“ II. rocz. Berno. — Wachtl: Kamera-Kunst VII. Jahrg. Wien.

d) **Podręczniki**: Bołoz-Antoniewicz: Grottger. Lwów 1910. — Ellsner: Aufgaben für Zeichnen u. Werkätigkeit I. II. Dresden 1911. — Kotula: Nowoczesna metoda nauki rysunków zeszyt III. i IV. Cieszyn 1910. — Rümpler... Lucas: Illustrierte Gartenbau-Lexi-

kon III—IV. Abt. Berlin 1906. — Schumann: „Dresden“ Leipzig. 1909. — Suppantschitsch: Lehrbuch der Geometrie. Wien 1910. — Weigmann: „Schwind“ Stuttgart 1906. — Witkiewicz: „Matejko“. Lwów 1909.

Przybory i sprzęty: 25 rysownic zwykłych 32×45 i w ramach „Auturgem“. — Po kilka metrów materyi w kolorach z odp. sznurami do układ. draperyi. — 6 ręczników do umywalni dla uczniów.

IX. Muzyka.

Zakupiono następujące instrumenty muzyczne:

1. Dwa kotły z mechaniką do strojenia.
2. Dwa klarnety C.
3. Flet Des.
4. Dwie skrzydlówki.
5. Kornet.
6. W miejsce obojów wprowadzono do orkiestry dwie „membranele“, nowoskonstruowane i instrumenty smyczkowe, nadsładujące ton instrumentów dętych drewnianych.

Książki, czasopisma i utwory orkiestrowe.

Beethoven: Balet rycerski. — *Berlioz*: Król Lir (uwertura). — *Chopin*: Preludium 15. — *Chopin (Glazunoff)*: Tarantela. — *Ebenezer-Prant*: Formy muzyczne. Warszawa 1907. — *Gref*: Die innere Werkstatt des Musikers. Stuttgart 1910. — *Gluck*: Furiantanz. — *Joachim*: dwa marsze koncertowe. — *Karłowicz*: Rapsodya litewska. — *Noskowski*: Taniec cygański i ukraiński z opery „Chata za wsią.“ — *Różycki*: Bolesław Śmiały. — Anelli. — *Saint-Saëns*: Rapsodya bretońska. — *Schubert*: Kolyśanka (kwintet sm.). — *Żeleński*: Polonez. — Musica sacra. — Kwartalnik muzyczny. — Przegląd muzyczny. — Die Musik.

Orkiestra Zakładu.

Członków orkiestry rzniętej było 44; orkiestry dętej 38.

Do chóru męskiego należało uczniów 28; do chóru męszanego 45.

W ciągu roku szkolnego wykonała orkiestra, kwintet sm. i fort. następujące ważniejsze utwory w czasie rozmaitych uroczystości:

Beethoven: Balet rycerski. — *Tarpeia* (marsz). — *Chopin*: Fantazyja na temat pieśni polskich (fort. z ork.). — Mazurki (fort.). — Nokturn (fort.). — Preludyum n. 15. — Trio G-moll (Andantescherzo). — Walec (fort.) — *Chopin (Dieth)*: Polonez A-dur. — *Chopin (Glazunoff)*: Tarantela. — *Czajkowski*: Kozak z opery Mazepa. — *Eilenburg*: Marsz Grenadyerów. — Mioteczek złotnika. — Poczta. — *Flotow*: Uwertura do opery „Albin“. — *Glinka*: Kamarinskaja. — *Gounod*: Chór żołnierzy z Fausta. — *Graening*: Słowiki nad młynówką (piccola z tow. ork.). — *Haydn*: Kindersymphonie (terc. smyczk.). — Symfonia „la Reine“ cz. I. — *Jochim*: Marsz. — *Koczalski*: Pochód do Kijowa, wyj. z symf. legendy. — *Kral*: „Viribus unitis“ (marsz). — *Lewe*: Mon plaisir (polka). — *Liebscher*: La marche nuptiale. — *Mayerbeer*: Fackeltanz. — *Mendelsohn*: „Cornelius“ (marsz). — *Moniuszko*: Bajka (uwertura). — *Moszkowski*: Krakowiak. — *Nowowiejski*: Marsz pretoryanów. — *Robandi*: Alla stella confidente (serenada). — *Rossini*: Arya z „Cyrulika sewilskiego“. — *Rund*: Taniec polski. — *Sarasate*: Melodye cygańskie (solo skrzyp.). — *Schlögel*: Marsz węgierski. — *Sebek*: Taniec bułgarski. — *Sokołow*: Serenada (kwintet sm.). — *Stojowski*: Suite. — *Suppé*: Banditenstreiche (uwertura). — *Żeleński*: Romanca (kwartet sm.).



Kronika Zakładu.*)

Rok szkolny rozpoczął się w niedzielę d. 4. września nabożeństwem: uroczystą mszę św. odprawił X. Rektor Jan Słonkowski, egzortę wygłosił X. Stanisław Kobyłecki.

D. 12. września cały Zakład wziął udział w pogrzebie ucznia I. kl. Mikołaja Malika.

W dniach od 15—17. września odprawiła młodzież szkolna rekolekcyje pod kierunkiem X. J. Tuszowskiego i X. J. Krysy.

D. 4. października obchodził Zakład uroczystem nabożeństwem Imieniny Najjaśniejszego Pana.

D. 12. października odegrała młodzież Zakładu dramat p. n. „Camoëns.“

D. 25. października wzięła młodzież udział w sadzeniu drzewek alei grunwaldzkiej.

D. 13. listopada obchodził Zakład pamiątkę grunwaldzkiego zwycięstwa; nabożeństwo odprawił Najprz. X. Biskup K. Fischer, kazanie wygłosił X. R. Koppens. Po nabożeństwie udzielił Najprz. X. Biskup sakramentu bierzmowania uczniom klas niższych; wieczorem młodzież szkolna urządziła przedstawienie i koncert muzyczny.

D. 14. grudnia uczciła młodzież szkolna pamięć Chopina odczytem i koncertem.

D. 27. lutego odegrali uczniowie baśń dramatyczną Fuldy p. n. „Talizman“.

Od 13. do 16. marca odbywał lustrację tutejszego Zakładu Radca Dworu, J. W. P. Emanuel Dworski.

D. 19. marca, w uroczystość Patrona Zakładu, odbył się koncert wokalnie muzyczny.

D. 2. maja odegrała młodzież szkic muzyczno wokalny p. n. „Pieśniarz rycerski“, a nazajutrz, w rocznicę Konstytucji 3. Maja, wziął cały Zakład udział w nabożeństwie, po którym odśpiewano „Boże coś Polskę“.

Dnia 14. maja zwiedzał tutejszy Zakład Marszałek krajowy, J. E. Stanisław hr. Badeni.

*) Życie szkolne i konwiktowe, opisane szczegółowo przez samych uczniów, podaje kronika konwiktowa, umieszczona w kwartalniku „Z Chyrowa“, wychodzącym rok 19.

Od 15—17. maja odbywał się piśmienny egzamin dojrzałości.

D. 25. maja przystąpili najmłodszy uczniowie do pierwszej Komuni św., której udzielił im W. X. Rektor; tegoż dnia wieczorem starsi uczniowie odegrali obrazek sceniczny p. n. „Każdy ma swój krzyżyk“.

D. 30. maja urządzono w okolicznych lasach wspólną majówkę.

Ustny egzamin dojrzałości odbywał się pod przewodnictwem Rady Dworu, J. W. P. E. Dworskiego od 6. do 10. czerwca. D. 11. czerwca w sali popisowej rozdano świadectwa i pożegnano abiturjentów.

Uroczyste zakończenie roku szkolnego odbyło się d. 23. czerwca. Po nabożeństwie i egzorcie, wygłoszonej przez X. J. Kryzę, odczytano w obecności grona nauczycielskiego klasyfikację i uczniom wzorowym rozdano nagrody, dyplomy i medale.

KLASA VIII. B.

1. Bielecki Adam
2. Hr. Breza Edward
3. Dzikiewicz Michał
4. Idzik Józef (z odznaczeniem)
5. Korewicki Włodzimierz
6. Kornella Roman (z odznaczeniem)
7. Krochmal Stanisław (z odznaczeniem)
8. Kuhn Stanisław
9. Łubkowski Zygmunt (z odznaczeniem)
10. Maga Tomasz (z odznaczeniem)
11. Mencil Tadeusz
12. Mikucki Tadeusz
13. Moskała Romuald (z odznaczeniem)
14. Narajewski Adam
15. Obertyński Krzysztof
16. Soupper Juliusz (z odznaczeniem)
17. Sowa Stanisław
18. Szumowski Witold
19. Wolski Ludomir
20. Zelek Ludwik
21. Żuk-Skarszewski Alexander.

Ogłoszenie.



Uczniowie nowo do zakładu wstępujący mają przedłożyć :
a) metrykę chrztu ; b) świadectwo szkolne tego zakładu, w którym przedtem pobierali naukę, z potwierdzeniem, że mogą być przyjęci do innego zakładu ; c) świadectwo rewakcynacyi, odbytej w roku poprzedzającym wstąpienie do szkoły.

Egzamina wstępne do I. klasy odbywać się będą w dniu 31. sierpnia. Egzamin wstępny rozstrzyga stanowczo o przyjęciu lub nieprzyjęciu ucznia do I. klasy, a powtórzenie tego egzaminu *ani w tym samym ani w innym zakładzie* nie jest dozwolone.

Egzamina wstępne do innych klas i egzamina poprawcze odbywać się będą dnia 1 — 4. września.

Rok szkolny rozpoczyna się dnia 2. września nabożeństwem wstępnem, w którym wszyscy uczniowie wspólnie i bez wyjątku udział wziąć mają.

W Bąkowicach pod Chyrowem dnia 24. czerwca 1911.

Dyrektor.



Klasa przygotowawcza.

I. Liczba.	b)	c)	4. Według wyzn. rel.	b)	c)
Z początkiem r. szk. 1910/11			Katolików obrządku łacińsk.	6	27
przyjęto	7	26	" " ormiańsk.	—	1
W ciągu szk. przybyło	—	2	5. Wiek uczniów.		
Wogóle zatem przyjęto w r.			8 lat ukończyło	1	—
1910/11	7	28	9 " "	3	2
W ciągu roku szkol. opuściło			10 " "	1	15
zakład	1	—	11 " "	1	10
Z końcem roku szk. 1910/11			12 " "	—	1
było	6	28	Razem	6	28
2. Według miejsca urodzenia.			6. Przedmioty nadobowiązkowe.		
Z Galicji i Wiel. Ks. Krak.	4	18	Język ruski	—	2
Z Król. Polsk, i prowін. zabr.	2	9	" francuski	—	3
Z Rosji	—	—	" rosyjski	1	5
Z Austrii	—	—	" angielski	—	1
Z Wiel. Ks. Pozn.	—	—	Muzyka	1	8
Z Włoch	—	1			
Razem	6	28			
3. Według języka ojczystego.					
Mówiących po polsku	6	28			



Statystyka

	KLASA			
	I. publ.	I. pryw.	II. publ.	II. pryw.
I. Liczba.				
Z końcem roku szkolnego 1909/10	32	26	41	40
Z początkiem roku szkolnego 1910/11 przyjęto	36	29	35	35
W ciągu roku szkolnego przybyło	—	5	1	—
Wogóle zatem przyjęto w roku szkolnym 1910/11	36	34	36	35
W ciągu roku szkolnego opuściło zakład	6	5	3	3
Z końcem roku szkolnego 1910/11 było	30	29	33	32
2. Według miejsca urodzenia było :				
Z Austrii	2	—	—	1
Z Galicji i W. Ks. Krakowskiego	24	14	31	21
Z Bukowiny	2	—	1	—
Z Styrii	—	—	—	—
Z Moraw	—	—	—	—
Ze Śląska austriackiego	—	—	—	1
Z Bośni	—	—	—	—
Z Chorwacji	—	—	—	—
Z Królestwa Polskiego i prowincyi zabranych	2	13	—	7
Z Rosyi	—	1	1	—
Z W. Ks. Poznańskiego	—	1	—	1
Ze Śląska pruskiego	—	—	—	—
Z Westfalii	—	—	—	1
Z Anglii	—	—	—	—
Z Kanady	—	—	—	—
Razem	30	29	33	32
3. Według języka :				
Mówiących po polsku	30	29	33	32
„ „ „ ruskim	—	—	—	—
Razem	30	29	33	32
4. Według wieku z końcem roku szkolnego :				
11 lat ukończyło	16	10	4	1
12 „ „	8	11	12	20
13 „ „	6	5	14	8
14 „ „	—	2	3	3
15 „ „	—	1	—	—
16 „ „	—	—	—	—
17 „ „	—	—	—	—
18 „ „	—	—	—	—
19 „ „	—	—	—	—
20 „ „	—	—	—	—
21 „ „	—	—	—	—
22 „ „	—	—	—	—
23 „ „	—	—	—	—
24 „ „	—	—	—	—
25 „ „	—	—	—	—
26 „ „	—	—	—	—
Razem	30	29	33	32
5. Według wyznania religijnego :				
Katolików obrządku łacińskiego	26	29	31	31
„ „ „ greckiego	2	—	1	1
„ „ „ ormiańskiego	2	—	1	—
Razem	30	29	33	32

uczniów.

K L A S A												Razem
IIIa.	IIIb.	IVa.	IVb.	Va.	Vb.	VIa.	VIb.	VIIa.	VIIb.	VIIIa.	VIIIb.	
40	39	32	31	24	21	VI. 40		25	27	VIII. 43		461
44	43	41	40	V. 49		26	25	30	28	26	24	511
1	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	10
45	44	41	40	50	—	26	26	30	28	26	24	521
9	6	4	1	2	—	4	3	1	1	—	—	48
36	38	37	39	48	—	22	23	29	27	26	24	473
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
30	25	33	22	43	—	15	17	23	23	23	22	366
2	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	7
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	2
—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	2	—	—	1	1	1	1	—	—	6
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
1	10	4	11	3	—	3	3	3	3	3	2	68
1	1	—	2	—	—	1	1	1	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
36	38	37	39	48	—	22	23	29	27	26	24	473
35	37	35	38	46	—	22	22	29	27	26	24	465
1	1	2	1	2	—	—	1	—	—	—	—	8
36	38	37	39	48	—	22	23	29	27	26	24	473
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31
6	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	66
17	19	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	73
10	7	21	11	10	—	—	—	—	—	—	—	67
3	3	7	21	21	3	3	—	—	—	—	—	62
—	—	6	4	14	11	12	1	3	—	—	—	51
—	—	—	1	3	7	6	15	6	3	5	—	46
—	—	1	—	—	1	1	1	7	15	7	—	33
—	—	—	—	—	—	—	3	4	5	—	—	12
—	—	—	—	—	—	—	2	2	3	2	2	9
—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	4	7
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	8
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	4
—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
36	38	37	39	48	—	22	23	29	27	26	24	473
32	36	34	37	42	—	21	22	28	27	25	23	444
2	2	3	2	6	—	1	1	1	—	1	1	23
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
36	38	37	39	48	—	22	23	29	27	26	24	473

	KLASA			
	I. publ.	I. pryw.	II. publ.	II. pryw.
6. Przedmioty nadobowiązkowe :				
Język ruski	4	—	1	—
„ francuski	7	7	6	12
„ rosyjski	3	10	1	7
„ angielski	—	—	3	—
Dzieje ojczyste	—	—	—	—
Rysunki wolnорęczne	13*	10*	12	18
Rysunki geometryczne	—	—	—	—
Geometria wykreslna	—	—	—	—
Muzyka	10	11	13	15
Stenografia	—	—	—	—
Kaligrafia	—	—	33	32
Śpiew	4	—	6	3
7. Stypendya :				
1) Z fundacji im. Jana hr. Szeptyckiego 1 po 360 K.	—	—	—	—
2) „ „ Dr. Józefa Męcnińskiego 1 „ 400 „	—	—	—	—
3) „ „ Józefa Soleskiego 1 „ 400 „	—	—	—	—
4) „ „ Alexandra Egierskiego 1 „ 600 „	—	—	—	—
5) „ „ Stan. Ładońskiego 1 „ 540 „	—	—	—	1
6) „ „ Macierzy polskiej 1 „ 300 „	—	—	—	—
7) „ „ Rafała Russyana 1 „ 315 „	—	—	—	—
8) „ „ Ag. hr. Gołuchowskiego 1 „ 250 „	—	—	—	—
9) „ „ Marka Matozyńskiego 1 „ 315 „	—	—	—	—
10) „ „ Samuela Głowińskiego 1 „ 315 „	—	—	—	—
11) „ „ szlachty b. ob. Rzeszow. 1 „ 300 „	—	—	—	—
12) „ „ Marcelego Skupnickiego 2 „ 400 „	—	—	—	—
8. Klasyfikacya :				
<i>a) Uzupełnienie klasyfikacyi za II. półrocze r. szk. 1909/10.</i>				
Pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu	—	—	1	2
Egzamin ten złożyło	—	—	1	2
Ostateczny wynik klasyfikacyi za II. półr. r. szk. 1909/10				
Uznano za chlubnie uzdolnionych	9	6	11	12
„ „ uzdolnionych	17	15	20	22
„ „ „ na ogół	5	5	7	2
„ „ nieuzdolnionych	1	—	3	3
Nieklasyfikowano	—	—	—	1
Razem	32	26	41	40
<i>b) Klasyfikacya za rok szkolny 1910/11.</i>				
Uznano za chlubnie uzdolnionych	9	2	7	5
„ „ uzdolnionych	14	16	13	13
„ „ „ na ogół	3	5	11	2
„ „ nieuzdolnionych	4	3	2	7
Pozwolono powtórzyć egzamin z jednego przedmiotu	—	2	—	1
Nieklasyfikowano	—	1	—	4
Razem	30	29	33	32

* Prócz lekcji obowiązkowych.

KLASYFIKACYA.

KLASA I.

Chlubnie uzdolnieni :

Brückner Stanisław
Dobiecki Adam
Gałecki Jerzy
Grandowski Zygmunt

Hordziejewski Roman
Jezierski Wiesław
Płatkiewicz Witold
Podwyszyński Eugeniusz

Wolaniecki Franciszek

Uzdolnieni :

Antoniewicz Mieczysław
Bohosiewicz Jan
Bohosiewicz Jerzy
Bukowczyk Kazimierz
Caldera Franciszek
Ciszka Tadeusz
Drużbacki Adam (na ogół)
Kraupe Antoni (na ogół)

Lewiński Władysław
Link Tadeusz
Łobodziński Kazimierz
Piekło Mieczysław
Pohorecki Adam (na ogół)
Procner Julian
Skalski Zbigniew
Solecki Stanisław

Tymczyszyn Mikołaj

Za nieuzdolnionych uznano czterech uczniów.

PRYWATYŚCI KLASY I.

Chlubnie uzdolnieni :

Bernatt Janusz

Gottwald Michał

Uzdolnieni :

Bernatt Stanisław
Bieńkowski Ludwik
Czarkowski Zygmunt
Frydrych Ludwik (na ogół)
Hahn Alexander
Hawranek Zygmunt
Heine Lucyan
Hryniewiecki Zbigniew
Koralkiewicz Zbigniew
Kurowski Bolesław (na ogół)

Laskowski Adrian
Lesikowski Stanisław
Majcherczyk Lucyan (na ogół)
Morelowski Filip
Nowicki Wincenty
Otwinowski Stanisław
Prokulski Tymoteusz (na ogół)
Sobański Kazimierz
Szczerski Maryan
Ubysz Władysław (na ogół)

Witkowski Witold

Do egzaminu poprawczego przeznaczono dwu uczniów; za nieuzdolnionych uznano trzech uczniów.

KLASA II.

Chlubnie uzdolnieni:

Birkenmajer Wincenty
Linderski Marian
Sikociński Adam

Trznadel Stanisław
Tyszkowski Józef
Wartanowicz Marian

Wędrychowski Leon

Uzdolnieni:

Angielski Tadeusz (na ogół)
Barszczewski Antoni (na ogół)
Bazała Władysław (na ogół)
Biberstein-Błoński Jan
Brückner Włodzimierz (na ogół)
Dmitrowicz Roman (na ogół)
Elektrowicz Stefan
Gogela Zygmunt (na ogół)
Opolski Antoni
Rubinowski Zygmunt (na ogół)
Rutkowski Kazimierz (na ogół)
Schwarz Stanisław

Scott Jerzy
Smólski Stanisław
Stilger Zbigniew (na ogół)
Szostakowski Waław (na ogół)
Szydłowski Zygmunt
Tabaczyński Artur (na ogół)
Tabaczyński Kamil
Wagner Franciszek
Wajda Stanisław
Włodzimirski Eustachy
Woliński Mieczysław
Wyspiański Mieczysław

Za nieuzdolnionych uznano dwu uczniów.

PRYWATYŚCI KLASY II.

Chlubnie uzdolnieni:

Bujnowski Roman
Majewski Andrzej

Hr. Rostworowski Andrzej
Zawadzki Cypryan

Zawadzki Tadeusz

Uzdolnieni:

Biesiadecki Jan
Chyc Andrzej (na ogół)
Grefner Tadeusz
Hernich Kazimierz
Kurpisz Kazimierz
Lebedowicz Emilian
Ostrowski Włodzimierz

Scherer Leon
Schindler Władysław
Sozański Stanisław (na ogół)
Strowski Tadeusz
Szafnicki Zdzisław
Szłapa Mieczysław
Younga Jerzy

Zabierzański Lucyan

Do egzaminu poprawczego przeznaczono jednego ucznia; do egzaminu uzupełniającego jednego ucznia; za nieuzdolnionych uznano 7 uczniów.

KLASA III. A.

Chlubnie uzdolnieni:

Biesiadowski Wacław

Kuhl Karol

Wasilkowski Franciszek

Uzdolnieni:

Bochenek Władysław

Chwalibóg Jan

Chwalibóg Stanisław (na ogół)

Ciastoń Jan

Czechowicz Konstanty

Gabryszewski Roman (na ogół)

Br. Hohendorff Józef

Kamieński Karol

Kopff Leon

Mencel Paweł

Mokrzycki Stanisław

Pieniążek Jacek

Hr. Potocki Alexander

Pragłowski Leon

Rodzynkiewicz Artur

Rudnicki Eugeniusz

Rylski Wit

Sielecki Adam

Świeykowski Alexander

Tyszkowski Adam

Wartanowicz Józef

Wenzel Juliusz (na ogół)

Witkowski Ludwik (na ogół)

Wojciechowski Józef

Wyszyński Juliusz

Zarański Stanisław

Do egzaminu poprawczego przeznaczono jednego ucznia; za nieuzdolnionych uznano trzech uczniów.

KLASA III. B.

Chlubnie uzdolnieni:

Czernławski Artur

Czykaluk Jerzy

Maciejowski Mieczysław

Sawłok Kazimierz

Uzdolnieni:

Adamski Stanisław

Aywas Maryan (na ogół)

Bronikowski Stanisław

Chrzanowski Adam

Czapliński Jan

Ficałowicz Jan

Gruszecki Władysław

Hirszel Ignacy

Ignaszewski Jan

Kielar Alexander

Kulczyński Stanisław

Laskowski Heliodor

Majewski Zenon

Marcinkiewicz Stanisław

Markiewicz Tadeusz

Mück Wilhelm

Otowski Franciszek

Rozeń Czesław

Sękowski Romuald

Szczepański Michał

Szłapa Jerzy

Więckowski Paschalis (na ogół)

Witkiewicz Adam (na ogół)

Zoglauer Roman

Do egzaminu poprawczego przeznaczono jednego ucznia; za nieuzdolnionych uznano siedmiu uczniów.

KLASA IV. A.

Chlubnie uzdolnieni:

Bojółka Bronisław
Cieszewski Maryan

Wachnianin Paweł
Włodzimirek Janusz

Uzdolnieni:

Bandrowski Tadeusz
Baurowicz Alexander (na ogół)
Birkenmajer Józef
Bryk Jan (na ogół)
Czerkiewicz Władysław
Deskur Jerzy
Girzejowski Władysław
Głębowski Jan
Gołębski Stefan
Górkiewicz Henryk
Gromnicki Antoni
Kieki Ludwik (na ogół)
Korwin Maciej
Krzyżanowski Włodzimierz

Liwicki Ryszard
Łącki Andrzej
Matzke Henryk (na ogół)
Młócho Władysław
Mossor Jerzy
Pagacz Władysław (na ogół)
Pawlikowski Julian
Piotrowski Władysław
Ptasiński Jan
Schindler Franciszek
Sobol Waclaw
Świeykowski Stefan (na ogół)
Toepfer Kazimierz
Włodzimirski Karol

Za nieuzdolnionych uznano **czterech** uczniów; nie klasyfikowano 1 ucznia.

KLASA IV. B.

Chlubnie uzdolnieni:

Klakurka Antoni

Łucki Jan
Stephan Juliusz

Uzdolnieni:

Androchowicz Roman
Angerman Klaudyusz
Bogusz Ludwik (na ogół)
Czarkowski-Golejewski Kajetan
Czerniawski Kazimierz
Długoszowski Felix
Groß Bronisław
Hornung Mirosław
Ilgner Maryan (na ogół)
Jakubowski Maciej
Karczewski Władysław (na ogół)
Kasprzak Władysław (na ogół)
Korycki Karol
Kwiatkowski Józef

Liniewicz Antoni
Maratt Tadeusz
Marcisiewicz Władysław (na ogół)
Mikułowski Stanisław
Miński Józef (na ogół)
Otowski Stefan
Pawłowicz Jerzy
Pilecki Jerzy
Polański Jan
Riedl Adam
Rudnicki Władysław
Sawicki Witold (na ogół)
Schneider Juliusz
Zwierz Tadeusz

Za nieuzdolnionych uznano **ośmiu** uczniów.

KLASA V.

Chlubnie uzdolnieni:

Gołębski Konstanty
Kowalski Tadeusz
Ostrowski Jerzy

Stoklasa Tadeusz
Strzelecki Józef
Zabłocki Karol

Uzdolnieni:

Armółowicz Józef
Bauman Jerzy
Górski Tadeusz
Graff Tadeusz
Heyda Kazimierz
Ignatowicz Kazimierz
Kałuski Jerzy
Kirchmayer Jerzy
Knauer Alexander
Kobak Alfred
Kozłowski Jan
Krysko Mikołaj
Kucharski Antoni
Laskowski Zygmunt

Lewicki Alexander
Łoziński Bronisław
Łubkowski Juliusz
Maniewski Roman
Myszkowski Tadeusz
Richtmann Wilhelm
Rodkiewicz Tadeusz
Sielecki Stanisław
Smalawski Adam
Strutyński Alfred
Świeżawski Tomasz
Treter Tadeusz
Wachnianin Jerzy
Br. Wallisch Józef

Wojciechowski Felix

Do egzaminu poprawczego przeznaczono sześciu uczniów; za nieuzdolnionych uznano pięciu uczniów.

KLASA VI. A.

Chlubnie uzdolnieni:

Fertsch Jan
Lubaczewski Tadeusz

Łubkowski Adam
Stankiewicz Leon

Uzdolnieni:

Birkenmajer Roman
Chorzelski Bogdan
Drużbacki Mikołaj
Groblewski Zygmunt
Grodziński Maciej
Kopecki Stefan
Majewski Emilian

Makohoński Konstanty
Niewiadomski Jerzy
Pieniążek Karol
Robel Wiktor
Schabenbeck Karol
Schultis Stanisław
Smutny Tadeusz

Do egzaminu poprawczego po wakacjach przeznaczono jednego ucznia; za nieuzdolnionych uznano trzech uczniów.

KLASA VI. B.

Chlubnie uzdolnieni:

Kotarski Władysław

Maciejowski Tadeusz
Młoczyński Zygmunt

Uzdolnieni:

Cieszewski Zbigniew
Czerkiewicz Stanisław
Gołębski Marcell
Karczewski Zbigniew
Kruczek Mieczysław
Hr. Ledóchowski Antoni
Len Stanisław

Łubkowski Stefan
Podlaszecki Mikołaj
Rehman Józef
Rudnicki Jan
Strowski Jerzy
Świeżawski Stanisław
Wisłocki Edward

Witkowski Antoni

Do egzaminu poprawczego przeznaczono czterech uczniów, do uzupełniającego egzaminu przeznaczono jednego ucznia

KLASA VII. A.

Chlubnie uzdolnieni:

Macios Stanisław
Majcher Walenty

Pragłowski Józef
Prokuski Walenty

Uzdolnieni:

Białogórski Adam
Chobrzyński Stanisław
Czauderna Tadeusz
Deskur Jan
Domański Zygmunt
Filip Stanisław
Głuziński Lech
Górkiewicz Stanisław
Hininger Gustaw

Hobot Leon
Korzeniowski Władysław
Lachiewicz Tadeusz
Lasek Jan
Lubaczewski Jan
Łobodziński Stanisław
Piątek Stanisław
Schnür-Peplowski Leon
Zbiegień Tadeusz

Do egzaminu poprawczego przeznaczono jednego ucznia; do egzaminu uzupełniającego przeznaczono jednego ucznia; nie klasyfikowano jednego ucznia; za nieuzdolnionych uznano czterech uczniów.

KLASA VII. B.

Chlubnie uzdolnieni:

Andrasz Józef

Dorda Jan
Hr. Sołtan Bogdan

Uzdolnieni :

Bleda Jan
Biliński Władysław
Błaszczyk Władysław
Choynowski Witold
Gromnicki Kazimierz
Horodyński Eustachy
Korecki Eugeniusz

Krzyszkowski Tadeusz
Ledwos Jan
Linderski Henryk
Niewiadomski Stanisław
Starowieyski Ludwik
Kn. Świdrygiełło-Świderski Wład.
Turbak Piotr

Zbiegień Franciszek

Do egzaminu poprawczego przeznaczono pięciu uczniów; za nieuzdolnionych uznano czterech uczniów.

KLASA VIII. A.

Chlubnie uzdolnieni :

Kopecki Jerzy

Kuhn Jan

Uzdolnieni :

Chmielowski Adam
Chmielowski Teodor
Dobrowolski Zbigniew
Fischer Michał
Fischer Zygmunt
Girzejowski Kazimierz
Kamiński Wiktor
Lipiński Stanisław
Lipowski Adam
Łukasiewicz Seweryn
Myszkowski Ludwik

Olszański Alexander
Pawłowski Mieczysław
Pieniążek Jarosław
Pilc Adam
Piotrowski Władysław
Richtmann Roman
Rzewuski Bolesław
Sielecki Antoni
Strutyński Tadeusz
Szymanowski Franciszek
Zieliński Stefan

Do egzaminu poprawczego przeznaczono dwu uczniów.

KLASA VIII. B.

Chlubnie uzdolnieni :

Idzik Józef
Krochmal Stanisław

Łubkowski Zygmunt
Maga Tomasz

Moskała Romuald.

Uzdolnieni :

Bielecki Adam
Hr. Breza Edward
Dzikiewicz Michał

Korewicki Włodzimierz
Kornella Roman
Kuhn Stanisław

Mencel Tadeusz

Mikucki Tadeusz

Narajewski Adam

Obertyński Krzysztof

Souper Juliusz

Sowa Stanisław

Szumowski Witold

Wolski Ludomir

Zelek Ludwik

Żuk - Skarszewski Alexander

Do egzaminu poprawczego przeznaczono trzech uczniów.
